

GLAS MLADIH EVROPE:

KOMPARATIVNA ANALIZA
NACIONALNIH POLITIKA ZA MLADE
U KONTEKSTU STRATEGIJE ZA MLADE EU
I PREGLED 11 CILJEVA ZA MLADE

Polska Rada
Organizacji
Młodzieżowych

Co-funded by
the European Union

Glas mladih Evrope:
Komparativna analiza nacionalnih politika za mlade
u kontekstu Strategije za mlade EU
i pregled 11 ciljeva za mlade

Glas mladih Evrope:
Komparativna analiza nacionalnih politika za mlade
u kontekstu Strategije za mlade EU
i pregled 11 ciljeva za mlade

Izdavač

EUROPEAN YOUTH VOICES – KOM018

Za izdavača

Miljana Pejić

Autori

Aleksandar Ivković

Dr Boban Stojanović

Boris Kaličanin

Saradnici

Klub za osnaživanje mladih 018 (KOM 018), Beyond Borders
ETS – Italija, Association for Active Life and Education
(ACTIVE), Idea4Life, Piedzīvojuma gars (PG), Krovna
organizacija mladih Srbije (KOMS), Consiglio Nazionale dei
Giovani (CNG), Polska Rada Organizacji Młodzieżowych
(PROM), Krovni savez mladih Letonije (LJP)

Dizajn, štampa i povež

Dosije studio, Beograd

Aleksandar Ivković
Dr Boban Stojanović
Boris Kaličanin

GLAS MLADIH EVROPE:
KOMPARATIVNA ANALIZA
NACIONALNIH POLITIKA
ZA MLADE U KONTEKSTU
STRATEGIJE ZA MLADE EU I
PREGLED 11 CILJEVA ZA MLADE

Beograd
2023

Klub za osnaživanje mladih 018 (KOM 018) – Srbija u saradnji sa organizacijama: Beyond Borders ETS – Italija, Association for Active Life and Education (ACTIVE) – Austrija, Idea4Life – Poljska i Piedzīvojuma gars (PG) – Letonija i krovnim savezima za mlade: Krovna organizacija mladih Srbije (KOMS), Consiglio Nazionale dei Giovani (CNG) – Italija Polska Rada Organizacji Młodzieżowych (PROM) – Poljska i Krovni savez mladih Letonije (LJP) – Letonija sprovodi projekat „European Youth Voices“ (Glas mladih Evrope) sa ciljem da se bavi glavnim problemima mladih I ključnim prioritetima za mlade definisanih u okviru EU Strategije za mlade u 5 država: Srbija, Italija, Austrija, Poljska i Letonija. Projekat se fokusira na omladinske politike na nacionalnom i evropskom nivou kroz razvoj komparativne analize i seta preporuka za primenu EU Strategije za mlade 2019–2027 na nacionalnom nivou, a u isto vreme i kreiranje Evropske mreže mladih, omladinskih radnika, aktivista i drugih relevantnih aktera sa ciljem stvaranje više mogućnosti i inicijativa za ostvarivanje 11 evropskih omladinskih ciljeva, definisanih u okviru EU Strategije za mlade. Projekat „European Youth Voices“ se implementira u periodu od 1. 12. 2022. do 30. 11. 2024, a ko-finansiran je od strane Evropske Unije, kroz Erasmus + European Youth Together.

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izraženi su, međutim, samo od strane autora i ne moraju nužno odražavati stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu Evropske unije (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

SADRŽAJ

SAŽETAK	9
1. UVOD	13
2. METODOLOGIJA	19
3. PREGLED NACIONALNE IMPLEMENTACIJE OMLADINSKE POLITIKE	22
4. TRENUTNO STANJE IMPLEMENTACIJE EU CILJEVA ZA MLADE	44
#1 Povezivanje EU sa mladima	44
Rezultati ankete	46
Izveštaji sa fokus grupa	50
Zaključak	53
#2 Ravnopravnost svih polova	54
Rezultati anketa	56
Izveštaj sa fokus grupa	58
Zaključak	62
#3 Inkluzivno društvo	62
Rezultati anketa	64
Izveštaj sa fokus grupa	67
Zaključak	70

#4 Informacije i konstruktivni dijalog	71
Rezultati anketa	73
Izveštaj sa fokus grupa	74
Zaključak	78
#5 Mentalno zdravlje i blagostanje	78
Rezultati ankete	80
Izveštaji sa fokus grupa	82
Zaključci	86
#6 Napredak ruralne omladine	86
Rezultati ankete	88
Izveštaji sa fokus grupa	89
Zaključak	93
#7 Kvalitetno zapošljavanje za sve	93
Rezultati ankete	96
Izveštaji sa fokus grupa	99
Zaključak	103
#8 Kvalitetno učenje	104
Rezultati ankete	106
Izveštaji sa fokus grupa	108
Zaključak	113
#9 Prostor i učešće za sve	114
Rezultati ankete	116
Izveštaji sa fokus grupa	120
Zaključak	125

#10 Održiva Zelena Evropa	125
Rezultati ankete	127
Izveštaji sa fokus grupa	129
Zaključak	132
#11 Organizacije za mlade i evropski programi.	133
Rezultati ankete	135
Izveštaji sa fokus grupa	136
Zaključak	139
5. PREPORUKE	140
Opšte preporuke.	140
Preporuke za specifične ciljeve	141

SAŽETAK

Evropski ciljevi za mlade predstavljeni su u Aneksu 3 EU Strategije za mlade 2019–2027 kako bi poslužili kao inspiracija i pružili orijentaciju za EU, njene države članice i njihove relevantne aktere i vlasti. Cilj ovog istraživanja bio je proceniti i uporediti implementaciju 11 evropskih ciljeva mladih u četiri države članice EU – Austriji, Italiji, Letoniji i Poljskoj, kao i u jednoj zemlji kandidatu za članstvo u EU – Srbiji.

Istraživanje je sprovedeno od aprila do jula 2023. godine i sastojalo se iz tri dela: 1. Desk analize; 2. Online ankete i 3. Fokus grupa. Desk analiza je obuhvatala prikupljanje dostupnih podataka koje su prikupile i objavile institucije EU, nacionalne institucije, podnacionalne institucije i nevladine organizacije. Pitanja u onlajn anketi, kao i smernice za fokus grupe, osmišljena su da prikupe mišljenja i iskustva mladih ljudi koja su indikativna za stanje implementacije svih 11 ciljeva EU za mlade u odgovarajućim zemljama.

Letonija i Srbija imaju najcentralizovaniji sistem za sprovođenje omladinske politike, sa sveobuhvatnim zakonima koji regulišu ovu oblast i samostalnim višegodišnjim strateškim dokumentima. Takođe imaju ministarstva nadležna za omladinsku politiku, kao i savetodavna tela koja uključuju predstavnike javne uprave i omladinskih organizacija. Austrija, Italija i Poljska sprovode omladinsku politiku na decentralizovaniji način.

Cilj mladih #1 (Povezivanje EU sa mladima) je cilj koji je najmanje uključen u dokumentima nacionalne politike. Istraživanje pokazuje da, sa izuzetkom Srbije, mladi ljudi generalno

pozitivno gledaju na Evropsku uniju. Međutim, izlaznost na EU izbore među mladima je manja nego među starijom populacijom, a fokus grupe su zaključile da za mnoge mlade, kako u EU, tako i van nje, Unija ostaje apstraktna i nedostaju informacije o njenom funkcionisanju i vrednostima.

Cilj mladih #2 (Jednakost svih polova) je među ciljevima sa najnižim stepenom uključenosti u dokumente nacionalne politike. Rezultati istraživanja pokazuju da mladi veruju da nejednakost između muškaraca i žena i dalje postoji u nekim oblastima, uključujući tržište rada i porodični život. Fokus grupe su takođe podržale ovaj zaključak i izrazile su mišljenje da nacionalne vlade treba više da urade kako bi rešile ova pitanja.

Cilj mladih #3 (Inkluzivna društva) je jedan od ciljeva sa većim stepenom uključenosti u dokumente nacionalne politike. Mladi ljudi širom Evrope se i dalje suočavaju sa značajnom količinom nasilja i diskriminacije, kako je pokazalo istraživanje. Takođe, istraživanje pokazuje da visoko cene ličnu slobodu i inkluziju, što je posebno relevantno u kontekstu ovog cilja. Fokus grupe su zaključile da LGBTQ+ zajednica ostaje ranjiva na društvenu diskriminaciju, zajedno sa drugim grupama kao što su radnici migranti, etničke manjine i osobe sa invaliditetom. Naglašena je uloga škole kao mesta gde se diskriminacija prvi put dešava.

Cilj mladih #4 (Informacije i konstruktivan dijalog) je među manje uključenim ciljevima u dokumentima nacionalne politike. Dok mladi veruju da se često susreću sa lažnim vestima i dezinformacijama, mnogi od njih nisu sigurni u svoju sposobnost da ih prepoznaju, kako pokazuju rezultati ankete i fokus grupa.

Cilj mladih #5 (Mentalno zdravlje i blagostanje) je umereno dobro uključen u dokumente nacionalne politike. Pre-

ma rezultatima istraživanja, mladi ljudi uglavnom ne osećaju da je stručna pomoć za probleme mentalnog zdravlja dostupna u njihovoj zemlji, dok se značajan procenat njih suočava sa stresom, anksioznošću i depresijom. Fokus grupe su zaključile da je u više zemalja diskusija i traženje pomoći u vezi sa problemima mentalnog zdravlja još uvek tabu i da je obrazovni sistem prvo područje koje treba unaprediti.

Cilj mladih #6 (Napredak ruralne omladine) je među ciljevima koji su u većoj meri uključeni u dokumente nacionalne politike. Rezultati istraživanja pokazuju da mladi ljudi ne slažu sa tvrdnjama da su uslovi života na selu dobri. Fokus grupe su zaključile da se mladi suočavaju sa problemima nerazvijene infrastrukture, nedostatkom dovoljnih mogućnosti za obrazovanje i zapošljavanje, kao i nedovoljnim učešćem u procesima donošenja odluka, te da bi većina onih koji žive u ruralnim područjima razmislila o napuštanju istih.

Cilj mladih #7 (Kvalitetno zapošljavanje za sve) je cilj sa najvišim stepenom uključenosti u dokumente nacionalne politike. Nezaposlenost mladih i dalje je značajno viša od ukupne nezaposlenosti u svakoj od pet zemalja. Mladi vide formalno i neformalno obrazovanje, kao i lične veze, kao najvažnije faktore za pronalaženje posla. Fokus grupe su zaključile da mladima trebaju dodatne mogućnosti za sticanje veština kako bi bili konkurentni na tržištu rada. Glavni elementi kvaliteta posla su pristojne plate i socijalna zaštita, koje često nisu ispunjene.

Cilj mladih #8 (Kvalitetno učenje) je samo umereno uključeno u dokumente nacionalne politike. Rezultati istraživanja pokazuju da je zadovoljstvo obrazovnim programom i njegova korisnost za pronalaženje posla iznad 3 (na skali od 1 do 5) u svim zemljama osim u Srbiji. U fokus grupama, mladi su predložili širok spektar akcija za unapređenje nacionalnih

obrazovnih sistema, uključujući povećanje fleksibilnosti za učenike kako bi prilagodili sopstvene nastavne planove i programe, uvođenje više praktičnog iskustva i priznavanje znanja i veština stečenih kroz neformalno obrazovanje.

Cilj mladih #9 (Prostor i učešće za sve) je među ciljevima za mlade koji imaju veći stepen uključenosti u dokumente nacionalne politike. Rezultati istraživanja pokazuju da ispitanici ne slažu da im političke institucije u njihovim zemljama omogućavaju da utiču na donošenje odluka. Mladi u Austriji imaju visok nivo poverenja u nacionalne političke institucije, dok je poverenje među mladima u Srbiji nisko. Ostale zemlje su negde između. Fokus grupe su zaključile da mladima često nedostaju mogućnosti, interesovanje, a ponekad i samopouzdanje da učestvuju u procesima donošenja odluka.

Cilj mladih #10 (Održiva Zelena Evropa) je umereno uključen u dokumente nacionalne politike. Rezultati istraživanja pokazuju da su mladi ljudi u Austriji i Letoniji generalno zadovoljni kvalitetom životne sredine; mladi u Poljskoj kvalitet životne sredine ocenjuju kao ni dobar ni loš; a mladi u Italiji i Srbiji uglavnom smatraju da je kvalitet loš. Fokus grupe su dale nekoliko predloga za promovisanje ekološki prihvatljivih praksi: uključiti deljenje ličnih iskustava na društvenim mrežama, uključiti ih u obrazovni sistem i stvoriti profesionalce sa veštinama u održivosti i inovacijama.

Cilj mladih #11 (Omladinske organizacije i Evropski program) je umereno uključen u dokumente nacionalne politike. Većina mladih, izuzev u Poljskoj, ili nije učestvovala u EU programima ili ne zna da li jeste. Fokus grupe su zaključile da mladi smatraju da su evropski programi korisni i da su uglavnom zainteresovani za učešće u njima. Međutim, nedostatak svesti i informacija ostaje problem.

1. UVOD

Cilj ovog istraživanja je proceniti i uporediti implementaciju 11 evropskih ciljeva mladih u četiri države članice EU – Austriji, Italiji, Letoniji i Poljskoj, kao i jednoj zemlji kandidatu za članstvo u EU – Srbiji.

Evropski ciljevi mladih su rezultat 6. ciklusa Strukturisanog dijaloga (sada poznatog kao EU dijalog mladih) sa mladima, donosiocima odluka, istraživačima i drugim zainteresovanim stranama, koji se odvijao pod nazivom „Mladi u Evropi: šta je sledeće?“. Cilj ovog ciklusa bio je prikupiti glasove mladih i zajedno doprineti kreiranju EU Strategije za mlade 2019–2027. Ovi ciljevi sumiraju pitanja koja utiču na mlade u Evropi i političke prioritete koji su im važni.

Sve zemlje EU podržavaju ciljeve i usvajanjem EU Strategije za mlade 2019–2027, politički su se obavezale da će ih sprovesti. Ovo su razlozi zbog kojih treba analizirati implementaciju Evropskih ciljeva mladih kako bi se utvrdili njeni uspjesi i izazovi, te dati preporuke za budućnost.

Relativno širok spektar zemalja obuhvaćenih ovim istraživanjem, koji uključuje i stare i nove članice EU, kao i zemlju koja teži da postane članica uz obavezu postepenog usklađivanja sa svim propisima i politikama EU, omogućiće efikasno poređenje i značajno doprineti trenutno dostupnim znanjima o ovoj temi.

Prema Ugovoru o funkcionisanju Evropske unije (član 6), Unija je nadležna da sprovodi radnje za podršku, koordinaciju ili dopunu delovanja država članica u oblasti mladih (između ostalog). To znači da pravno obavezujući akti Unije doneti

na osnovu odredbi Ugovora koje se odnose na omladinsku politiku ne podrazumevaju usklađivanje zakona ili propisa država članica. **U praksi, državama članicama se podstiče da koordiniraju svoju politiku prema mladima, ali zadržavaju veliki stepen autonomije u ovoj oblasti.**

Ipak, članice EU koordiniraju svoje politike za mlade više od 20 godina. U svojoj rezoluciji iz juna 2002. godine, Savet Evropske unije je pozvao države članice da koriste Otvoreni metod koordinacije (OMC) u politici prema mladima, posebno u četiri prioritete oblasti: učešće, informisanje, dobrovoljne aktivnosti među mladima i veće razumevanje i znanje mladosti. OMC ne rezultira zakonodavstvom EU; to je metod mekog upravljanja koji ima za cilj širenje najbolje prakse i postizanje konvergencije ka ciljevima EU u onim oblastima politike koje potpadaju pod delimičnu ili punu nadležnost država članica.

Savet je 2009. godine usvojio rezoluciju o obnovljenom okviru za evropsku saradnju u oblasti mladih (2010–2018). U njemu je navedeno da bi, u periodu do i uključujući 2018. godinu, opšti ciljevi evropske saradnje u oblasti mladih trebalo da budu: (I) stvaranje većeg broja i jednakih mogućnosti za sve mlade ljude u obrazovanju i na tržištu rada; i da (II) promoviše aktivno građanstvo, socijalnu inkluziju i solidarnost svih mladih ljudi. Priznao je dobrovoljna prirodna evropska saradnja u oblasti mladih, ali je takođe istaknut dvostruki pristup koji uključuje razvoj i promociju oba: specifičnih inicijativa u oblasti mladih i inicijativa za uključivanje u tokove – tj. inicijative koje omogućavaju međusektorski pristup.

U svom saopštenju iz maja 2018. godine, Evropska komisija je predložila novu EU strategiju za mlade kako bi istakla zajedničku posvećenost Komisije i država članica prema ovoj politici, uz potpuno poštovanje principa supsidijarnosti.

U Komunikaciji je naglašeno da važni izazovi u politici prema mladima ostaju otvoreni, kao što je uključivanje većeg broja mladih ljudi iz različitih sredina, uključujući one sa manje mogućnosti, i bolji domet na lokalnom nivou. Da bi se politika za mlade još efikasnije uskladila sa finansiranjem EU koje podržava njene ciljeve, strategija bi trebalo da traje do kraja sledećeg višegodišnjeg finansijskog okvira. **EU strategija za mlade 2019–2027** je stoga usvojena kao još jedna rezolucija saveta.

EU Strategija za mlade fokusira se na tri glavne oblasti delovanja: **1. Uključivanje** – značajno građansko, ekonomsko, socijalno, kulturno i političko učešće mladih u životu EU, kako bi imali glas u razvoju, primeni i evaluaciji politika koje utiču na njih; **2. Povezivanje** – različiti oblici mobilnosti, koji se podržavaju kroz različite programe EU za mlade; **3. Osnaživanje** – Omladinski sektor je (po prvi put) stavljen u fokus novom strategijom, kao katalizator za osnaživanje mladih ljudi širom Evrope koji se suočavaju sa različitim izazovima. Institucija odgovorna za praćenje i implementaciju je generalni direktorat Evropske komisije za obrazovanje, omladinu, sport i kulturu.

Za sprovođenje EU Strategije za mlade za period od 2019. do 2027. godine definisani su konkretni programi na nivou EU koji sadrže mere za implementaciju: Erasmus+ program, CEEPUS program, Evropska inicijativa solidarnosti, Evropski strukturni i investicioni fondovi, Horizont 2020. , Marie Skłodowska-Curie Actions, Kreativna Evropa i dr. Pojedini programi EU, Strategija predviđa niz novih ili ažuriranih instrumenata za implementaciju i praćenje, kao što su Louth Viki – platforma za praćenje razvoja nacionalnih omladinskih politika u državama članicama, Platforma strategije za mlade EU, EU Louth Viki Indikator.

Evropski ciljevi za mlade, formulisani tokom 6. ciklusa Strukturisanog dijaloga predstavljani su u Aneksu 3 EU Strategije za mlade 2019–2027. da služe — uz dužno poštovanje principa supsidijarnosti, nacionalne nadležnosti i slobode udruživanja — **kao inspiracija i pruža orijentaciju za EU, nje-ne države članice i njihove relevantne aktere i organe vlasti.**

Tabela 1 predstavlja jedanaest evropskih ciljeva i osnovne informacije, kako je opisano u EU Strategiji za mlade:

Tabela 1. Evropski ciljevi za mlade – pregled

#	Cilj	Opis
1	Povezivanje EU sa mladima	Podsticati osećaj pripadnosti mladih evropskom projektu i izgraditi most između EU i mladih kako bi se povratilo poverenje i povećalo učešće.
2	Jednakost svih polova	Osigurati ravnopravnost svih polova i rodno senzitivne pristupe u svim oblastima života mlade osobe.
3	Inkluzivna društva	Omogućiti i obezbediti uključivanje svih mladih u društvo
4	Informisanje i konstruktivni dijalog	Osigurati mladima bolji pristup pouzdanim informacijama, podržati njihovu sposobnost da kritički proceni informacije i uključiti se u participativan i konstruktivan dijalog.
5	Mentalno zdravlje i blagostanje	Ostvartiti bolje mentalno blagostanje i okončati stigmatizaciju pitanja mentalnog zdravlja, promovisući na taj način socijalnu inkluziju svih mladih ljudi
6	Napredovanje ruralne omladine	Stvoriti uslove koji omogućavaju mladima da ostvare svoje potencijale u ruralnim područjima.
7	Kvalitetno zapošljavanje za sve	Garantovati dostupno tržište rada sa mogućnostima koje vode do kvalitetnih poslova za sve mlade ljude.
8	Kvalitetno učenje	Integrirati i poboljšati različite oblike učenja, osposobljavajući mlade ljude za izazove života koji se stalno menja u 21. veku
9	Prostor i učešće za sve	Ojačati demokratsko učešće i autonomiju mladih, kao i obezbediti posvećene prostore za mlade u svim oblastima društva
10	Održiva Zelena Evropa	Postići društvo u kojem su svi mladi ljudi ekološki aktivni, obrazovani i sposobni da promene svoj svakodnevni život.
11	Omladinske organizacije i Evropski program	Osigurati jednak pristup za sve mlade omladinskim organizacijama i evropskim programima za mlade, izgrađujući društvo zasnovano na evropskim vrednostima i identitetu.

Svaki cilj sadrži nekoliko ciljeva koji dalje specificiraju njihove ciljeve. Prema EU Strategiji za mlade, evropski ciljevi za mlade treba da se tretiraju u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i zakonodavstvom Unije i nacionalnim okolnostima. Oni ne predstavljaju pravno obavezujuće ciljeve.

2. METODOLOGIJA

Istraživanje je sprovedeno od aprila do jula 2023. godine i sastojalo se iz tri dela:

2.1. Desk analiza

Ovaj deo istraživanja prvenstveno je korišćen za prikupljanje podataka o normativnom i institucionalnom okviru u kome se sprovodi omladinska politika u Austriji, Italiji, Letoniji, Poljskoj i Srbiji. Sastojao se od prikupljanja dostupnih podataka koje su prikupile i objavile institucije EU, nacionalne institucije, podnacionalne institucije i nevladine organizacije. Analizirani su i pravni i strateški dokumenti/politički dokumenti, kao i evaluacije njihove implementacije, gde su dostupne.

Poglavlje 3: Pregled nacionalne implementacije omladinske politike prvenstveno je napisano na osnovu desk analize. Odabrani nacionalni statistički podaci, kao i analiza uključivanja ciljeva mladih EU u dokumente nacionalne politike, koji su takođe prikupljeni desk analizom, predstavljeni su u poglavlju 4.

Jedan od ključnih delova istraživanja bila je procena formalnog uključivanja 11 EU ciljeva za mlade u kreiranje nacionalne politike. U tu svrhu, u svakoj zemlji odabrani su glavni nacionalni pravni i politički dokumenti za mlade. Za svaki cilj od 11 EU ciljeva za mlade (koji su predstavljeni u Poglavlju 4) dodeljen je jedan od brojeva sa skale od 1 do 4: 1 – ovaj cilj uopšte nije uključen u strateške dokumente zemlje; 2 – ovaj cilj je donekle uključen; 3 – ovaj cilj je u velikoj meri

uključen; 4 – ovaj cilj je u potpunosti uključen u strateške dokumente zemlje.

Tabela 2 predstavlja dokumente politike analizirane za procenu uključivanja ciljeva za mlade. Pošto Italija i Poljska nemaju obavezujući dokument nacionalne politike (videti Poglavlje 3), analizirani su zamenici koji predstavljaju omladinsku politiku u zemlji.

Tabela 2. Dokumenti nacionalne politike analizirani za procenu uključivanja ciljeva

Država	Pravni i politički dokument(I)
Austrija	Austrijska strategija za mlade
Italija	Smernice državnih službi
Letonija	Različiti dokumenti, uključujući Smernice za razvoj dece, omladine i porodice za 2022–2027, Državni program politike za mlade za 2023–2025, Plan implementacije omladinske politike za 2023–2024.
Poljska	Razni dokumenti, uključujući Konvenciju o pravima deteta, Zakon o obrazovanju, Zakon o zdravstvenoj zaštiti i studentima, Zakon o visokom obrazovanju, Zakon o porodici i starateljstvu
Srbija	Nacionalna strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine

2.2. Onlajn anketa

Onlajn anketa je sprovedena u svakoj zemlji, u aprilu (Srbija) i od maja do jula 2023. (za ostale zemlje). Njena ciljna publika bili su mladi ljudi u Austriji (od 15 do 29 godina), Italiji (od 15 do 35 godina), Letoniji (od 13 do 25 godina), Poljskoj (od 15 do 30 godina) i Srbiji (od 15 do 30 godina). Starosne

grupe su odabrane na osnovu zvanične definicije mladih u svakoj zemlji. Anketna pitanja su prevedena na lokalni jezik.

Pitanja su osmišljena da prikupe mišljenja i iskustva mladih koja su indikativno za stanje implementacije svih 11 EU ciljeva za mlade u odgovarajućim zemljama. Anketa se sastojala od ukupno 30 pitanja. Sva pitanja su bila zatvorenog tipa i neobavezujuća. Kombinovani su nominalni, redni i odgovori na skali.

Ukupan broj ispitanika po zemljama bio je sledeći: Austrija – 504; Italija – 417; Letonija – 540; Poljska – 325 i Srbija 1210. Uzorak je zadovoljio karakteristike ispitanika u državama prema starosti i polu. Anketu je činilo ukupno 12 grupa pitanja (socio-ekonomske karakteristike ispitanika i 11 EU ciljeva za mlade).

2.3. Fokus grupe

U svakoj zemlji je od maja do jula 2023. organizovano između 8 i 14 fokus grupa. Njihov cilj je bio da prikupe dalje informacije o mišljenjima i iskustvima mladih u oblastima obuhvaćenim Evropskim ciljevima mladih uz pomoć kvalitativnih sredstava. Cilj fokus grupa je bio da se rasvetli stanje u pojedinim oblastima, a posebno izazovi i potencijalna rešenja koja nisu mogla biti obuhvaćena istraživanjem. Postojao je veliki stepen fleksibilnosti kada je u pitanju struktura fokus grupa i konkretna pitanja koja su postavljana, jer se situacija u svakoj pojedinačnoj zemlji razlikovala.

U Austriji je održano 13 fokus grupa; 8 je održano u Italiji; 10 je održano u Letoniji; Održano je 13 u Poljskoj i 14 u Srbiji. Fokus grupe u svakoj zemlji pokrivale su sve ciljeve za mlade, osim u Letoniji, gde Cilj #11 nije bio pokriven. U Austriji, Poljskoj i Srbiji održano je više fokus grupa na temu istog cilja. U Italiji, pojedinačne fokus grupe pokrivale su više od jednog cilja mladih.

3. PREGLED NACIONALNE IMPLEMENTACIJE OMLADINSKE POLITIKE

U ovom poglavlju dat je pregled sprovođenja omladinske politike u zemljama obuhvaćenim ovim istraživanjem analizom njihovih normativnih i institucionalnih okvira. On kontekstualizuje okruženje u kojem bi trebalo da se implementiraju 11 evropskih ciljeva za mlade. Uporedni rezime poglavlja dat je u tabeli 3.

Tabela 3. Uporedni pregled sprovođenja omladinske politike

	Austrija	Italija	Letonija	Poljska	Srbija
Nacionalna regulativa	Nema sveobuhvatni zakon o mladima	Nema sveobuhvatni zakon o mladima; 16 regionalnih zakona	Zakon o mladima (2008)	Nema sveobuhvatni zakon o mladima	Zakon o mladima (2011)
Nacionalna strateška dokumenta	Austrijska strategija za mlade (U vladinom programu) (2020–2024)	Trogođišnji plan za univerzalnu državnu službu; nema sveobuhvatnih dokumenata	Državni program omladinske politike za 2023–2025	Program vladinog fonda za mlade; nema sveobuhvatnih dokumenata	Nacionalna strategija 2023–2030
EYG uzeti u obzir u strateškom dokumentu	Da, direktno	/	Da, indirektno	/	Da, indirektno
Vladine institucije	Državni sekretarijat za mlade	Ministar bez portfelja za sport i omladinu Odeljenje za omladinske politike i univerzalnu državnu službu Nacionalna agencija za mlade	Ministarstvo prosvete i nauke	Razna ministarstva: Ministarstvo narodne prosvete, Ministarstvo porodice, rada i socijalne politike, Ministarstvo zdravlja	Ministarstvo turizma i omladine
Savetodavna tela	Austrijski nacionalni omladinski savet	Nacionalni savet za mlade	Savetodavno veće za mlade	Komisija za građanski dijalog o mladima Nacionalni savet za mlade	Omladinski savet

Letonija i Srbija imaju najcentralizovaniji sistem za sprovođenje omladinske politike, sa sveobuhvatnim zakonima koji regulišu ovu oblast i samostalnim višegodišnjim strateškim dokumentima. Imaju i ministarstva nadležna za omladinsku politiku, kao i savetodavna tela koja sadrže predstavnike javne uprave i omladinskih organizacija. Što se tiče resursa, Letonija, kao država članica EU, daje znatno veći iznos novca za omladinsku politiku: 2021. budžet za omladinsku politiku u Letoniji iznosio je skoro 13 miliona evra, dok je u Srbiji, zemlji više od tri puta većoj po broju stanovnika, bio je manji od 4 miliona evra.

Austrija, Italija i Poljska nemaju zakon koji sveobuhvatno pokriva politiku mladih. U Austriji i Poljskoj pitanja vezana za mlade regulišu se kroz više zakona, dok u Italiji 16 od 20 regiona ima regionalne zakone o mladima. Austrijska strategija za mlade je deo aktuelnog Vladinog programa, dok u Italiji i Poljskoj ne postoje sveobuhvatni strateški dokumenti politike na nacionalnom nivou. Trogodišnji plan za Univerzalnu državnu službu u Italiji i Vladin fond za mlade u Poljskoj delimično se bave pitanjima mladih.

Kada su u pitanju vladine institucije zadužene za sprovođenje omladinske politike, Poljska je najregionalizovanija i najdecentralizovanija među pet zemalja, jer nema ministarstvo posebno nadležno za omladinsku politiku. U Italiji je ministar za sport i omladinu bez portfelja, dok je u Austriji Sekretarijat za mlade u okviru Saveznog kancelara. Sve tri zemlje su uspostavile savetodavna tela za mlade.

Austrijski ciljevi mladih direktno se odnose na evropske ciljeve mladih za svaku meru planiranu u vladinom programu. Letonijski i srpski strateški dokumenti uzeli su u obzir EYG prilikom planiranja mera. U Italiji i Poljskoj, zbog nedostatka nacionalnih zakona i sveobuhvatnih strateških dokumenata, EYG se samo indirektno bavi na nacionalnom nivou.

3.1. AUSTRIJA

Normativni okvir

U Austriji, pitanja u vezi sa mladima su regulisana kroz **više zakona, a ne kroz jedan sveobuhvatan zakon o mladima**. Trenutno ne postoji tekući diskurs u vezi sa usvajanjem jedinstvenog sveobuhvatnog zakona o mladima.

Pravni okvir u Austriji je strukturiran tako da štiti mlade ljude nudeći niz zaštitnih odredbi i prava na osnovu njihovog uzrasta, poznati kao „Jugendrechte“ ili prava mladih. Ovi zakoni imaju značajan uticaj na različite aspekte omladinske politike, obuhvatajući sledeće propise: *Savezni zakon o reprezentovanje mladih*, koji se fokusira na zastupanje interesa mladih i obezbeđivanje njihovog aktivnog učešća u procesima političkog odlučivanja, *Savezni zakon o reprezentovanje mladih*, koji pruža finansijsku podršku omladinskim organizacijama i inicijativama, *Uredbu o proceni uticaja na mlade*, *Zakon o maloletničkom pravosuđu*, *Zakon o zapošljavanju dece i omladine*, *Savezni zakon o deci i socijalnoj zaštiti i pokrajinske zakone o zaštiti mladih*.

Austrijska strategija za mlade trenutno je ukorenjena u vladinom programu 2020–2024. To je sveobuhvatan proces koji ima za cilj jačanje i unapređenje omladinske politike širom Austrije. Dok je primarni fokus na starosnoj grupi od 14 do 24 godine, strategija se takođe proširuje na pojedince do 30 godina starosti.

Austrijski ciljevi za mlade, kao deo Austrijske strategije za mlade, **usklađeni su sa evropskim ciljevima za mlade** koji su navedeni u EU Strategiji za mlade 2019–2027. Ova veza omogućava Austrijskim ciljevima mladih da doprinesu implementaciji Evropskih ciljeva mladih. Kroz proces poznat

kao „provere stvarnosti“, mladi ljudi imaju priliku da daju povratne informacije o razvijenim ciljevima mladih i da se uključe u razgovore sa stručnjacima iz pojedinih federalnih ministarstava.

Austrijski ciljevi za mlade su kategorisani prema **četiri polja delovanja** koja su navedena u Austrijskoj strategiji za mlade: 1) obrazovanje i zapošljavanje; 2) učešće i angažovanje; 3) Kvalitet života i zajedništvo; 4) Mediji i informacije. Svako polje delovanja sadrži niz mera, a svaka mera uključuje listu evropskih ciljeva mladih kojima doprinosi. Na primer, oblast delovanja Obrazovanje i zapošljavanje sadrži meru „Pomaganje mladima da steknu finansijsku pismenost“, što doprinosi sledećim ciljevima mladih, prema zvaničnom dokumentu: #2 Jednakost svih polova, #3 Inkluzivna društva, #4 Informisanje i konstruktivni dijalog, #7 Kvalitetno zapošljavanje za sve, #8 Kvalitetno učenje.

Savezna kancelarija igra ključnu ulogu kao pokretačka snaga iza ove inicijative. Omladinski centar kompetencija, koji se nalazi u okviru Saveznog kancelara i osnovan je u maju 2013. godine, služi kao operativna jedinica za Strategiju za mlade. On preuzima ulogu koordinacije celokupnog procesa, obezbeđivanja stručnosti i resursa i omogućavanja povezivanja sa stručnjacima u ovoj oblasti.

Od početka Strategije za mlade, u februaru 2012. godine formirana je razvojna grupa koja je vodila njenu implementaciju. Ova grupa ima za cilj da integriše perspektive i doprinose Saveta za mlade i vannastavnog rada sa mladima, obezbeđujući da njihova stručnost i podrška budu efektivno uključeni u okvir strategije. Grupa za razvoj strategije za mlade ima mesečne sastanke i uključuje Nacionalni savet za mlade, Centar kompetencija za otvoreni omladinski rad u Austriji, Austrijske omladinske informativne centre, Nacio-

nalnog dopisnika Evropske istraživačke mreže, Nacionalnu agenciju Erasmus+: Mladi u akciji i zaposleni u odeljenju za omladinsku politiku i omladinskom centru za kompetenciju u Saveznoj kancelariji.

Institucionalni okviri

Kreiranje omladinske politike u Austriji je odgovornost nacionalne vlade. Na saveznom nivou, Odeljenje za porodicu i omladinu u okviru Saveznog kancelara tradicionalno je primarno odgovorno za pitanja omladinske politike. Međutim, od decembra 2021. godine, novoosnovani **Državni sekretarijat za mlade** preuzeo je odgovornost za programe omladinske politike. Državni sekretarijat za mlade se nalazi u okviru Saveznog kancelara i ima zadatak da nadgleda i unapređuje inicijative politike za mlade. Klaudija Plakolm je državni sekretar za mlade i generacije od 2021. godine.

Prema informacijama koje je objavilo Ministarstvo finansija, u 2022. godini budžet izdvojen za sektor porodice i omladine iznosio je 7.687,1 milion. Za 2023. godinu, prema objavljenom planu, trebalo bi da se poveća na 8.122,6 miliona.

Austrijski nacionalni savet mladih osnovan je 2001. godine kada je stupio na snagu Savezni zakon o reprezentaciji mladih. Što se tiče pitanja mladih, Omladinski savet ima status socijalnog partnerstva, što znači da je, kada su u pitanju politička pitanja koja se tiču mladih, direktno uključen u tu materiju. Odbor omladinskog saveta se sastoji od 12 ljudi iz različitih organizacija članica (kao što su Studentska unija, ruralna omladina Austrije, katolička omladina, kao i predstavnici omladinskih krila političkih partija). Realizuje više projekata, uključujući i one koji se odnose na zapošljavanje mladih i volontiranje.

U međuvremenu, promocija mladih i omladinski rad van školskog sektora prvenstveno spadaju u nadležnost saveznih država. **Pokrajinska odeljenja za mlade**, koja se nalaze u okviru pokrajinskih vlada, igraju ključnu ulogu u sprovođenju mera omladinske politike specifičnih za njihove pokrajine u oblasti omladinskog rada van školskog sektora. Ova odeljenja rade na podršci i promovisanju omladinskih aktivnosti i inicijativa na regionalnom nivou.

Trenutno u Austriji postoji 28 informativnih centara za mlade u svim saveznim državama koji mladima od 12–26 godina pružaju usluge širom zemlje. YIC-e koordinira Savezna mreža austrijskih omladinskih informativnih centara, koja je osnovana 2004. godine. Omladinski centri svake godine odgovaraju na oko 160.000 upita o različitim temama u vezi sa mladima, koje pokrivaju oblasti kao što su zapošljavanje i obuka, stanovanje i prevoz, kao i obavezni vojni ili društveni rad.

3.2. ITALIJA

Normativni okvir

U Italiji, zakonodavna vlast nad pitanjima omladinske politike pripisuje se i centralnoj vladi i regionima i autonomnim pokrajinama; umesto toga određivanje osnovnih principa rezervisano je za državno pravo. **Na nacionalnom nivou još nije usvojen okvirni zakon o mladima.**

Od 20 italijanskih regiona, **16 je usvojilo zakone** o omladinskoj politici. Od 2020. ne postoje okvirni zakoni u sledećim regionima: Abruco, Kalabrija, Lombardija i Molize. Stoga se trenutno italijanske politike za mlade zasnivaju na pristupu **odozdo prema gore**. Najčešći ciljevi omladinske politike

koji se pominju u regionalnim zakonima su učešće, aktivno građanstvo, volontiranje, pristup stanovanju, pristup tržištu rada, mobilnost, preduzetništvo, pristup informacijama i formalno i neformalno obrazovanje.

Univerzalna državna služba je politika za mlade koja se sprovodi na nacionalnom nivou. Od 2017. godine, državna služba, koja je služila kao alternativa vojnoj službi, je univerzalna. Namenjen je mladima od 18 do 29 godina. Sektori intervencija u Italiji i inostranstvu u kojima organizacije predlažu projekte koji uključuju volontere operatera su: a) pomoć; b) civilna zaštita; c) ekološko nasleđe i urbana regeneracija; g) istorijsko, umetničko i kulturno nasleđe; e) obrazovanje i promocija kulturnog, pejzažnog, ekološkog, sportskog, održivog i socijalnog turizma; f) poljoprivreda u planinskim područjima, socijalna poljoprivreda i biodiverzitet; g) promovisanje mira među narodima, nenasilja i nenaoružane odbrane; unapređenje i zaštita ljudskih prava; h) razvojna saradnja; i) promocija italijanske kulture u inostranstvu i podrška zajednicama Italijana u inostranstvu.

Programiranje Univerzalne državne službe definisano je **trogodišnjim planom** koji se može ažurirati godišnje. Sprovodi se kroz interventne programe koje predlažu organizacije univerzalne državne službe u okviru jedne ili više oblasti. Ovaj trogodišnji plan se usvaja u kontinuitetu sa prethodnim koji pokriva trogodišnji period 2020–2022.

Plan, koji pokriva period 2023–2025, pruža okvir opštih smernica, u rasponu od razvoja povezanih sa tekućim eksperimentima, do prioriteta, kao što su održivost i digitalizacija, takođe u kontekstu Plana EU sledeće generacije do odgovora sistema na vanredne situacije. On definiše kriterijume za finansiranje interventnih programa, odnos sa ciljevima Agende 2030, smernice za formulisanje interventnih programa, za

Italiju i inostranstvo, kao i standarde kvaliteta za aktivnosti volontera.

Institucionalni okvir

Ministar sporta i omladine je ministar bez portfelja. U italijanskoj vladi, predlaže ga predsednik Veća ministara, a formalno ga imenuje predsednik Republike da vodi određene odeljenja direktno pod Predsedništvom (ili Prezidijumom) Veća ministara. Sadašnji ministar Andrea Abodi je na toj funkciji od 2022. godine.

Odeljenje za omladinske politike i univerzalnu državnu službu je struktura podrške predsedniku Veća ministara za promociju i koordinaciju delovanja Vlade u ovim oblastima. Neki od primera njegovih aktivnosti su finansiranje projekata omladinskog preduzetništva, mladih talenata i inicijativa za sprečavanje i suzbijanje nelagodnosti mladih, kao i rad na nacionalnoj kartici mladih. Odeljenje je podeljeno na tri Kancelarije opšteg nivoa upravljanja – Kancelariju za omladinsku politiku, Kancelariju za univerzalnu državnu službu i organizaciju, Kancelariju za resurse i komunikacije – kao i šest službi neopšteg nivoa upravljanja.

U okviru Kancelarije za omladinsku politiku postoji Služba za upravljanje akcijama od nacionalnog značaja, kao i Služba za upravljanje akcijama od evropskog značaja, čiji zadaci obuhvataju korišćenje evropskih fondova u okviru kohezionih politika Zajednice. Kancelarija za univerzalnu državnu službu sastoji se od Službe za planiranje intervencija i vođenje registra i Službe za upravljanje i obuku volonterskih radnika. Prvi sprovodi i ocenjuje trogodišnji plan (videti gore) i programe intervencije, dok drugi bira operatere volontere koji će biti zaposleni u univerzalnoj državnoj službi, definiše aktivnosti obuke.

Od 2006. godine politike za mlade finansiraju se uglavnom iz **Nacionalnog fonda za omladinske politike**. Fond se finansira svake godine kroz Zakon o državnom budžetu. Za intervencije od nacionalnog, regionalnog i lokalnog značaja izdvojeno je više od 37 miliona evra za 2019. godinu (Zakon 145/2018), oko 36 miliona evra za 2020. (Zakon 160/2019), a za 2021. je dodato dodatnih 35 miliona evra. na prvobitno dodeljenih 36 miliona evra (Zakon 178/2020) nakon registracije ministarske uredbe od 13. avgusta 2021. Pored aktivnosti koje finansira Nacionalni fond za omladinske politike, postoji i **Akcioni i kohezioni plan**, rashodi alat za reprogramiranje, pokrenut 2011. godine od strane vlade i stalno ažuriran, uz posvećenost boljem i bržem trošenju sredstava EU, sufinansiran nacionalnim fondovima i dodeljen Južnoj Italiji (Regije cilja konvergencije).

Nacionalna agencija za mlade je vladino telo, pod nadzorom Predsedništva Saveta ministara i Evropske komisije, osnovano 2007. godine. Finansira se iz Nacionalnog fonda za omladinske politike. Trenutni vanredni specijalni komesar Nacionalne agencije za mlade, od 2023. godine, je Federica Celestini Campanari. Od 2019. do 2022. bila je generalni sekretar Nacionalnog saveta za mlade. Nacionalna agencija za mlade upravlja evropskim programima Erasmus+: Mladi i sport i Evropski solidarnostni korpus u Italiji i, kroz njihovu implementaciju u Italiji, sprovodi EU Strategiju za mlade 2019–2027.

Nacionalni savet za mlade je konsultativno telo kome je povereno predstavljanje mladih u razgovoru sa institucijama za svaku diskusiju o politikama koje utiču na svet mladih. Odeljenje za omladinsku politiku i državnu službu predstavlja primarnog sagovornika Nacionalnog saveta za mlade i prati njegove aktivnosti. Nacionalni omladinski savet se sastoji od najreprezentativnijih italijanskih omladinskih udruženja. Od

2019. njena predsednica je Maria Cristina Rosaria Pisani, bivša portparolka Nacionalnog omladinskog foruma.

3.3. LETONIJA

Normativni okvir

Važeći **Zakon o mladima** usvojen je 2008. godine i stupio je na snagu 1. januara 2009. godine. Svrha Zakona je unapređenje kvaliteta života mladih – lica od 13 do 25 godina – promovisanjem njihove inicijative, radne etike, patriotizam, učešće u odlučivanju i društvenom životu, kao i kroz podršku omladinskom radu.

Zakonom se navodi da je ministarstvo nadležno za izradu jedinstvene nacionalne politike u oblasti omladinske politike i koordinisanog sprovođenja Ministarstvo prosvete i nauke. Takođe, Ministarstvo odobrava godišnji državni program omladinske politike kojim se utvrđuju prioriteti godišnje politike za mlade prema planskim dokumentima politike za mlade. Na lokalnom nivou, glavni akteri uključeni u omladinsku politiku su opštine i podređene institucije opštinama, kao i institucije podređene resornim ministarstvima i njihovim lokalnim odeljenjima.

Godine 2022. odobrene su **Smernice za razvoj dece, omladine i porodice** za 2022–2027 (u daljem tekstu CYFDG). U CYFDG-u su definisani sledeći pravci delovanja u oblasti omladinske politike: 1) stvaranje i razvoj kvalitetnog i održivog sistema rada sa mladima; 2) promovisanje šireg i aktivnijeg učešća mladih; 3) unapređenje sticanja veština i sposobnosti neophodnih za tržište rada i samostalan život; 4) promovisanje inkluzije mladih sa ograničenim mogućno-

stima. Ministarstvo blagostanja, Međusektorski koordinacijski centar i MPS su odgovorne institucije za implementaciju CYFDG i koordinaciju izvršavanja zadataka. Javna rasprava o nacrtu smernica održana je u julu i avgustu 2021. Uz javne konsultacije, o nacrtu smernica se raspravljalo na različitim forumima, uključujući think tankove, u koje je uključen širok spektar nevladinih organizacija.

Državni program omladinske politike za 2023–2025. (u daljem tekstu Program) je razvijen da bi se osigurala efikasna i koordinirana implementacija politike za mlade u Letoniji osigurao zadatak koji je naveden u dugoročnim i srednjoročnim planskim dokumentima za implementaciju. i postizanje pokazatelja učinka u oblasti mladih. Mere obuhvaćene Programom iznesene su u skladu sa planskim dokumentima EU i na nacionalnom nivou, koji određuju prioritete sektora omladinske politike.

Mere obuhvaćene Programom su podređene CYFDG-u za svrhu definisanu za godinu, pravce delovanja i zadatke. Program obuhvata one mere za koje je prema zakonu „O državnom budžetu za 2023. godinu“ i u skladu sa zakonom „O srednjoročnom budžetskom okviru za 2023., 2024. i 2025. godinu“ planirano finansiranje u budžetskom programu 21.00. „Državni program omladinske politike“. U periodu od 2023–2025. godine procenjeni iznos je oko 1,3 miliona evra. Mere Programa sprovode Ministarstvo prosvete i nauke, Agencija za međunarodne programe za mlade i Nacionalni centar za obrazovanje.

Plan implementacije omladinske politike za 2023–2024 je kratkoročni dokument planiranja politike za sprovođenje ciljeva politike za mlade i predloženih pravaca delovanja za naredne 3 godine CYFDG-a. Mere obuhvaćene Planom podređene su cilju omladinske politike, pravcima delovanja i

zadacima definisanim u CYFDG. Za sprovođenje Plana nadležno je Ministarstvo prosvete i nauke. U izradi Državnog programa politike za mlade za 2023–2025. i Plana implementacije politike za mlade za 2022–2024. **uzeto je u obzir i 11 evropskih ciljeva za mlade.**

Institucionni okvir

Prema Zakonu o mladima, **Ministarstvo prosvete i nauke (MPS)** obezbeđuje izradu jedinstvene nacionalne politike u oblasti mladih i njeno koordinisano sprovođenje, uključujući saradnju uključenih institucija u sprovođenju omladinske politike. Ministar prosvete i nauke je najviši funkcioner u MPS. Sekretar Skupštine odgovara direktno ministru. Administrativno rukovođenje Ministarstvom vrši državni sekretar, koji je neposredno potčinjen ministru.

Odeljenje za političke inicijative i razvoj u okviru MPS-a je prvenstveno odgovorno za politike i pitanja mladih. Njegovi glavni zadaci uključuju unapređenje saradnje, sprovođenje mera za mlade, organizovanje obuke za omladinske radnike i omogućavanje pristupa informacijama. Odeljenje za političke inicijative i razvoj zapošljava 5 ljudi. Zamenik direktora Departmana za oblast mladih dolazi iz omladinskog sektora i ima dugogodišnje iskustvo u oblasti omladine.

Sprovođenje Letonijskih, EU i drugih međunarodnih programa, projekata i inicijativa za rad sa mladima obezbeđuje **Agencija za međunarodne programe za mlade** (u nadležnosti Ministarstva prosvete i nauke). AIYP daje mladim ljudima priliku da razrade projekte, širi zanimljive i korisne informacije mladima o njihovim mogućnostima, olakšava razmenu iskustava i daje savete o pisanju projekata. Krajem 2022. godine AIYP je imao 50 zaposlenih. Radom agencije

rukovodi direktor agencije, koga imenuje i razrešava ministar prosvete i nauke.

Državnim budžetom za 2021. godinu za sprovođenje omladinske politike odobreno je ukupno 12.856.848 evra, od čega je realizovano 5.124.637 evra. Za Državni program omladinske politike izdvojeno je 946.446 eura; Za Agenciju za međunarodne programe za mlade izdvojeno je 2.563.200 evra; Za implementaciju projekata programa Evropske zajednice izdvojeno je 2.412.476 eura, a za implementaciju projekata Erasmus+ programa EU 6.934.726 eura.

Svakodnevni praktični rad sa mladima sprovode lokalne samouprave, uspostavljajući institucionalni okvir za rad sa mladima na lokalnom nivou – imenovanje odgovorne institucije, angažovanje stručnjaka za pitanja mladih i drugih zaposlenih, osnivanje omladinskog centra i obavljanje drugih aktivnosti.

Razvoj i implementaciju koherentne omladinske politike olakšava **Savetodavno veće za mlade** – savetodavno telo koje je osnovao Kabinet ministara, koje čine delegirani predstavnici javne uprave, lokalne samouprave i omladinskih organizacija. Delegirani predstavnici omladinskih organizacija čine najmanje polovinu sastava Savetodavnog saveta za mlade. Savet ima sledeće zadatke: učestvuje u izradi planskih dokumenata i regulatornih akata politike za mlade; da prati i ocenjuje sprovođenje omladinske politike; da daje preporuke državnim upravnim institucijama za obezbeđivanje delotvornog sprovođenja omladinske politike; da opštinama da preporuke za sprovođenje omladinske politike na opštinskom nivou; da nevladinim organizacijama, čija su ciljna grupa mladi, daju preporuke za rad sa mladima. Od 2014. do 2022. godine održano je 16 sastanaka Saveta.

3.4. POLJSKA

Normativni okvir

Važno je priznati da je politika za mlade Poljske još uvek u fazi razvoja. Mnoge opštine i regioni kreiraju sopstvene dokumente politike koji se tiču pitanja mladih zbog **nepostojanja obavezujuće nacionalne strategije**. Ovi lokalni pristupi često crpe inspiraciju iz evropskih tradicija, prakse omladinskih organizacija, pokreta i formata koje pružaju programi EU. Takođe je vredno napomenuti da se **poljska politika za mlade razvija uglavnom na regionalnom nivou**.

Jedan od izazova koji proizlazi iz ove situacije je nedostatak formalnog priznavanja omladinskog rada i zahteva i standarda za omladinske radnike. Bez integrisanog pristupa i formalnog priznanja, oblast omladinskog rada postaje zarobljena u „sivoj zoni“ između socijalne, obrazovne, sportske i kulturne politike na različitim nivoima uprave. Drugi izazov je fragmentacija omladinskih politika i programa, nedostatak koordinacije i saradnje između različitih sektora. Poslednja kategorija izazova odnosi se na finansijsku stabilnost, održivost i kontinuitet.

Poljski pravni okvir uključuje nekoliko specifičnih zakona i propisa koji se direktno bave pitanjima mladih. *Zakon o sistemu obrazovanja i vaspitanja* postavlja osnovu za obrazovne politike i programe koji imaju za cilj da osposobe mlade ljude sa znanjem i veštinama neophodnim za lični i profesionalni razvoj. Ostale odredbe: *Zakon o porodici i starateljstvu*, *Zakon o radu*, *Zakon o izdržavanju i rehabilitaciji maloletnika*, *Zakon o obrazovanju*, *Zakon o visokom obrazovanju*, *Zakon o postdiplomskim studijama*, *Zakon o zdravstvenoj zaštiti učenika ili Zakon o udruženjima*.

Između 2003. i 2012. godine, u Poljskoj je formulisana Državna strategija za mlade za period 2003–2012, kao vodeći dokument za omladinsku politiku. Međutim, ova strategija je pripremljena pre ulaska Poljske u Evropsku uniju. U periodu od 2018. do 2019. godine, Udruženje za osnivanje Saveta mladih Republike Poljske sarađivalo je sa 600 mladih pojedinaca na izradi Pretpostavki za nacionalnu strategiju za mlade za 2020–2030. Ovo je trebalo da označi prekretnicu u napretku omladinske politike u Poljskoj, naglašavajući strateške oblasti kao što su tržište rada, građanska aktivnost, sport, zdravlje, turizam, inovacije, internet, digitalizacija, kultura i obrazovanje. **Dokument do danas nije objavljen.**

Nacionalne javne konsultacije o omladinskoj politici u Poljskoj održane su od februara do novembra 2021. godine u organizaciji Saveta za dijalog sa mladom generacijom i vladinog opunomoćenika za omladinsku politiku. U ovim konsultacijama je učestvovalo oko 30 000 mladih ljudi iz različitih regiona zemlje, uključujući i predstavnike poljske omladine koja živi i studira u inostranstvu. Rezultat konsultacija bila je izrada nacрта Strategije Republike Poljske za mlade generacije za period 2022–2033, uzimajući u obzir potrebe i probleme koje su pokrenuli mladi ljudi. Kao posledica ovih akcija, pokrenuta je nova inicijativa. **Program Vladinog fonda za mlade za 2022–2033** bio je novi program podrške društveno aktivnim mladima. Program je inspirisan dokumentom pod nazivom Poljski red, koji je predviđao kreiranje programa grantova za mlade koji rade sa lokalnim savetima na osmišljavanju atraktivnih rešenja za angažovanje mladih. Budžet programa za 2022–2033 je 230 miliona PLN (oko 51 milion EUR).

Program ima tri specifična cilja, koji uključuju: povećanje uključenosti mladih u javni život, povećanje značaja omladinskih inicijativa u javnoj sferi i institucionalno jača-

nje ovih inicijativa. Program ne samo da je odgovorio na ciljeve postavljene inicijativama i strategijama, već je implementirao i odredbe Revidirane Evropske povelje za učešće mladih u lokalnom životu. **U kontekstu Strategije Evropske unije za mlade 2019–2027**, program je bio značajan jer je jedan od njegovih glavnih ciljeva bio da podstakne mlade da budu aktivni građani i da im omogući puteve za učešće u različitim sferama društvenog, ekonomskog, kulturnog i političkog života.

Kao što je već pomenuto, poljska omladinska politika razvija se uglavnom na regionalnom nivou. Stoga je korisno pomenuti nekoliko dokumenata regionalne politike. *Mlada Varšava. Omladinska politika grada Varšave* je sveobuhvatan dokument koji daje smernice i smernice za angažovanje sa mladima. Obuhvata vrednosti i stavove koji su ključni u svim aspektima rada sa mladima. Drugi primer je *Politika za mlade grada Poznan za 2019–2025*, koja je bila zajednički dokument koji je služio kao društveni ugovor između grada i njegovih mladih stanovnika. U njemu je navedeno pet ključnih prioriteta: Grad aktivnih, Grad ekomobilnosti, Grad prijateljskog prostora, Otvoreni grad i Grad talenata.

Institucioni okvir

U Poljskoj, **nekoliko Ministarstava je odgovorno za implementaciju omladinskih politika** i rešavanje potreba i briga mladih ljudi. *Ministarstvo narodne prosvete* preduzima različite aktivnosti i inicijative vezane za omladinske politike, sa primarnim fokusom na obrazovanje i obrazovne reforme. *Ministarstvo porodice, rada i socijalne politike* igra značajnu ulogu u formulisanju i sprovođenju politika za mlade koje se fokusiraju na socijalnu zaštitu, učešće na tržištu rada i podršku porodici. *Ministarstvo* se fokusira na olakšavanje zapo-

šljavanja mladih kroz politike tržišta rada, programe stručne obuke i inicijative koje podstiču preduzetništvo i razvoj veština. *Ministarstvo zdravlja* se takođe bavi različitim aspektima koji se odnose na zdravlje i dobrobit mladih.

Vlada Poljske takođe uključuje Komisiju za građanski dijalog o mladima, koja je telo odgovorno za promovisanje dijaloga između vlade i mladih u Poljskoj. Njegov cilj je da mladima pruži priliku da učestvuju u procesima donošenja odluka i utiču na politike mladih. **Portparol Vlade za pitanja mladih** je vladin zvaničnik u Poljskoj odgovoran za zastupanje i delovanje u ime interesa mladih ljudi. Deluje kao posrednik između vlade i omladinskih organizacija, promovišući dijalog i konsultacije o politici mladih.

Nacionalni savet za mlade je savetodavno telo koje ima za cilj da zastupa interese mladih u Poljskoj i doprinese razvoju i primeni omladinskih politika. Ona služi kao platforma za omladinske organizacije i mlade pojedince da se uključe u dijalog sa vladinim institucijama, izraze svoja mišljenja i učestvuju u procesima donošenja odluka. Neke od zajedničkih aktivnosti nacionalnog saveta za mlade mogu uključivati zagovaranje politike, povećanje učešća mladih u procesima donošenja odluka, izgradnju kapaciteta, umrežavanje i saradnju, informisanje i podizanje svesti.

Druga savetodavna tela relevantna za omladinsku politiku su Savet za decu i omladinu Republike Poljske, drugo savetodavno telo, koje deluje pod nadležnošću Ministra prosvete i nauke, Savet za omladinu, koji je pomoćno telo Ministra Sport i turizam i Savet za dijalog sa mladom generacijom, koji je savetodavno telo predsednika Komisije za javno dobro. Nacionalna agencija za program Erasmus+ je institucija odgovorna za koordinaciju i implementaciju programa Erasmus+ i Evropskog korpusa solidarnosti u Poljskoj.

Omladinski savet je organizaciona struktura mladih ljudi koji imaju priliku da zajedno odluče i iznose svoje mišljenje o pitanjima koja se tiču mladih. Često se osniva na lokalnom, školskom, regionalnom ili nacionalnom nivou i ima za cilj da podstakne aktivno učešće mladih u društvenom i demokratskom životu. Predstavlja forum na kome mladi ljudi mogu da izraze svoje potrebe, ideje i probleme, i preduzmu inicijative koje se tiču njihove životne sredine, obrazovanja, kulture, zdravlja i drugih oblasti relevantnih za mlade. Poslanička grupa za podršku savetima mladih koji rade u okviru jedinica lokalne samouprave ima 26 poslanika. Sarađuje sa Poljskim savetom omladinskih organizacija i sa Savetom za decu i mlade Republike Poljske.

3.5. SRBIJA

Normativni okvir

Zakon o mladima je usvojen 2011. godine. Njegov cilj je stvaranje uslova za podršku mladima u organizovanju, društvenom delovanju, razvoju i ostvarivanju njihovih potencijala. Zakon definiše omladinsku politiku kao sve mere i aktivnosti subjekata omladinske politike – državnih organa, institucija, udruženja i drugih subjekata – usmerene na unapređenje i poboljšanje položaja mladih. Predviđeno je da postoji Ministarstvo zaduženo za sprovođenje omladinske politike, zajedno sa drugim subjektima omladinske politike.

Zakonom o mladima reguliše i donošenje i sprovođenje Nacionalne strategije za mlade, osnivanje saveta mladih na republičkom, pokrajinskom i lokalnom nivou kao konsultativnih tela za sprovođenje omladinske politike; osnivanje lokalnih kancelarija za mlade; osnivanje i registracija udru-

ženja mladih i omladine; i javno finansiranje i sufinansiranje programa i projekata iz oblasti omladinske politike. Nakon 12 godina primene, Vlada trenutno radi na predlogu novog Zakona o mladima.

Važeću **Nacionalnu strategiju za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine** usvojila je Vlada Srbije u januaru 2023. godine. Ona je glavni strateški dokument omladinske politike u Srbiji. Rad na novoj Nacionalnoj strategiji za mlade počeo je u julu 2021. godine i generalno je bio inkluzivan i transparentan. U julu 2023. usvojen je **Akcionni plan za period od 2023. do 2025. godine** za sprovođenje Nacionalne strategije za mlade; proces usvajanja je trajao duže od roka od 90 dana predviđenog Zakonom o sistemu planiranja. Ministarstvo nadležno za omladinsku politiku zaduženo je da prati sprovođenje Nacionalne strategije i Akcionog plana i izvještava o napretku najkasnije 120 dana nakon isteka svake godine od njihovog usvajanja.

Nacionalna strategija za mlade se **poziva na EU Strategiju za mlade i 11 ciljeva za mlade** kao jedan od međunarodnih dokumenata koji su poslužili kao okvir za njeno pisanje. Postoji jedan opšti cilj i pet specifičnih ciljeva koji su sadržani u aktuelnoj Nacionalnoj strategiji za mlade. Opšti cilj je povećanje kvaliteta života mladih u Srbiji. Pet specifičnih ciljeva su: 1) standardizacija i kontinuirano sprovođenje omladinskog rada u sistemu neformalnog obrazovanja; 2) unapređenje prostornih i uslužnih kapaciteta za sprovođenje omladinske politike u svim jedinicama lokalne samouprave; 3) stvaranje mladih aktivnih učesnika u društvu na svim nivoima; 4) mladi imaju jednake mogućnosti i podsticaje da razvijaju svoje potencijale i kompetencije koje vode ekonomskoj nezavisnosti; 5) uspostavlja uslove za zdravu i bezbednu životnu sredinu i socijalnu zaštitu mladih.

Instituzioni okvir

Omladinsku politiku u Srbiji od 2007. do 2022. godine prvenstveno je sprovodilo Ministarstvo omladine i sporta. Nakon parlamentarnih izbora 2022. godine, Vlada je reorganizovana usvajanjem izmena i dopuna Zakona o ministarstvima, kojim je formirano novo **Ministarstvo turizma i omladine**. Predstavници mladih u Srbiji godinama se zalažu za nezavisno ministarstvo koje bi bilo isključivo nadležno za omladinsku politiku, ali to do sada nije bilo.

Sektor za mlade pri Ministarstvu turizma i omladine zadužen je za zastupanje interesa mladih u Srbiji; razvoj i sprovođenje omladinske politike, uključujući Nacionalnu strategiju za mlade i Akcioni plan; vođenje registra udruženja mladih; omogućavanje i olakšavanje međunarodne saradnje u oblasti mladih; podrška razvoju mehanizama omladinske politike na lokalnom nivou. Od oktobra 2022. godine ministar turizma i omladine je Husein Memić, kome je ovo prva ministarska funkcija u karijeri. Za omladinsku politiku zaduženo je ukupno 17 zaposlenih u ministarstvu (što je neznatno povećanje u odnosu na vreme Ministarstva omladine i sporta), uključujući pomoćnika ministra.

Sektor za omladinu u okviru prethodnog Ministarstva omladine i sporta i sadašnjeg Ministarstva turizma i omladine godinama dobija manje od 0,1% ukupnog državnog budžeta Republike Srbije, sa predstavnicima omladinskih udruženja, a posebno Nacionalne Savet mladih, sa preporukom da se ovaj iznos poveća. Tekućim prihodima Sektora za mlade finansira se pet projekata: 1) podrška jedinicama lokalne samouprave u sprovođenju omladinske politike; 2) razvoj i sprovođenje omladinske politike; 3) programe i projekte podrške mladima u obrazovanju, obuci, bezbednosti, zdravlju i participaciji; 4) programe i projekte podrške mla-

dima pri zapošljavanju; 5) međunarodna saradnja u oblasti mladih. Ministarstvo svake godine objavljuje javne pozive za finansiranje i sufinansiranje projekata koje sprovode organizacije civilnog društva; ovi projekti su kratkoročni i traju samo nekoliko meseci.

Omladinski savet je konsultativno telo koje je 2014. godine osnovala Vlada Srbije. Njegovi ciljevi su podsticanje i koordinacija sprovođenja omladinske politike širom i predlaganje novih mera. Predsednik Saveta za mlade je ministar turizma i omladine (trenutno Husein Memić) i pomoćnik ministra zaduženog za omladinu. Pored njih, Savet ima 33 člana, od kojih 17 predstavljaju državne institucije i 16 udruženja mladih. Od 2014. do 2023. godine Omladinski savet je održao 20 sednica, a učestalost sastanaka se smanjivala kako su godine prolazile.

Ministarstvo turizma i omladine i Savet za mlade su glavne institucije zadužene za sprovođenje omladinske politike na nacionalnom nivou. Većina ostalih vladinih ministarstava takođe je zastupljena u Savetu za mlade, što ukazuje na njihovu delimičnu ulogu u sprovođenju omladinske politike. Na nivou Vlade AP Vojvodine, glavna institucija zadužena za omladinsku politiku je Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu. Na lokalnom nivou, glavni instrumenti omladinske politike su kancelarije za mlade, lokalni savet za mlade i lokalni akcioni planovi za mlade; Prema podacima Vlade, do kraja 2021. godine, od 145 jedinica lokalne samouprave (gradovi i opštine), njih 140 ima kancelarije za mlade, 78 ima savete za mlade, a 43 lokalne akcione planove.

4. TRENUTNO STANJE IMPLEMENTACIJE EU CILJEVA ZA MLADE

Ovo poglavlje predstavlja glavne nalaze istraživanja za svaki od 11 ciljeva za mlade. Svaki odeljak počinje procenom stepena uključenosti svakog poglavlja u dokumente nacionalne politike. Zatim slede rezultati anketa i fokus grupa koje su prikupile mišljenja i iskustva mladih u svakoj oblasti obuhvaćenom ciljem, kako bi se formirao način njegove primene u svakoj zemlji.

#1 Povezivanje EU sa mladima

Tabela 4 predstavlja stepen uključenosti svakog specifičnog cilja Cilja mladih #1 u dokumente nacionalne politike (videti poglavlje o metodologiji). Nekoliko ciljeva u okviru Cilja br. 1 nije primenljivo na Srbiju jer ona nije država članica EU. Nijedan od ciljeva nije uključen u velikoj meri (ocene 3 i 4) u većini zemalja u istraživanju. Letonija ima najveći stepen uključenosti cilja među pet zemalja.

Tabela 4. *Uključivanje cilja mladih #1 u dokumente nacionalne politike*

Cilj mladih	Cilj	Austrija	Italija	Letonija	Poljska	Srbija
#1 Povezivanje EU sa mladima	Garantovati značajno učešće mladih i dijalog u svim fazama donošenja odluka u EU poboljšanjem postojećih mehanizama učešća i stvaranjem novih	3	2	4	2	/
	Osigurati jednak pristup kvalitetnim, nepristrasnim i mladima prilagođenim informacijama o tome kako EU funkcioniše, kako se uključiti u nju i koje mogućnosti nudi.	3	3	2	2	2
	Uvesti i povećati obrazovanje o Evropi i EU u formalnom i neformalnom okruženju.	2	2	4	2	2
	Garantovati fer zastupljenost svih država članica u političkim i administrativnim telima EU, u skladu sa principom jednakog državljanstva.	1	2	4	2	/
	Povećati budžet i uticaj programa EU za mlade.	1	3	4	2	/
	Izgradite poverenje mladih u projekat EU rešavanjem demokratskog deficita, nedostatka transparentnosti i vidljivosti.	2	3	3	2	/
	Institucionalizovati procenu naklonjenosti mladima, uticaja i efekata politika EU.	1	3	4	2	N/A

1 – ovaj cilj uopšte nije uključen u strateški dokument; 2 – ovaj cilj je donekle uključen; 3 – ovaj cilj je u velikoj meri uključen; 4 – ovaj cilj je u potpunosti uključen u strateški dokument

Jedan od pokazatelja iz kojeg se može zaključiti stepen povezanosti mladih sa Evropskom unijom je izlaznost na izborima za Evropski parlament. Kao što se vidi iz tabele, u 2019. godini samo je u Italiji izlaznost među osobama od 25 do 39 godina premašila izlaznost ukupnog stanovništva. Izlaznost među mladima od 18 do 24 godine bila je znatno manja od ukupne izlaznosti.

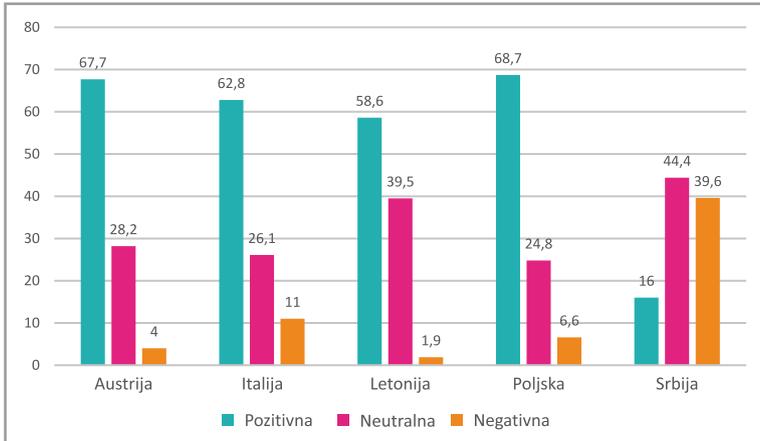
Tabela 5. Izlaznost na izborima za EU 2019

Izlazak na izbore 2019 EU ¹	Austrija	Italija	Letonija	Poljska	Srbija
18–24	47.5%	43.6%	16.4%	35.4%	/
25–39	56.4%	57.3%	19.8%	40.2%	/
Totalna populacija	58.8%	54.5%	33.5%	45.7%	/

Rezultati ankete

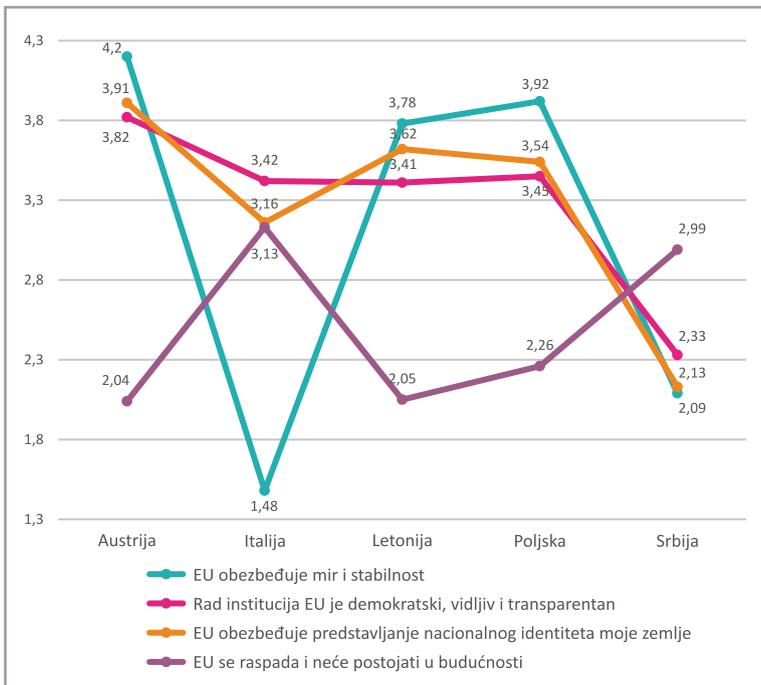
Na slici 1 prikazana je prva reakcija mladih na termin „Evropska unija“. Pozitivna reakcija je dominantna među svim članicama EU, dok je procenat onih koji imaju negativnu reakciju nizak. U Srbiji je, s druge strane, najprisutnija neutralna reakcija, a zatim negativna reakcija.

1 European Parliament. 2019. „Review of European and national election results“ https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/beheard/eurobarometer/2019/review_of_european_and_national_election_results_2019/incoming_ep_2019.pdf

Grafikon 1. Prva reakcija na termin „Evropska Unija“

Na slikama 2 i 3 prikazan je nivo slaganja mladih ljudi u svakoj zemlji sa različitim izjavama u vezi sa EU na skali od 1 do 5. Mladi u Srbiji ponovo imaju znatno evroskeptičniji pogled na svet. Mladi u Italiji pokazuju značajno neslaganje sa izjavom da EU obezbeđuje mir i stabilnost. Na skoro sve ostale izjave, očekujte onu o raspadu EU u budućnosti, mladi iz EU pokazuju više slaganja nego neslaganja (tvrdnje su ocenjene više od 3).

Grafikon 2. Izjave o EU deo. 1 (1 – u potpunosti se ne slažem; 5 – potpuno se slažem)

Grafikon 3. Izjave o EU deo. 2 (1 – u potpunosti se ne slažem; 5 – potpuno se slažem)

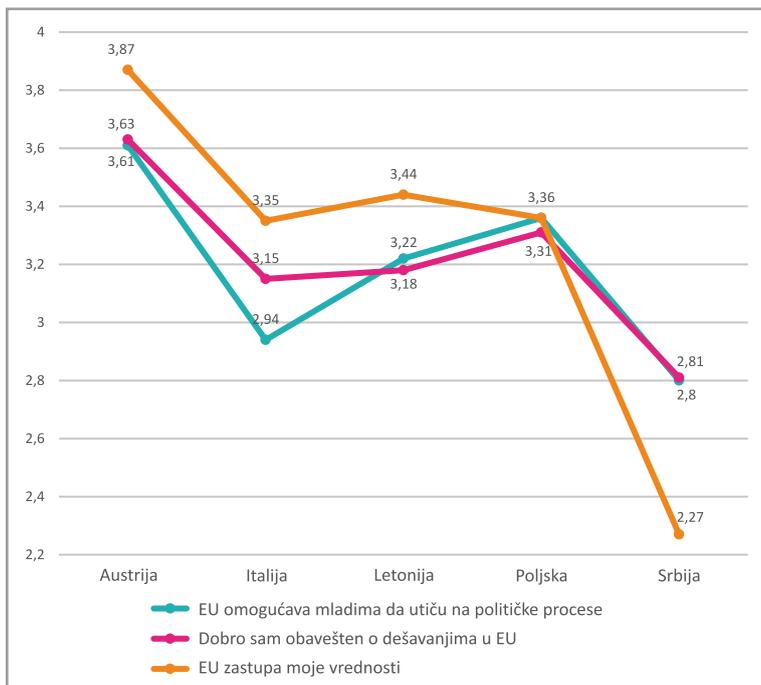

Tabela 6. Izjave o EU – Nivo slaganja

Izjave o EU (1 – u potpunosti se ne slažem; 5 – u potpunosti se ne slažem)	Austrija	Italija	Letonija	Poljska	Srbija
EU obezbeđuje mir i stabilnost	4.2	1.48	3.78	3.92	2.09
Rad institucija EU je demokratski, vidljiv i transparentan	3.82	3.42	3.41	3.45	2.33
EU ubezbeđuje prestavljanje nacionalnog identiteta moje zemlje	3.91	3.16	3.62	3.54	2.13
EU se raspada i neće postojati u budućnosti	2.04	3.13	2.04	2.26	2.99
EU omogućava mladima da utiče na političke procese	3.61	2.94	3.22	3.36	2.8
Dobro sam informisan o tekućim događajima u EU	3.63	3.15	3.18	3.31	2.81
EU predstavlja moje vrednosti	3.87	3.35	3.44	3.36	2.77

Izveštaji sa fokus grupa

Fokus grupe o Cilju mladih #1 (Povezivanje EU sa mladima) zaključile su da za mnoge mlade ljude, kako u EU tako i van nje, Unija ostaje apstraktna i nedostaju informacije o njenom funkcionisanju i vrednostima. Situacija se, međutim, može poboljšati programima kao što su Erasmus i drugim inicijativama, posebno onima koje podržavaju mobilnost i aktivnosti mladih.

U **Austriji**, fokus grupa je zaključila da postoji nedostatak debate o tome šta EU znači u stvarnom životu za mlade ljude. Neki učesnici su opisali da „uzimaju zdravo za gotovo“ životni stil u EU – ne kao „korist“, već kao nešto očekivano. Učesnici ističu da su strukture EU veoma složene; za redovne mlade ljude iz malog sela u Mađarskoj, Portugalu ili Poljskoj, „nivo EU“ je veoma apstraktan. Svi mladi su čuli za Erasmus+, ali su se složili da je program dovoljno promovisan. Neko je podvukao da je fokus EU na povezivanju sa mladima iz budućih potencijalnih zemalja članica, a ne unutar njih. Potencijalno glasanje o ostanku ili izlasku iz EU rezultiralo bi slabom izlaznošću i tesnim rezultatima među mladima.

Mladi su veoma nedovoljno zastupljeni u procesu donošenja odluka u EU. Činjenica da je „više ljudi sa imenom Martin u Evropskom parlamentu nego ljudi mlađih od 30 godina“ korišćena je za zamišljanje „vlasnika“ EU za mlade ljude. Nakon kratke prezentacije EYG-a, učesnici su se složili da je to veoma dobro spojena platforma. Niko ranije nije čuo za EYG, ali se svi slažu da može koristiti samo mladima. Ipak, učesnici ne smatraju da tematski izveštaj o ovom cilju ili cela platforma može aktivno da doprinese povezivanju mladih ljudi sa EU.

Fokus grupa u **Italiji** pokazuje da je percepcija mladih o EU još uvek veoma daleko od onoga što EU zapravo jeste. Često je ideja da je to institucija koja postavlja neshvatljiva pravila i spoljna ograničenja na nacionalnu politiku. Politike poput onih koje se primenjuju pod filterom regiona, kao i strukturirani dijalog, olakšavaju vezu između mladih ljudi i nadnacionalnih institucija.

Osim univerziteta, evropsku kulturu promovišu uglavnom nedržavni akteri: organizacije koje se bave Erasmus projektima, volonterskim iskustvima, razmenom mladih. Italija

je puna ETS i omladinskih organizacija koje deluju kao most između EU i mladih.

Evropski portal postoji u Italiji, ali je povezan sa nacionalnim telima za prikupljanje informacija i za prevođenje. Cilj je informisati građane (mlade i stare) o generičkom uticaju EU (i samim tim kaskadnim po pomenutim pitanjima) na živote građana, povećavajući svest o tome kako smo povezani sa EU.

Diskusija u **Letoniji** počela je pitanjem učesnicima kako se osećaju Evropljanima na skali od 1 do 10. Svoje odgovore su podelili na dva koncepta: lični evropski identitet i društveni evropski identitet. Dok je većina učesnika više ocenila svoj lični osećaj evropskog identiteta, oni su izrazili zabrinutost zbog visokog nivoa dezinformacija i društvene stagnacije u regionu u kojem su živeli. Smatrali su da ljudima nedostaje jasno razumevanje vrednosti neophodnih za izgradnju bolje i demokratiskije budućnosti. Međutim, učesnici su priznali da je informisano obrazovanje o Evropskoj uniji, uz pomoć programa kao što su Evropski korpus solidarnosti i Erasmus+, igralo značajnu ulogu u njihovom znanju o evropskim mogućnostima.

U diskusiji je bilo reči i o tome da su mladi ljudi više zainteresovani za istraživanje Evrope nego za svoju domovinu, Letoniju, što može doprineti demografskim izazovima u zemlji. Finansijska ograničenja su pomenuta kao značajna prepreka za korišćenje evropskih mogućnosti.

U **Poljskoj** su uloženi naponi da se poveća učešće mladih u donošenju odluka, podstaknuto je zapošljavanjem mladih i promovisanjem socijalna uključenost. Postojale su inicijative za podršku obrazovanju i obuci, uključujući mogućnosti za stručnu obuku, kako bi se mladi ljudi opremili veštinama koje su im potrebne za njihovu buduću karijeru. Pored toga, Poljska se, kao i mnoge druge zemlje EU, fokusirala na rešavanje specifičnih pitanja vezanih za mlade, kao što su mentalno zdravlje, zloupotreba supstanci i pitanja životne sredine.

Naglasak EU na promovisanju digitalne inkluzije možda se takođe preveo u napore da se zatvori digitalni i društveni jaz među mladim ljudima u Poljskoj.

Poljska je tradicionalno bila aktivan učesnik u programima razmene EU, a inicijative koje promovišu mobilnost mladih i međunarodna iskustva, kao što je Erasmus+, mogle bi da nastave da pružaju vredne mogućnosti za mlade građane Poljske. Pored toga, Poljska je na čelu zemalja u koje putuju studenti iz drugih zemalja, omogućavajući mladim Poljacima da se integrišu sa predstavnicima različitih kultura.

Mladi u **Srbiji** gledaju na Evropsku uniju neutralno, malo znaju o njoj i njenom funkcionisanju, a nedovoljno se informišu o dešavanjima u EU. Njihov angažman je u skromnom porastu, kada je reč o odnosima EU-Srbija, ali je informisanost na niskom nivou.

Mladi su svesni mnogih razlika unutar same EU, ali i dalje veruju da njihovi vršnjaci iz EU žive bolje, imaju više mogućnosti i mogu više da učestvuju u političkim procesima. Značajno je podvući da mladi ne znaju tačno šta su vrednosti EU. Ipak, oni tvrde da ne dele iste vrednosti sa EU i da EU nije dosledna u primeni tih vrednosti.

Zaključak

Cilj mladih #1 (Povezivanje EU sa mladima) je cilj koji je najmanje uključen u dokumente nacionalne politike. Istraživanje pokazuje da, sa izuzetkom Srbije, mladi ljudi generalno pozitivno gledaju na Evropsku uniju. Međutim, izlaznost na EU izbore među mladima je manja nego među ukupnom populacijom, a fokus grupe su zaključile da za mnoge mlade, kako u EU, tako i van nje, Unija ostaje apstraktna i informacije o njenom funkcionisanju i nedostaju vrednosti.

#2 Ravnopravnost svih polova

Tabela 7 predstavlja stepen uključenosti svakog specifičnog cilja Cilja mladih #2 u dokumente nacionalne politike (videti poglavlje o metodologiji). Samo prvi cilj – „Boriti se sa diskriminacijom i osigurati jednaka prava za sve polove u kulturnom, političkom i društveno-ekonomskom životu“ uključen je u velikoj meri (ocenom 3 i 4) u većini zemalja u istraživanju. Letonija, ponovo, ima najveći stepen uključenosti cilja među pet zemalja.

Tabela 7. *Uključivanje cilja mladih #2 u dokumentima nacionalne politike*

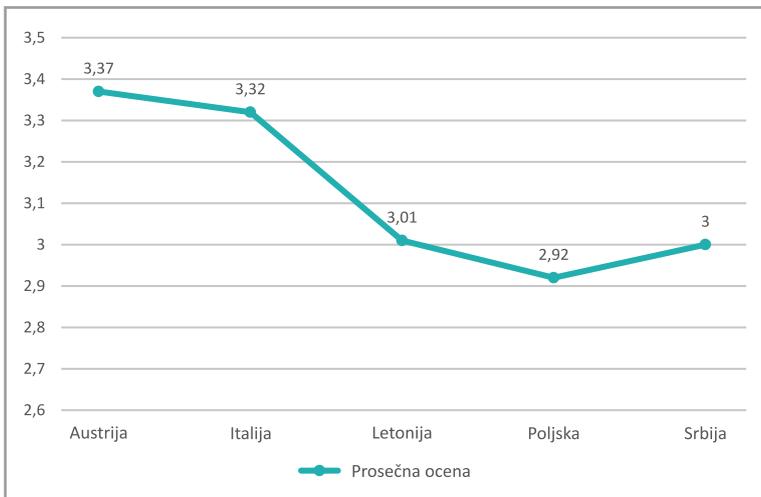
Cilj mladih	Cilj	Austrija	Italija	Letonija	Poljska	Srbija
#2 Jednakost svih polova	Boriti se protiv diskriminacije i osigurati jednaka prava za sve polove u kulturnom, političkom i društveno-ekonomskom životu.	4	2	4	2	3
	Postizanje univerzalne svesti o rodnoj nejednakosti i diskriminaciji, posebno u medijima.	2	2	2	1	2
	Prekinite rodno zasnovano nasilje tako što ćete se efikasno boriti protiv njega u svim njegovim oblicima.	2	2	4	1	3
	Eliminišite stereotipne rodne uloge i prihvatite različite rodne identitete u obrazovnim sistemima, porodičnom životu, radnom mestu i drugim oblastima života.	1	2	4	1	3
	Prekinuti rodno zasnovanu strukturnu diskriminaciju na tržištu rada i osigurati jednaka prava, pristup i mogućnosti.	3	2	4	1	1
	Osigurati jednaku platu za jednak rad i jednaku podelu odgovornosti za brigu.	3	2	4	1	1
	Osigurati jednak pristup formalnom i neformalnom obrazovanju i da dizajn obrazovnih sistema prati rodno osetljive pristupe.	2	2	4	1	2

1 – ovaj cilj uopšte nije uključen u strateški dokument; 2 – ovaj cilj je donekle uključen; 3 – ovaj cilj je u velikoj meri uključen;
 4 – ovaj cilj je u potpunosti uključen u strateški dokument

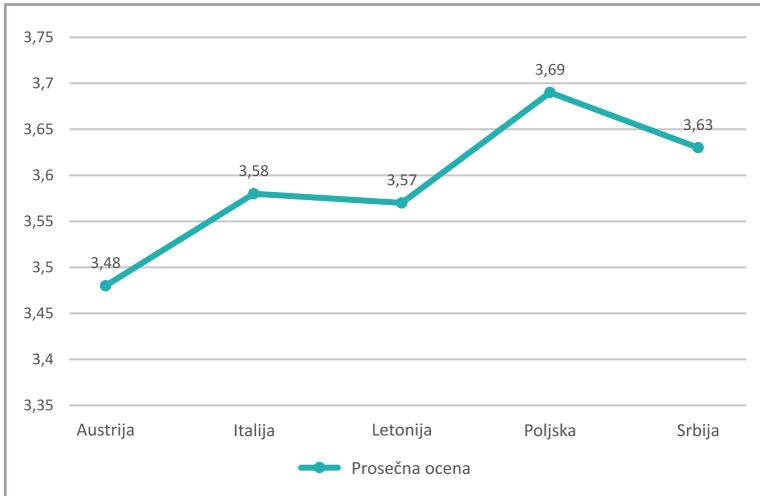
Rezultati anketa

Slike 4 do 6 pokazuju nivoe slaganja, na skali od 1 do 5, koje mladi imaju sa tvrdnjama o položaju žena u društvu. Rezultati pokazuju da se, generalno, ispitanici slažu da je još teže zaposliti mlade žene nego mladiće i da kućni poslovi i podizanje dece još uvek nisu podjednako podeljeni između muškaraca i žena (odgovori skoro uvek imaju veće vrednosti nego 3). Kada je reč o medijskoj zastupljenosti žena, većina ispitanika se slaže da je ona ravnopravna.

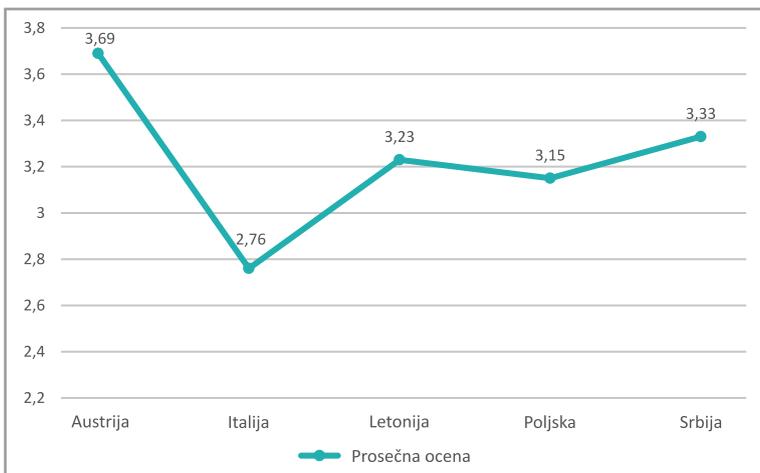
*Grafikon 4. „Teže je zaposliti mlade žene nego mladiće“
(1 – u potpunosti se ne slažem 5 – potpuno se slažem)*

Grafikon 5. „Kućni poslovi i podizanje dece još uvek nisu podjednako podeljeni između muškaraca i žena“ (1 – U potpunosti se ne slažem; 5 – potpuno se slažem)

Grafikon 6. „Žene imaju jednaku pokrivenost u medijima kao i muškarci“ (1 – U potpunosti se ne slažem; 5 – potpuno se slažem)

Izveštaj sa fokus grupa

Fokus grupe za cilj mladih #2 (Ravnopravnost svih polova) zaključile su da, iako se situacija u nekim oblastima, kao što je tržište rada, poboljšava u nekim zemljama, još uvijek postoje mnoge oblasti društva u kojima rodna nejednakost i dalje postoji. To uključuje obrazovanje, politiku, medije i porodicu. Među mladima postoji opšti osećaj da nacionalne vlade treba da učine više da poboljšaju situaciju.

U fokus grupi koja je sprovedena u **Austriji**, podvučeno je da je ključni izazov na ovu temu uloga tradicionalnog muškarca: „Neprihvatanje da postoji problem ili ga neosporno objasnjavati. Ne znam šta je gore“. Grupa se složila da mladi posebno beže od debate na ovu temu, jer su je prihvatili. Ostala navedena pitanja su rodno zasnovano nasilje u javnim prostorima, povećanje rodno zasnovanog nasilja u školama ili prostorima za mlade, činjenica da su mlade žene glavni fokus seksualne eksploatacije i trgovine ljudima, forsiranje tradicionalnih uloga u školskom sistemu, sve veći broj femicida u Evropi.

Učesnici su rekli da institucije i politike moraju stalno da se preispituju, a „to je putovanje, a ne destinacija“. Takođe, ovaj proces evaluacije mora da donese zaključke kao što su „loše zakonodavstvo“ ili „loša primena dobrog zakonodavstva“ i da je bez ove razlike nemoguće nešto popraviti ako ne znate gde je pokvareno. Gender mainstreaming je jedan od kritičnih postulata i zadataka donosilaca odluka u EU, ali i na nacionalnom nivou. Jedna od ideja koju je jedan od učesnika ponudio kao „revolucionarnu“ bila je pravno izbacivanje pitanja „Reci nam svoj pol“ u toliko mnogo oblika. Osim u statističke svrhe, u mnogim slučajevima, pitanje je irelevantno.

U **Italiji**, na temu mogućnosti zapošljavanja mladih žena, grupa se izražava potvrđujući ono što potvrđuju i projekcije

podataka, naime da se u posljednje vreme situacija u Italiji dosta popravlja. Postoji mnogo preduzeća u vlasništvu žena i pristup STEM postepeno raste. Jedno od pitanja koje se postavlja, u smislu mogućnosti, jeste jednaka plata između muškaraca i žena, koja još uvek nije jednaka u Italiji za sve profesije.

Za razliku od bliske jednakosti u pogledu mogućnosti zapošljavanja, još uvek postoji ozbiljan društveni disparitet u uslovima upravljanja porodicom i vaspitanja nejednako podeležene dece. Iz spontanog razmišljanja proizilazi da je sve više očeva koji brinu o kući, ali koji u svakom slučaju u obrazovanju svoje dece, posebno žena, nalaze granicu u pristupu poslu i karijeri. Italija pokušava da to poboljša, takođe kroz povećanje obdaništa, predviđeno u italijanskoj sledećoj generaciji EU.

Kada je u pitanju medijska vidljivost, podaci koji se pojavljuju u diskusiji pokazuju kako je ženski imidž, posebno u televizijskim kontekstima, još uvek suviše blisko povezan sa temama lepote i seksualizacije tela. Ono što se ističe jeste potreba za drugačijim naracijom uloge žene u društvu što može povećati njeno prisustvo iu medijskim kontekstima.

Učesnici u **Letoniji** su se bavili pitanjem da država nije bezbedno mesto za izražavanje netradicionalnih rodni identiteta. Pomenuli su da društvena očekivanja i norme vrše pritisak na žene da budu privlačne muškarcima, čak i unutar kweer zajednice. Takođe su razgovarali o toksičnoj muškosti i nedostatku zdravih alternativa za mladiće. Učesnici su istakli potrebu za sveobuhvatnijim uslugama mentalnog zdravlja, kao i izazove lišavanja dodira i odsustva dubokih odnosa. Što se tiče zapošljavanja, prepoznali su da rodne nejednakosti postoje u određenim industrijama i regionima, napominjući višak zastupljenosti žena u nevladinim organizacijama.

Diskusija se takođe dotakla rodni uloga u porodici, a učesnici su razmenili iskustva o različitim očekivanjima koja se postavljaju od devojčica i dečaka. Naglasile su da se od

devojčica često očekuje da budu akademski odlični, da se bave kućnim poslovima, učestvuju u vannastavnim aktivnostima, održavaju dobar izgled, što im može pružiti prednosti u životu, ali i stvarati dodatni pritisak. Učesnici su istakli ukraštanje kueer identiteta i rodne ravnopravnosti, razgovarajući o dominaciji trans muškaraca u javnoj vidljivosti u poređenju sa trans ženama u Letoniji i stigmatizaciji i infantilizaciji sa kojima se suočavaju trans osobe.

Zastupljenost u medijima i kulturi takođe je bila tema razgovora. Učesnici su priznali da u ograničenoj meri konzumiraju letonijske medije, ali su istakli da je kvantitet reprezentacije manje važan od sadržaja i konteksta. Učesnici su primetili da rodna ravnopravnost i nasilje nad ženama postaju aktuelna pitanja u talasima kada se dogode negativni događaji.

U **Poljskoj**, fokus grupa je zaključila da postoje ozbiljni problemi rodne ravnopravnosti koji i dalje izazivaju društvo i zahtevaju hitnu pažnju. Prvi problem je nejednakost na tržištu rada. Žene se često suočavaju sa nižim platama za isti posao ili su marginalizovane na menadžerskim poslovima. Iako žene imaju jednaka znanja i veštine, njihovo napredovanje u karijeri često ometaju rodni stereotipi i nejednak pristup obuci i profesionalnom razvoju.

Drugi problem je nasilje nad ženama. U Poljskoj i dalje postoji visok nivo porodičnog i seksualnog nasilja nad ženama. Neadekvatna podrška žrtvama i nedostatak efikasnih mera za zaštitu i kažnjavanje počinitelaca nasilja čine mnoge žene bespomoćnim i nesposobnim da pobegnu od nasilnih situacija.

Treći problem je nedostatak ravnopravnosti u političkom životu i životu u odlučivanju. Žene su i dalje nedovoljno zastupljene u politici, kako na vladinom tako i na lokalnom nivou. Nedostatak ravnopravnog učešća žena u procesu donošenja odluka dovodi do neuvažavanja rodnih perspektiva i zanemaranje pitanja važnih za žene u politici i zakonodavstvu.

Pored toga, obrazovanje u Poljskoj takođe izaziva zabrinutost. Još uvek postoji podela između tradicionalnih rodni uloga, što doprinosi stvaranju predrasuda i stereotipa. Takođe, seksualno obrazovanje je često neadekvatno ili nije obuhvaćeno nastavnim planom i programom, što dovodi do nedostatka znanja i svesti mladih o rodnoj ravnopravnosti, rodnom identitetu i seksualnoj orijentaciji.

Za rešavanje ovih problema potrebna je koordinirana akcija na više nivoa. Vlasti treba da donesu efikasne zakone koji garantuju rodnu ravnopravnost na radnom mestu, obezbede odgovarajuće sankcije za nasilje nad ženama i promovišu jednaku zastupljenost žena u političkom životu. Obrazovanje takođe treba da bude prilagođeno potrebama i pravima mladih kako bi se promovisala svest i poštovanje svih polova.

Učesnici fokus grupe u **Srbiji** zaključili su da muškarci i žene nisu ravnopravni u zemlji. Od žena se i dalje ponekad zahteva da rade isti posao za manje novca i moraju da ulože dodatne napore da bi stekle poštovanje na radnom mestu. Što se tiče obrazovanja, jedan učesnik je primetio da su devojke i dalje obeshrabrene da nastave karijeru u oblasti STEM.

Učesnici su gotovo jednoglasno konstatovali da je mladim ženama mnogo teže da se bave politikom. Jedna učesnica je premijerku Srbije Anu Brnabić navela kao primer žene i otvorenog člana LGBT+ zajednice u politici. Kako je naveo, Brnabićeva je na mestu premijerke upravo zato što u politici posluje po „muškim pravilima“, a ne čini ništa za svoju zajednicu, niti ističe taj deo svog identiteta.

Rodna (ne)ravnopravnost nalazi svoje mesto i u porodica učesnika. Naime, dobar deo njih se složio da podela kućnih poslova i vaspitanja dece treba ravnomerno rasporediti na žene i muškarce, ali da to u velikoj meri nije tako. Bili su podeljeni oko pitanja da li treba da se plaćaju kućni poslovi, ali su se složili da će to biti teško izvodljivo u Srbiji.

Kada su mediji u pitanju, veliki deo učesnika smatra da su žene i muškarci uravnoteženo zastupljeni u medijima, ali da je narativ o ženama češće negativan. Prikazani su stereotipno i retko se viđaju kada se razgovara o važnim političkim i društvenim pitanjima. Deo učesnika je tvrdio da pripadnici LGBT+ zajednice u poslednje vreme dobijaju sve više prostora u medijima, ali da je najčešće reč o nekim „problematičnim“ ljudima.

Zaključak

Cilj mladih #2 (Jednakost svih polova) je među ciljevima sa najnižim nivoom uključenosti u dokumente nacionalne politike. Rezultati istraživanja pokazuju da mladi veruju da nejednakost između muškaraca i žena i dalje postoji u nekim oblastima, uključujući tržište rada i porodični život. Fokus grupe su takođe podržale ovaj zaključak i izrazile mišljenje da nacionalne vlade treba da učine više na rešavanju ovih pitanja.

#3 Inkluzivno društvo

Tabela 8 predstavlja stepen uključenosti svakog specifičnog cilja Cilja mladih #3 u dokumente nacionalne politike (videti poglavlje o metodologiji). Ovog puta, pet od sedam ciljeva je u velikoj meri uključeno (ocene 3 i 4) u većini zemalja u istraživanju. Ciljevi koji nisu obuhvaćeni su pružanje pravne zaštite i pravnih instrumenata za borbu protiv diskriminacije i jačanje socijalne podrške kroz garantovanje socijalnih prava. Italija ima najveći stepen uključenosti cilja među pet zemalja.

Tabela 8. *Uključivanje cilja mladih #3 u dokumenta nacionalne politike*

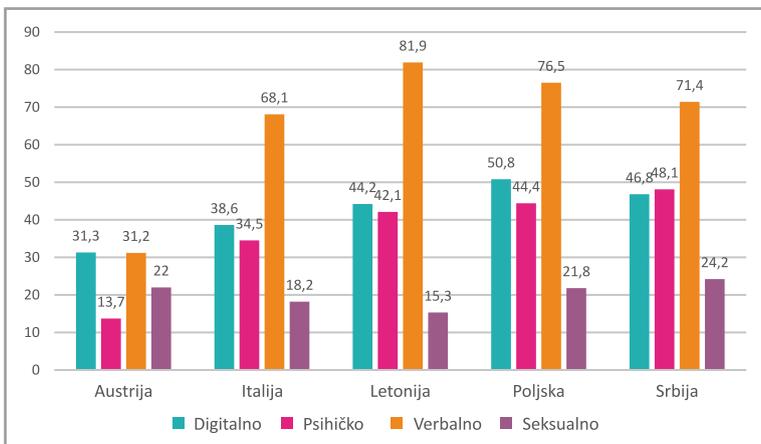
Cilj mladih	Cilj	Austrija	Italija	Letonija	Poljska	Srbija
Inkluzivno društvo	Obezbediti pravnu zaštitu i primeniti međunarodne pravne instrumente za borbu protiv svih vrsta diskriminacije i govora mržnje, uvažavajući da su mladi izloženi višestrukim oblicima diskriminacije.	2	2	3	2	3
	Ojačati dostupnost informacija marginalizovanim mladim ljudima, kako bi se osiguralo da su svesni prostora, prilika i iskustava koji su im dostupni.	3	4	3	2	2
	Osigurati da svi marginalizovani mladi ljudi imaju jednak pristup formalnom i neformalnom okruženju za učenje, baveći se svim dimenzijama inkluzije.	4	4	3	2	3
#3	Ojačati kapacitete prosvetnih radnika za rad sa marginalizovanim mladim ljudima.	1	4	3	1	3
	Obezbediti više prostora, mogućnosti, resursa i programa za podsticanje dijaloga i društvene kohezije i borbu protiv diskriminacije i segregacije.	4	4	4	2	3
	Ojačati socijalnu podršku kroz ostvarivanje prava na životnu meru, pravedne uslove rada, univerzalni pristup kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti i obezbediti specifične mere za marginalizovane mlade ljude.	2	4	3	2	2
	Osigurati da marginalizovani mladi ljudi učestvuju u svim procesima donošenja odluka i da budu ključni igrači, posebno u procesima koji se tiču njihovih prava, blagostanja i interesa.	3	4	4	1	3

1 – ovaj cilj uopšte nije uključen u strateški dokument; 2 – ovaj cilj je donekle uključen; 3 – ovaj cilj je u velikoj meri uključen; 4 – ovaj cilj je u potpunosti uključen u strateški dokument

Rezultati anketa

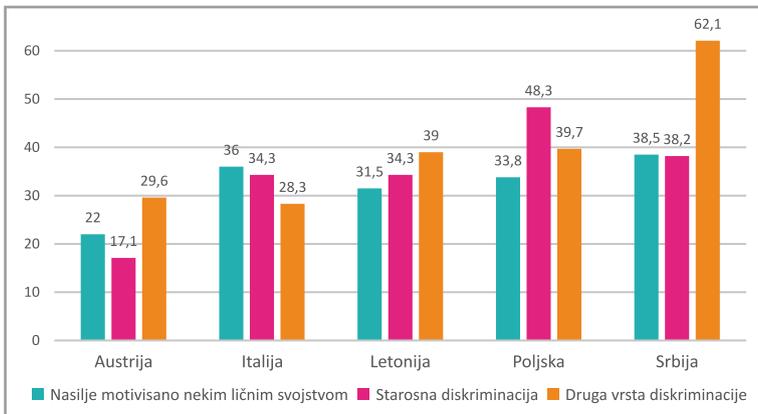
Anketa je pitala mlade ljude da li su doživeli određene vrste nasilja. Rezultati su predstavljeni na slici 7.

Grafikon 7. Procenat (%) mladih ljudi koji su doživeli neku vrstu nasilja

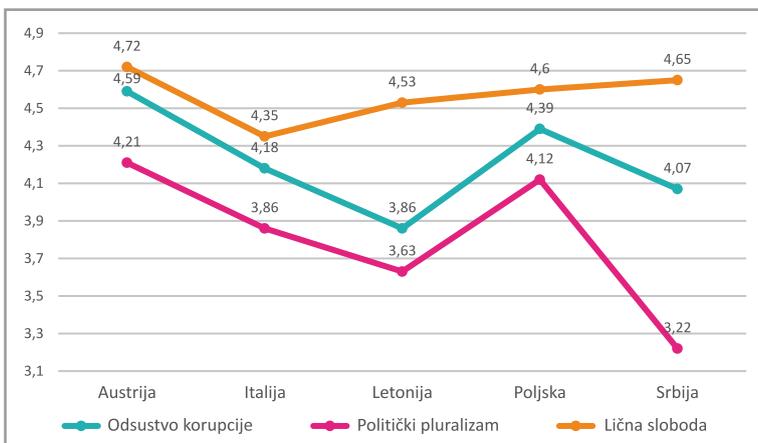
Anketa je takođe pitala mlade ljude da li su iskusili određene vrste diskriminacije, a rezultati su predstavljeni na slici 8.

Grafikon 8 . Procenat (%) mladih koji su doživeli određenu vrstu diskriminacije

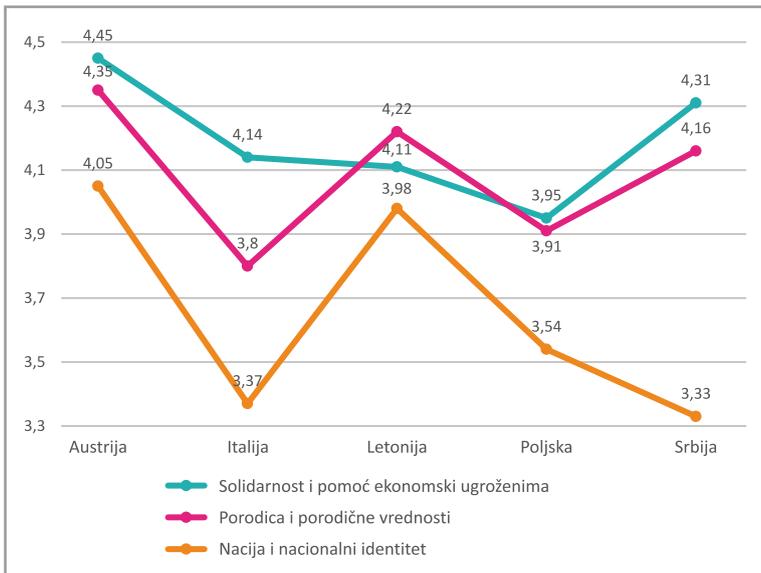

Mladi su takođe pitani, na skali od 1 do 5, koliko su im važne određene vrednosti u društvu. Rezultati su predstavljeni na slikama 9 do 11, kao i u tabeli 9. Lična sloboda i inkluzija i nediskriminacija su vrednosti koje su dobile najviše ocene u pet zemalja.

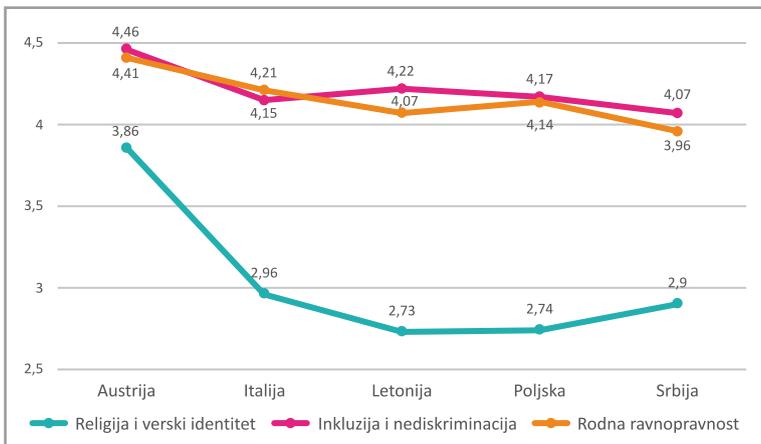
Grafikon 9. „Koliko su vam važne sledeće vrednosti u društvu?“ (deo. 1) (1 – uopšte nije važno; 5 – veoma važno)

Grafikon 10. Koliko su vam važne sledeće vrednosti u društvu? (deo. 2) (1 – uopšte nije važno; 5 – veoma važno)

Grafikon 11. „Koliko su vam važne sledeće vrednosti u društvu?“ (deo. 3) (1 – uopšte nije važno; 5 – veoma važno)

*Tabela 9. Značaj vrednosti u društvu
(1 – uopšte nije važno; 5 – veoma važno)*

	Austrija	Italija	Letonija	Poljska	Srbija
Odsustvo korupcije	4.59	4.18	3.86	4.39	4.07
Politički pluralizam	4.21	3.86	3.63	4.12	3.22
Lična sloboda	4.72	4.35	4.53	4.6	4.65
Solidarnost i pomoć ekonomski ugroženima	4.45	4.14	4.11	3.95	4.31
Porodica i porodične vrednosti	4.35	3.80	4.22	3.91	4.16
Nacija i nacionalni identitet	4.05	3.37	3.98	3.54	3.33
Religija i verski identitet	3.86	2.96	2.73	2.74	2.9
Inkluzija i nediskriminacija	4.46	4.15	4.22	4.17	4.07
Rodna ravnopravnost	4.41	4.21	4.07	4.14	3.96

Izveštaj sa fokus grupa

Fokus grupe za cilj mladih #3 (Inkluzivna društva) zaključile su da LGBTQ+ zajednica ostaje ranjiva na društvenu diskriminaciju, zajedno sa drugim grupama kao što su radnici migranti, etničke manjine i osobe sa invaliditetom. Naglašena je uloga škole kao mesta u kome se diskriminacija prvi put dešava. Odgovornost vlade da poboljša situaciju posebno je naglašena u Poljskoj.

Fokus grupa u **Austriji** održana je u Beču među mladim ljudima migrantskog porekla. Tokom događaja – koji je

uključivao šetnje u malim grupama i diskusije – učesnici su ispričali da su se osećali nepravedno prema njima zbog starosti u javnim prostorima. Štaviše, mnogi poslodavci nerado zapošljavaju neiskusne, ali mlade radnike; izgleda da je ova nevoljnost ukorenjena u pretpostavci da takvim pojedincima nedostaje odgovarajuća stručnost za uspeh. S druge strane, ovi isti migranti žele pravedna društva izuzeta od korupcije kao što je uobičajeno kod kuće: ona u kojima odgovornost i pravda prevladavaju kroz kažnjavanje koruptivnog ponašanja kada je to potrebno.

U okviru panela održanog u **Italiji**, učesnici su se poistovetili sa temama koje su obrađene otvarajući se sopstvenim ličnim iskustvima na temu vršnjačkog nasilja u svetu sporta, škole i zajednice u kojoj žive uopšte. Ove lične i emocionalne informacije navele su ostatak grupe da diskutuje i primeni ideje i razmatranja o potrebi da se definišu zajedničke smerice za akciju.

Pokazuje se da je školsko okruženje glavni izvor nelagode među najmlađima, koji ni nakon pandemije nisu našli podršku u obrazovnoj zajednici shvaćenoj kao škola, parohija, roditelji. Uobičajeno je da se veruje da je ova zajednica pokušala da minimizira probleme i relativan pristup liku psihologa.

Diskusija u **Letoniji** obuhvatila je nekoliko važnih tačaka. Primećeno je da stariji milenijalci i generacija X imaju tendenciju da budu najmanje inkluzivni, što otežava razgovore o seksualnosti sa roditeljima, a ne sa bakama i dekama. Takođe je istaknut uticaj internet eho komora. Prepoznalo se da svi živimo u društvenim mehurima.

Diskusija je takođe otkrila da je lakše razgovarati o LGBTQ+ pitanjima i mentalnom zdravlju nego o nasilju. Rasprostranjenost nasilja u porodici i visoka stopa alkoholizma u Evropi ukazuju na zabrinjavajući nivo tolerancije prema na-

silju u društvu. Dok su neki učesnici imali pozitivnu perspektivu i priznali napredak, drugi su naglasili potrebu za promenom. Oni su istakli da same porodice nisu uvek inkluzivne, zanemarujući mišljenje mladih. Međutim, kada mladi pojedinci formiraju svoje zajednice podrške, oni postaju spremniji da se angažuju sa svojim porodicama. Širenje svesti i uloga popularne kulture identifikovani su kao ključni koraci, naglašavajući važnost pozitivnih primera. Na kraju, tokom diskusije je naglašena potreba za smenom generacija.

U **Poljskoj**, nedostatak poštovanja prava LGBTQ+ osoba ima negativan uticaj na njihov svakodnevni život. Mnogi pripadnici ove zajednice doživljavaju akte nasilja, zastrašivanja i netolerancije kako na javnim mestima tako i na radnom mestu. Takav loš tretman može dovesti do pogoršanja mentalnog zdravlja, anksioznosti i depresije. Pored toga, vlasti ne pružaju dovoljnu podršku i pristup adekvatnim zdravstvenim uslugama za LGBTQ+ osobe. Takođe postoji nedostatak obrazovanja o LGBTQ+ pitanjima u zdravstvenoj zaštiti.

Da bi se poboljšao položaj LGBTQ+ osoba, potrebna je efikasna pravna zaštita kako bi se osiguralo da se oni tretiraju jednako i zaštićeni od nasilja i diskriminacije. Vlada takođe treba da investira u obrazovne programe koji će podići svest javnosti o LGBTQ+ pitanjima i obučiti zdravstvene radnike da pruže adekvatnu podršku i medicinsku negu. Etničke manjine i osobe sa invaliditetom su takođe ugrožene.

Da bi se efikasno suprotstavili ovim problemima, potrebna je odlučna akcija i na društvenom i na institucionalnom nivou. Obrazovanje javnosti o toleranciji, poštovanju i razumevanju različitosti je ključno. Škole i obrazovne institucije treba da promovišu kulturu koja poštuje razlike i podstiče dijalog između različitih društvenih grupa. Vlada i nevladine organizacije treba da uvedu programe protiv diskriminacije

i govora mržnje koji stavljaju naglasak na obrazovanje i promociju pozitivnih obrazaca ponašanja.

Učesnici fokus grupe u **Srbiji** prepoznaju sve oblike nasilja i diskriminacije i svakodnevno su svedoci bar nekih od tih oblika. Svi se slažu da, ako ne sami, poznaju nekoga iz svoje zajednice koji je izložen nasilju ili diskriminaciji.

Ponekad je teško prepoznati granicu između zbijanja šala i vređanja, posebno kada je reč o verbalnom nasilju. Najčešći je i obično prati druge oblike nasilja. Digitalna era donela je dalju reprodukciju nasilja iz realnog vremena i prostora.

Mladima je jasna istovremena izloženost različitim vrstama diskriminacije. Zato smatraju da je neophodno da imaju bezbedne prostore kao što su omladinski centri. Tamo mogu da neguju vrednosti ličnih sloboda, inkluzije i nediskriminacije i rodne ravnopravnosti, što smatraju značajnim.

Zaključak

Cilj mladih #3 (Inkluzivna društva) je jedan od ciljeva sa višim nivoom uključenosti u dokumente nacionalne politike. Mladi ljudi širom Evrope i dalje se suočavaju sa značajnom količinom nasilja i diskriminacije, kako je pokazalo istraživanje. Istraživanje takođe pokazuje da visoko cene ličnu slobodu i inkluziju, što je posebno relevantno u kontekstu ovog cilja. Fokus grupe su zaključile da LGBTQ+ zajednica ostaje ranjiva na društvenu diskriminaciju, zajedno sa drugim grupama kao što su radnici migranti, etničke manjine i osobe sa invaliditetom. Naglašena je uloga škole kao mesta u kome se diskriminacija prvi put dešava.

#4 Informacije i konstruktivni dijalog

Tabela 10 predstavlja stepen uključenosti svakog specifičnog cilja Cilja mladih #4 u dokumente nacionalne politike (videti poglavlje o metodologiji). Dva od šest ciljeva uključena su u velikoj meri (ocene 3. i 4.) u većini zemalja u istraživanju: „Osnažiti mlade ljude da budu kritični i odgovorni korisnici i proizvođači informacija“ i „Osigurati da mladi ljudi imaju sposobnost da prepozna i izveštava više puta obmanjujuće vesti i proveriti tačnost korištenih izvora vesti“. Austrija i Srbija najveći stepen uključenosti cilja među pet zemalja.

Tabela 10. *Uključivanje cilja mladih #4 u dokumenta nacionalne politike*

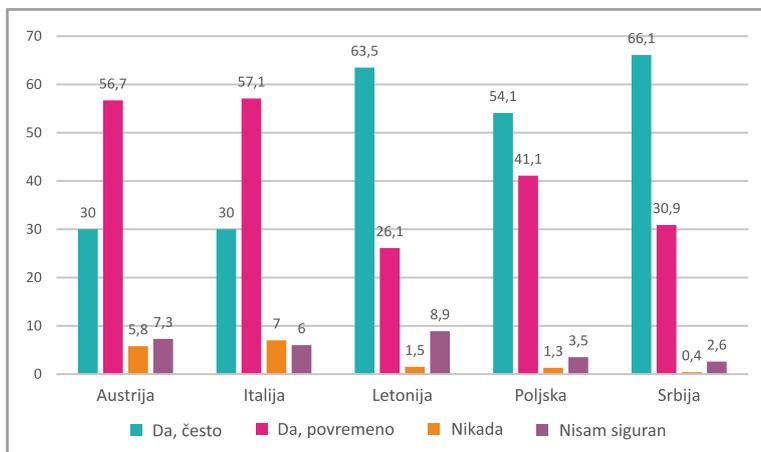
Cilj mladih	Cilj	Austrija	Italija	Letonija	Poljska	Srbija
#4 Informisanje i konstruktivni dijalog	O snažiti mlade ljude da budu kritični i odgovorni korisnici i proizvođači informacija.	4	3	3	1	4
	Osigurajte da mladi ljudi imaju sposobnost da prepoznaju i izvještavaju više puta obmanjujuće vesti i provere tačnost korištenih izvora vesti.	4	2	3	1	3
	Osigurajte mladima mogućnost da prepoznaju i prijave govor mržnje i diskriminaciju na mreži i van mreže.	2	2	3	2	4
	Osigurajte da mladi ljudi mogu da se uključe u dijalog s poštovanjem, tolerantni i nenasilni, onlajn i van mreže.	2	2	3	1	3
	Osigurajte lak pristup razumljivim informacijama prilagođenim mladima koje prate etičke kodekse i standarde kvaliteta.	3	2	3	1	2
	Osigurati da roditelji i staratelji, kao i svi oni koji se bave obrazovanjem i obukom mladih, budu opremljeni vještinama medijske i digitalne pismenosti i da budu pouzdani izvori informacija za mlade.	2	2	3	1	1

1 – ovaj cilj uopšte nije uključen u strateški dokument; 2 – ovaj cilj je donekle uključen; 3 – ovaj cilj je u velikoj mjeri uključen; 4 – ovaj cilj je u potpunosti uključen u strateški dokument

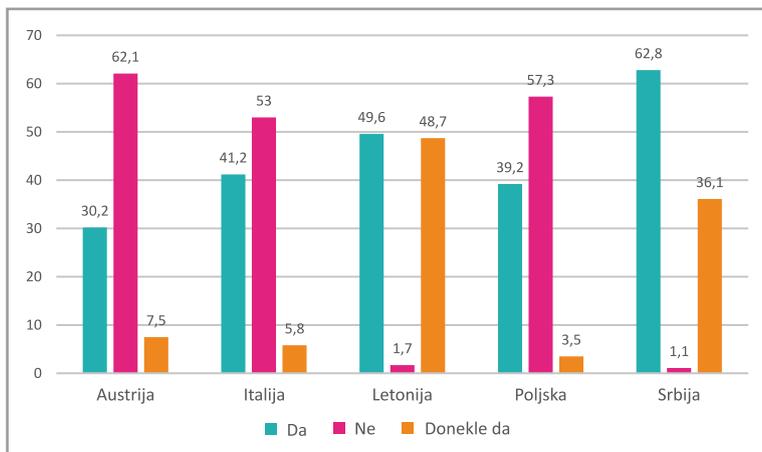
Rezultati anketa

Slika 12 predstavlja odgovore na pitanje da li se mladi susreću sa vestima i informacijama koje smatraju lažnim putem medija i interneta. Velika većina smatra da ih prima često ili ponekad. Međutim, kao što Slika 13 pokazuje, nisu svi mladi ljudi podjednako sigurni u svoju sposobnost da identifikuju lažne vesti – većina u Austriji, Italiji i Poljskoj veruje da to nije u stanju.

Grafikon 12. Prilikom primanja informacija (štampa, TV, internet, društvene mreže), da li nailazite na vesti i informacije koje smatrate lažnim?

Grafikon 13. Da li mislite da možete da prepoznate lažne vesti?

Izveštaj sa fokus grupa

Fokus grupe za cilj mladih #4 (Informisanje i konstruktivni dijalog) zaključile su da mladima još uvek nedostaju alati za prepoznavanje dezinformacija i učešće u konstruktivnoj diskusiji. Da bi se situacija popravila, skoro u svakoj zemlji se kao deo rešenja pominje reforma obrazovnog sistema. Razgovaralo se i o krojenju medijskih sadržaja za mlade i dato je nekoliko primera kako se to može uraditi.

Grupa u **Austriji** se složila da su sve teme ili pitanja uključena u 11 evropskih ciljeva mladih važne za mlade i da mladi o njima treba da razgovaraju. Ipak, grupa se nije mogla jednoglasno složiti ni o jednoj temi ili pitanju o kojima mladi voljno i aktivno govore. Ovo je postavilo pitanje zašto. Učesnici su se složili da „debata“ zahteva znanje i veštine. Mladi ljudi mogu da „razgovaraju“ ili „dele svoje mišljenje“ o nečemu što im je blisko. Zaključak je da mladi nemaju strpljenja.

Ipak, platforme ili šanse da se razviju veštine za komunikaciju sa drugima „o ozbiljnijoj temi...što je šteta jer imam šta da kažem. Ja jednostavno ne“, rekao je jedan od učesnika. Učesnici su se složili da mladi (uglavnom mladi od 25 godina) dobijaju sve informacije na društvenim mrežama, ali im ne veruju. Ključni izvor informacija za mlade je televizija, vršnjak ili uzor, roditelji, a zatim i nešto što vide na internetu.

S druge strane, učesnici se bez sumnje slažu da mladi ne dobijaju dovoljno (verodostojnih) informacija i ne znaju gde da ih potraže. Takođe, ne znaju kako da provere informacije i uzimaju ih zdravo za gotovo i često ih samo objavljuju i ponovo dele. Lažne vesti se ne vide kao problem za mlade. „To je često njihov najprodavaniji i najzabavniji proizvod“, rekao je jedan od učesnika.

U okviru grupe u **Italiji** bilo je moguće primetiti posebnu pažnju posvećenu temi korektno komunikacije, uvek elementu uključenosti i debate u odnosu na „tonove glasa“ i komunikacione alate koji se koriste.

Komunikacija mora zaintrigirati, ali i dovesti do sporijeg i dubljeg sadržaja. Po ovom pitanju bilo je mnogo govora o tendenciji generacije Z da „proguta“ sadržaj, a ne da ga potpuno razume. Ovo stvara nelagodnost i stoga podstiče mržnju između strana. Stoga je potreban „obrazovni“ pristup komunikaciji, kao i upotreba drugih oblika osim tekstova: korišćenje slika i video zapisa za prenošenje poruka. Komunikacija treba da bude zasnovana na konkretnim slučajevima, na način da se može odraziti u sadržaju. Pre svega treba koristiti društvene mreže, ali ne treba napuštati druge kanale komunikacije, na osnovu publike do koje želite da doprete.

Mladi u **Letoniji** priznaju brzo širenje informacija u današnjem digitalnom dobu i izražavaju zabrinutost za pouzdanost onlajn izvora, često nailazeći na lažne vesti na plat-

formama društvenih medija. Oni naglašavaju potrebu za više obrazovanja o kritičkom razmišljanju u školama kako bi se mladi ljudi osnažili veštinama da kritički procenjuju informacije.

Što se tiče novinskih kuća, mladi smatraju da su letonij-ski javni mediji, kao što su Delfi, LTV, TV3 i LSM, relativno pouzdani izvori. Međutim, oni pominju slučajeve u kojima su se neki mediji suočili sa posledicama zbog propagiranja obmanjujućih informacija, posebno u vezi sa ruskim ratom u Ukrajini. Iako se sami mladi ne susreću sa propagandom svakodnevno, videli su video snimke ruskih državnih medija koji šire lažne informacije o Letoniji. Integracija pojedinaca koji govore ruski u informativno okruženje od poverenja smatra se izazovom, a mladi cene napore da se promovišu pouzdane informacije, kao što je nametanje upotrebe letonskog jezika u TV emisijama.

Mladi ističu važnost stvaranja konstruktivnijeg dijaloga o raznim temama o kojima se u svakodnevnom životu nedovoljno govori. Kao pozitivan primer ističu festival demokratije LAMPA, koji pruža platformu za diskusiju i rešavanje društvenih pitanja i omogućava im da čuju mišljenja iz različitih perspektiva, uključujući i one političara. Oni takođe naglašavaju potrebu da se novinske kuće fokusiraju na relevantne teme, posebno one koje su važne za mlade.

U **Poljskoj** postoji potreba za jačanjem obrazovanja koje se fokusira na razvijanje sposobnosti analitičkog pristupa izvorima informacija, procene pouzdanosti podataka i donošenja odluka na osnovu informacija. Mladi treba da budu opremljeni alatima za efikasnu obradu informacija, razlikovanje činjenica od manipulacije i razumevanje različitih perspektiva. Kritičko mišljenje i odgovornost igraju ključnu ulogu u oblikovanju moralnih i etičkih vrednosti mladih. Po-

državajući ih u razvoju ovih veština, pomažemo da se izgradi društvo koje daje prioritet integritetu, poštenju i poštovanju u međuljudskim odnosima.

Postoji potreba za reformom obrazovnog sistema kako bi se mladima pružila odgovarajuća sredstva i okruženje za razvoj kritičkog mišljenja. Nastavnici treba da budu adekvatno pripremljeni za prenošenje ovih veština, a nastavni planovi i programi treba da budu prilagođeni zahtevima savremenog informacionog sveta. Kritičko razmišljanje i odgovornost ne samo da razvijaju individualne veštine mladih ljudi, već i doprinose izgradnji bolje budućnosti za društvo u celini.

Društvene mreže, posebno Instagram i Tviter, su njihov primarni izvor informacija za učesnike fokus grupe u **Srbiji**, ali je sadržaj koji prate na njima drugačiji. Ukoliko na društvenim mrežama pronađu informacije o temi koja ih zanima, dalje istražuju na onlajn portalima. Tradicionalne medije prate u znatno manjem obimu, ali se o važnim i aktuelnim događajima i dalje obaveštavaju putem televizije, koja im omogućava direktne prenose.

Smatraju da nema dovoljno sadržaja za mlade i da su omladinski mediji odličan model koji treba dalje razvijati, ali i stvarati nove. Pored sadržaja, nedostaju im i mladi sagovornici u medijima, pre svega profesionalni mladi ljudi i političari. Ističu da godine nikako nisu merilo stručnosti.

Uspevaju da se odbrani od velike količine lažnih informacija iz svog medijskog okruženja, što ne smatraju slučajem u njihovom okruženju. Ističu da se ovaj problem može rešiti uvođenjem medijske pismenosti u obrazovni sistem. Oni takođe vide digitalno nasilje kao veliki izazov i veruju da uprkos svim zaštitnim mehanizmima, internet više podstiče nasilje nego što ga potiskuje.

Zaključak

Cilj mladih #4 (Informacije i konstruktivan dijalog) je među manje uključenim ciljevima u dokumentima nacionalne politike. Dok mladi veruju da se često susreću sa lažnim vestima i dezinformacijama, mnogi od njih nisu sigurni u svoju sposobnost da ih prepoznaju, što pokazuju rezultati ankete i fokus grupa.

#5 Mentalno zdravlje i blagostanje

Tabela 11. predstavlja stepen uključenosti svakog specifičnog cilja u okviru Cilja mladih #5 u dokumente nacionalne politike (videti poglavlje o metodologiji). Četiri od sedam ciljeva uključena su u velikoj meri (ocene 3 i 4) u većini zemalja u istraživanju. Austrija ima najveći stepen uključenosti cilja među pet zemalja.

Tabela 11. *Uključivanje cilja mladih #5 u dokumente nacionalne politike*

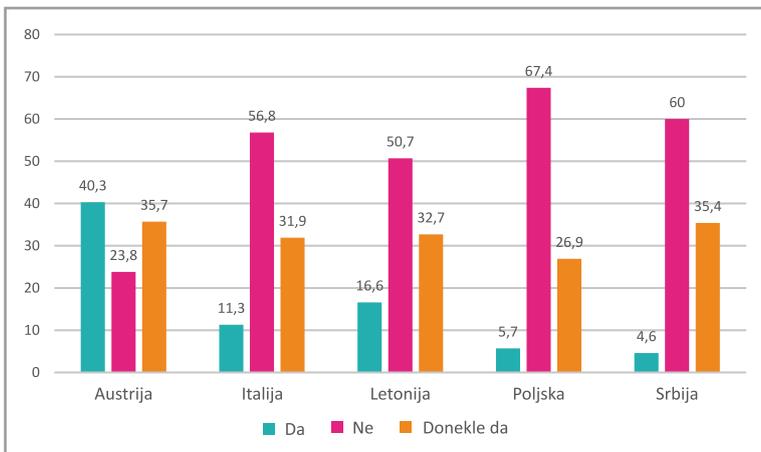
Ciljevi mladih	Specifični ciljevi	Austrija	Italija	Letonija	Poljska	Srbija
#5 Mentalno zdravlje i blagostanje	Podsticati razvoj samosvesti i manje konkurentnog načina razmišljanja negovanjem poštovanja individualnih vještina i snaga	2	3	3	1	1
	Zaštita prava na rad i učenje ljudi sa problemima mentalnog zdravlja tokom i nakon bolesti kako bi se osigurala njihova sposobnost da ostvare sopstvene ambicije	2	3	3	1	2
	Razviti inkluzivni intersekcionalni pristup pružanju mentalnog zdravlja za sve, posebno marginalizovane grupe	3	3	3	2	3
	Omogućite svim profesionalcima koji rade sa mladima, kao i porodici i prijateljima kvalitetnu obuku prve pomoći za mentalno zdravlje	2	2	3	1	1
	Obezbedite inkluzivno, sa poštovanjem i dobro finansirano lečenje uvođenjem visokokvalitetnih usluga mentalnog zdravlja u svim medicinskim ustanovama	4	2	3	1	3
Fokusirajte se na mere prevencije koje osiguravaju da mladi ljudi dobiju znanja i vještine potrebne za bolje mentalno blagostanje	Fokusirajte se na mere prevencije koje osiguravaju da mladi ljudi dobiju znanja i vještine potrebne za bolje mentalno blagostanje	4	2	3	1	4
	Borite se protiv stigme o problemima mentalnog zdravlja razvijanjem programa podizanja svesti	3	2	3	1	4

1 – ovaj cilj uopšte nije uključen u strateški dokument; 2 – ovaj cilj je donekle uključen; 3 – ovaj cilj je u velikoj meri uključen; 4 – ovaj cilj je u potpunosti uključen u strateški dokument

Rezultati ankete

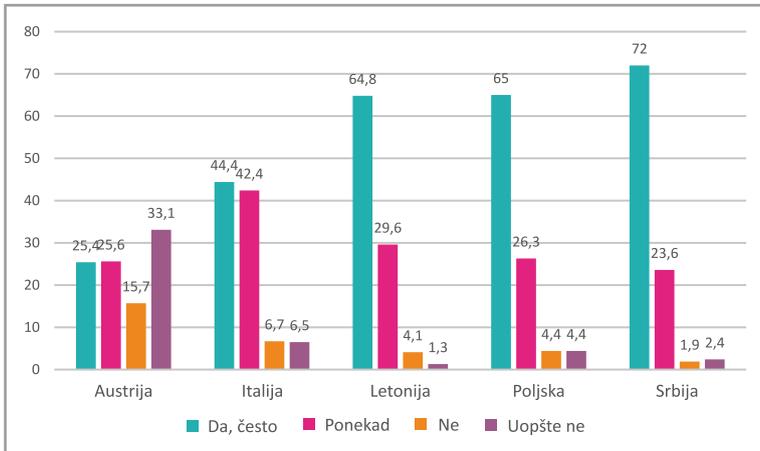
Mladi ljudi su upitani da li smatraju da je stručna pomoć za probleme mentalnog zdravlja dovoljno dostupna u njihovoj zemlji. Grafikon 14. pokazuje da je samo u Austriji većina odgovora potvrdno, dok u svim ostalim zemljama više od polovine ispitanika smatra da stručna pomoć nije dostupna.

Grafikon 14. Da li mislite da je stručna pomoć za probleme mentalnog zdravlja dovoljno dostupna mladim ljudima u vašoj zemlji?

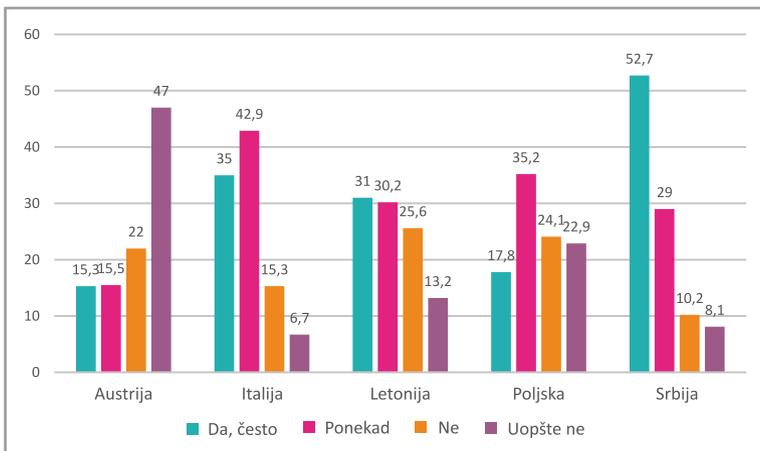

Mladi su takođe pitani da li su se u proteklih godinu dana suočili sa stresom, anksioznošću i depresijom. Rezultati su prikazani na slikama 15. do 17. Rezultati za svaku kategoriju su najviši u Srbiji.

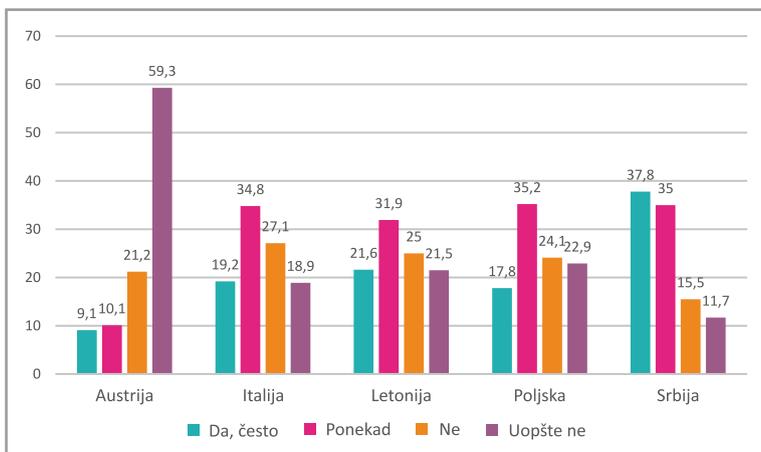
Grafikon 15. Da li ste u protekloj godini bili suočeni sa stresom?

Grafikon 16. Da li ste se u protekloj godini suočili sa anksioznošću?

Grafikon 17. Da li ste se u proteklih godinu dana suočili sa depresijom?

Izveštaji sa fokus grupa

Fokus grupe za Cilj mladih #5 (Mentalno zdravlje i dobrobit) zaključile su da je u više zemalja diskusija i traženje pomoći u vezi sa problemima mentalnog zdravlja i dalje tabu. Obrazovni sistem je prva oblast u kojoj treba poboljšati, kako u pogledu informisanja mladih o mentalnom zdravlju, tako i u pogledu neophodnih usluga. Nedostatak osoblja, pa čak i povjerenja u institucije u nekim zemljama je još jedan problem koji treba rešiti.

Učesnici fokus grupe u **Austriji** prvenstveno su činili migranti iz raznih evropskih zemalja i šire, koji su živeli u Beču radi obrazovanja ili rada. Na pitanje o njihovim svakodnevnim borbama, većina je navela stres kao značajan izazov i razgovarala o tome kako se nose sa njim. Međutim, oni su izrazili opšte zadovoljstvo svojim životom u Beču i primetili da je stanovništvo grada relativno opušteno.

Kada su razgovarali o mehanizmima suočavanja sa stresom i pitanjima mentalnog zdravlja, svi učesnici su podijeli svoje strategije za održavanje smirenosti i brigu o svom mentalnom blagostanju. Uobičajeni odgovori su uključivali vežbanje, vežbanje joge, provođenje vremena na otvorenom, druženje sa prijateljima i vežbanje vežbi disanja. Zanimljivo, traženje stručne pomoći ili terapije nije dobrovoljno spomenuo nijedan učesnik fokus grupe. Diskusija se nije bavila ozbiljnijim problemima mentalnog zdravlja, jer pojedinci koji se suočavaju sa takvim izazovima često preferiraju anonimnost i možda im je teško da podele svoje borbe sa manje poznatim osobama.

Tema „škola“ istakla se kao centralna u debati u **Italiji**. Smatra se da je tabu pristupa psihološkom stolu u školi i dalje jak i da su neke tačke definisane zajedno. Grupa je razradila predloge kao tačke kojima se treba baviti u regulatornom sistemu koji ima za cilj prevazilaženje fenomena nelagodnosti mladih.

Predlozi su uključivali regulatornu modifikaciju školskih orijentacionih kurseva i PCTO-a, sa ciljem smanjenja stresa koji se stvara u školskom svetu, kao i suprotstavljanja osećaju poraza i razočaranja zbog radne budućnosti koja ne odgovara nečijim ambicijama; uvođenje kurseva za orijentaciju na teme koje se već obrađuju u okviru visokog obrazovanja, kroz sistem koji je više „dualan“ i koji stoga daje mogućnost mladoj osobi da izvodi teorijske studije; modifikacija i integracija u planove obuke nastavnika odgovornih za orijentaciju učenika; uvođenje i/ili jačanje figura specijalizovanih za psihološku podršku, kako deci, tako i nastavnicima i školskom osoblju; dijalog sa poslodavcima kako bi se osigurala konkretna iskustva u obuci za uključene studente; ulaganje u kulturu, umetnost i lepotu kako bi se negovao osećaj blagostanja

u životnim prostorima, čime se suprotstavljaju anksioznosti i strahovima koje to stvara.

Neophodno je pokrenuti proces između mladih i institucija koji omogućava zdravstvu, posebno u doba digitalizacije, da ostane „ljudski“, garantujući pravedan i inkluzivan pristup u dostupnosti sistemima lečenja i prevencije, eliminišući dogme straha. Želeli bismo da zdravlje u Evropi budućnosti bude jedinstveno i etično, blisko vrednostima besplatnosti, volontiranja i anonimnosti.

Tokom fokus grupe u **Letoniji**, mladi su istakli da su generalno dobro informisani o pitanjima mentalnog zdravlja, ali da im nedostaje znanje o dostupnim opcijama podrške. Samo nekoliko je bilo svesno gde da dobiju besplatnu stručnu pomoć za probleme mentalnog zdravlja. Predlozi za rešavanje ovog problema uključuju pružanje osnovnog obrazovanja o mentalnom zdravlju u školama, obuku nastavnika da razumeju probleme mentalnog zdravlja i sprovođenje kampanja za podizanje svesti putem medija i interneta. Imati mentore u omladinskim centrima smatralo se korisnijim od školskih psihologa.

Učesnici su takođe istakli značaj organizovanja neformalnih edukativnih sesija o mentalnom zdravlju za mlade i njihove roditelje. Cenili su prisustvo nevladine organizacije IOU+, koja nudi mentorsku podršku, pomaže mladima da se snađu u izazovima i potraže stručnu pomoć kada je to potrebno. Širenje takvih usluga širom Letonije i povećanje kapaciteta podrške mentalnom zdravlju identifikovani su kao suštinska poboljšanja.

Sve u svemu, rešavanje izazova mentalnog zdravlja među mladima zahteva bolje obrazovanje, pristupačne sisteme podrške i uključivanje mentora kako bi se stvorilo okruženje podrške i promovisalo njihovo blagostanje i društvena integracija.

Trenutno, u **Poljskoj** postoji ozbiljan nedostatak specijalista, programa i većih napora da se suoči sa ovim problemom. Nedostatak adekvatnog pristupa psihološkoj nezi predstavlja ozbiljnu pretnju po mentalno zdravlje mladih. Mnogi ljudi u ovoj starosnoj grupi se bore sa raznim emocionalnim problemima, kao što su depresija, anksioznost i poremećaji u ishrani. Međutim, nema dovoljno stručnjaka koji bi pomogli u dijagnostifikovanju i lečenju ovih stanja.

Pored toga, nedostatak programa prevencije mentalnog zdravlja i edukativnih programa pogoršava situaciju. Mnogi mladi ljudi nemaju pristup informacijama i alatima koji su im potrebni za razumevanje i suočavanje sa sopstvenim emocionalnim problemima. Nedostatak preventivnih mera može dugoročno dovesti do pogoršanja mentalnog zdravlja mladih.

Da bi se ova situacija poboljšala, potrebne su sveobuhvatne mere. Neophodno je kroz edukativne programe povećati broj profesionalaca koji rade u oblasti mentalnog zdravlja mladih i stvoriti podsticaje za mlade ljude da započnu karijeru u ovoj oblasti. Pored toga, vlade i zdravstvene institucije treba da ulažu u razvoj preventivnih programa koji dopiru do mladih u školama i zajednicama.

Učesnici fokus grupe u **Srbiji** imaju visoko razvijenu svest o značaju mentalnog zdravlja, a zasluga se može pripisati činjenici da su deo nevladinog sektora gde su imali priliku da prođu kroz razne radionice. Međutim, njihova svest o njegovom značaju je u direktnoj suprotnosti sa njihovom brigom za svoje mentalno zdravlje, jer ga većina njih zapravo potpuno zanemaruje.

Nemaju poverenja u institucije i smatraju da sistemska briga o mentalnom zdravlju mladih u Srbiji postoji, pa ne koriste besplatne usluge koje ove ustanove nude. Samo jedna učesnica ide na psihoterapiju, što se dovodi do toga da njen svakodnevni život izaziva manje stresa.

Briga o mentalnom zdravlju i pričanje o njemu i dalje je tabu u našem društvu, pa okolina ne sluša dovoljno probleme mladih. Svoje životne izazove doživljavaju kao male i nevažne u poređenju sa izazovima starijih, pa su prijatelji jedina adresa kojoj se poveravaju jer im psihoterapija nije finansijski isplativa, a ne mogu da razgovaraju sa roditeljima.

Besplatno psihološko savetovalište za mlade vide kao jedan od dobrih modela koji treba dalje razvijati i učiniti dostupnijim mladima, jer smatraju da je mladim psiholozima mnogo prijatnije da razgovaraju sa drugim mladim ljudima. Osnivanje više ovakvih savetovališta na univerzitetima, kao i povećanje njihovih kapaciteta, bila bi preporuka za donosiocice odluka.

Zaključci

Cilj mladih #5 (Mentalno zdravlje i blagostanje) je ume-reno dobro uključen u dokumente nacionalne politike. Prema rezultatima istraživanja, mladi ljudi uglavnom ne osećaju da je stručna pomoć za pitanja mentalnog zdravlja dostupna u njihovoj zemlji, dok se značajan procenat njih suočava sa stresom, anksioznošću i depresijom. Fokus grupe su zaključile da je u više zemalja diskusija i traženje pomoći u vezi sa problemima mentalnog zdravlja i dalje tabu i da je obrazovni sistem prva oblast u kojoj treba poboljšati.

#6 Napredak ruralne omladine

Tabela 12. predstavlja stepen uključenosti svakog specifičnog cilja u okviru Cilja mladih #6 u dokumente nacionalne politike (videti poglavlje o metodologiji). Pet od sedam specifičnih ciljeva je u velikoj meri uključeno (ocene 3 i 4) u većini zemalja u istraživanju. Letonija ima najveći stepen uključenosti cilja među pet zemalja.

Tabela 12. *Uključivanje cilja mladih #6 u dokumente nacionalne politike*

Ciljevi mladih	Specifični ciljevi	Austrija	Italija	Letonija	Poljska	Srbija
#6 Kretanje ruralne omladine napred	Osigurati odgovarajuću infrastrukturu u ruralnim područjima kako bi se mladima obezbijedilo pravedno pružanje javnih usluga, povezanost podataka i stambene mogućnosti	3	3	3	2	3
	Osigurati da se u ruralnim područjima stvore održiva, visokokvalitetna radna mjesta, dostupna mladima	2	3	3	2	3
	Osigurati decentralizaciju različitih aktivnosti od strane, za i sa mladim ljudima kako bi se podržalo njihovo uključivanje i koristilo lokalnim zajednicama	2	4	4	2	1
	Osigurati da mladi ljudi u ruralnim područjima aktivno učestvuju u procesima donošenja odluka	2	3	4	1	3
	Osigurati jednak pristup visokokvalitetnom obrazovanju za mlade ljude u ruralnim područjima	3	4	3	1	2
	Uspostaviti pozitivnu sliku o ruralnim područjima	3	3	4	2	1
	Osigurati zaštitu seoskih tradicija	1	3	3	2	1

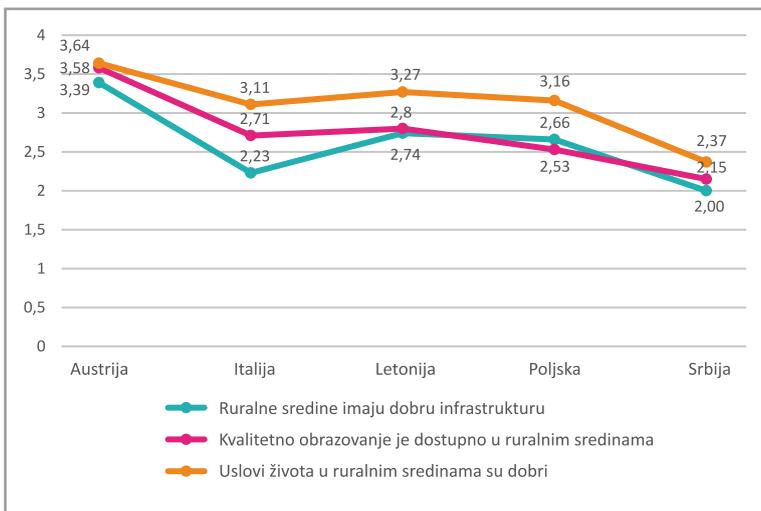
1 – ovaj cilj uopšte nije uključen u strateški dokument; 2 – ovaj cilj je donekle uključen; 3 – ovaj cilj je u velikoj mjeri uključen;

4 – ovaj cilj je u potpunosti uključen u strateški dokument

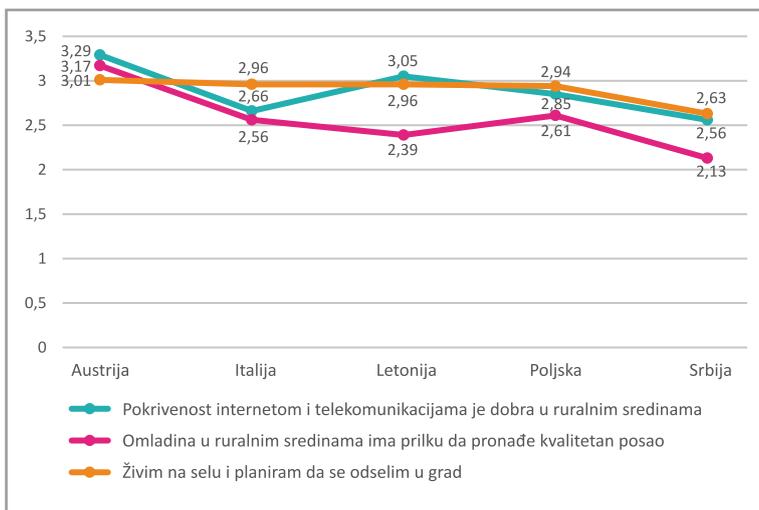
Rezultati ankete

U okviru ovog Cilja mladih, istraživanjem je još jednom ocenjen stepen slaganja mladih sa određenim izjavama na skali od 1 do 5. Rezultati se mogu videti na grafikonima 18. i 19. Samo u Austriji mladi ljudi naginju da se slažu da uslovi života u ruralnim područjima su dobri, dok u drugim zemljama naginju ka neslaganju.

Grafikon 18. Izjave o ruralnom razvoju (1)
*(1 – ne slažem se u potpunosti;
 5 – potpuno se slažem)*

Grafikon 19. Izjave o ruralnom razvoju (2)
(1 – ne slažem se u potpunosti; 5 – potpuno se slažem)

Izveštaji sa fokus grupa

Fokus grupe o Cilju mladih #6 (Napredak ruralne omladine) zaključile su da se mladi ljudi u ruralnim područjima suočavaju sa problemima nerazvijene infrastrukture, nedostatkom mogućnosti za obrazovanje i zapošljavanje, kao i sa nedovoljnim učešćem u procesima donošenja odluka. Većina učesnika u nekoliko zemalja ne vidi svoju budućnost u ruralnim područjima; Ima, međutim, onih koji žele da ostanu i potrebna im je dalja podrška za poboljšanje kvaliteta života.

Učesnici fokus grupa u **Austriji** složili su se da život u ruralnim područjima ima više loših nego pozitivnih strana. Oni se mogu videti u mogućnostima studiranja, aktivnog društvenog života, putovanja, digitalne infrastrukture i zdravstvenih usluga. Dobre strane života u ruralnim područjima

za mlade uključuju blizinu prirodi, samorefleksiju, bolje mentalno zdravlje i manje ometajućih faktora. Nakon razgovora, zanimljivo je da učesnici nemaju mišljenje o mladima zainteresovanim za poljoprivredu. Takođe, u scenariju gde su svi navedeni nedostaci ublaženi, samo 2 od 12 ljudi bi „razmišljalo“ o životu u ruralnom području.

Učesnici se slažu da mladi iz urbanih sredina imaju veću moć odlučivanja od onih sa sela, ali nisu sigurni kako da to promene. Jedan od učesnika studentske grupe je podvukao da postoje jednake mogućnosti za sve i smatrao da mladi koji žive na selu nemaju vremena niti motivacije da se bave politikom jer su verovatno izabrali da žive tradicionalnim seoskim načinom života. S druge strane, učesnici se slažu da bi političari i drugi donosioci odluka (ako žele) trebalo da ulože dodatni napor da dopru do mladih van grada. Učesnici nisu upoznati sa modelom ili mehanizmima učešća koji su inkluzivniji. Oni se slažu da u digitalno naprednom dobu ovakvi mehanizmi već moraju biti dostupni. Slažu se i da ERASMUS program nije dovoljno dobro promovisan i ponuđen mladima sa sela.

U razmišljanju o temi, učesnici iz **Italije** počevši od projekcijskih podataka koji naglašavaju tendenciju intervjuisanih mladih ljudi da kvalitet života u ruralnim područjima smatraju dobrim. Naime, u pogledu održivog razvoja zemlje, relevantna je tema ruralnih područja, koja u Italiji predstavljaju preko 90% nacionalne teritorijalne površine i doprinose formiranju nacionalnog dohotka u obimu od oko 50%.

Društveno-ekonomsko tkivo ruralnih područja se ubrzano razvija, kao rezultat različitih aspekata: od brzih promena u privredi, do novih ciljeva poljoprivrede koji više nisu usmereni samo na proizvodnju, već i na zaštitu životne sredine, prolazeći kroz klimatske promene i sve veći značaj bioener-

gije. U ovom kontekstu, usluge igraju ključnu ulogu i politike se moraju prilagoditi pokušavajući da odgovore na primarne potrebe ruralnih područja i razviju njihov potencijal.

U stvari, najkritičnija činjenica koja se pojavljuje je nedostatak pažnje na ruralnu infrastrukturu. Ovo je posebno pogođeno mobilnosti, jer ne postoje intermodalna rešenja koja bi olakšala prenos života mladih iz urbanog u ruralni kontekst.

Seoska omladina u **Letoniji** susreću se sa različitim izazovima, uključujući nedostatak klubova i mogućnosti pohađanja muzičkih ili umetničkih škola, kao i nedovoljne resurse za podršku manjim grupama dece u poređenju sa mladima koji su u mogućnosti da pohađaju omladinske centre u gradovima kao vanškolsku aktivnost. Nakon završene osnovne škole, često se nađu na raskrsnici, razmišljajući o svom putu do srednjeg obrazovanja ili stručnog usavršavanja. Iako određeni regioni nude mogućnosti mladim ljudima da ostvare svoje inicijative, uopšteno gledano, postoji ograničeno mesto za njih da provedu svoje slobodno vreme posle škole. Pored toga, neka deca se suočavaju sa dugim putovanjima samo da bi stigla do škole.

Uprkos ovim poteškoćama, postoje uporni mladi pojedinci koji su izuzetno ponosni na svoje lokalne zajednice i aktivno nastoje da unaprede ruralno okruženje. Da bi poboljšali situaciju, ovi strastveni mladići predlažu jačanje osećaja pripadnosti svojim zajednicama, podsticanje volonterizma i ulivanje osećaja ponosa za pozitivan uticaj koji mogu da stvore. Oni, takođe, naglašavaju važnost saradnje sa lokalnim vlastima i očuvanja optimističkog pogleda, dok se zalažu za očuvanje škola u ruralnim područjima.

Mladi ljudi koji žive u ruralnim područjima u **Poljskoj** često se suočavaju sa brojnim izazovima u pristupu kvalitetnom

obrazovanju i pristojnim uslovima za zapošljavanje. Ograničen pristup školama, nedostatak adekvatne infrastrukture i manje mogućnosti za stručnu obuku rezultiraju ograničenim izgledima za karijeru ruralne omladine.

Neophodno je preduzeti efikasne mere za izjednačavanje obrazovnih mogućnosti i kreirati programe podrške profesionalnom razvoju u ruralnim područjima. Važno je osigurati jednak pristup kvalitetnom obrazovanju kako bi mladi ljudi u ruralnim područjima imali iste mogućnosti za razvoj kao i njihovi vršnjaci iz grada. Neophodno je ulagati u razvoj obrazovne infrastrukture u ruralnim područjima, stvaranje modernih škola opremljenih odgovarajućom opremom i nastavnim materijalom.

Pored toga, važno je promovisati preduzetništvo među mladima na selu, podsticati ih da pokrenu sopstveni biznis i razvijaju lokalnu ekonomiju. Programi podrške mladim preduzetnicima i prilika za prikupljanje kapitala za pokretanje sopstvenog biznisa su ključni za stvaranje atraktivnih karijernih izgleda za ruralnu omladinu.

Mladi ljudi koji žive u ruralnim područjima u **Srbiji** smatraju da nedovoljno učestvuju u procesu donošenja odluka, dok neki od njih nisu informisani o samim načinima učešća. Smatraju da je potrebna promena i veći prostor za pravi angažman mladih, što bi ih motivisalo da krenu i učestvuju. Uslovi za školovanje i rad na selu su teški, ali neki od učesnika koji sami rade smatraju da je najvažnije da svoju profesiju prilagode poslovima koji su dominantni na selu. Te poslove, kao što su poljoprivreda i turizam, prate brojni dodatni problemi koje sami učesnici prepoznaju, poput skupe mehanizacije i niske krajnje dobiti.

Učesnici ove fokus grupe smatraju da nisu dobro povezani sa gradom, nemaju redovne autobuske linije, niti kva-

litetno održavanje puteva. Zbog sve manjeg broja mladih na selu, kulturni sadržaji su veoma oskudni, a druge oblike međusobne komunikacije otežavaju slaba telekomunikaciona mreža i internet. Iako su dve ispitanice i pored svih nedostataka odlučile da ostanu da žive na selu, oni koji su mlađi i koji se školuju ne planiraju da se vrate, žele da žive i rade u velikim gradovima.

Zaključak

Cilj mladih #6 (Napredak ruralne omladine) je među ciljevima koji su u većoj meri uključeni u dokumente nacionalne politike. Rezultati istraživanja pokazuju da se mladi ljudi ne slažu sa tvrdnjama da su uslovi života na selu dobri. Fokus grupe su zaključile da se mladi suočavaju sa problemima nerazvijene infrastrukture, nedostatkom dovoljnih mogućnosti za obrazovanje i zapošljavanje, kao i nedovoljnim učešćem u procesima donošenja odluka, te da bi većina onih koji žive u ruralnim područjima razmišljala da ih napusti.

#7 Kvalitetno zapošljavanje za sve

Tabela 13. predstavlja stepen uključenosti svakog specifičnog cilja Cilja mladih #7 u dokumente nacionalne politike (videti Poglavlje o metodologiji). Svih sedam ciljevi su uključeni u velikoj meri (ocene 3 i 4) u većini zemalja u istraživanju. Italija ima najveći stepen uključenosti cilja među pet zemalja.

Tabela 13. *Uključivanje cilja mladih #7 u dokumente nacionalne politike*

Ciljevi mladih	Specifični ciljevi	Austrija	Italija	Letonija	Poljska	Srbija
#7 Kvalitetno zapošljavanje za sve	Stvoriti kvalitetna radna mesta koja garantuju fer uslove rada, radna prava i pravo na životnu zaradu za sve mlade ljude	3	3	3	3	3
	Obezbediti socijalnu zaštitu i zdravstvenu zaštitu za sve mlade radnike	4	3	3	3	2
	Garantovati pravičan tretman i jednake mogućnosti za sve mlade ljude kako bi se okončala diskriminacija na tržištu rada	3	4	4	2	2
	Osigurati jednake mogućnosti svim mladim ljudima da razvijaju neophodne veštine i steknu praktično iskustvo kako bi se olakšao prelazak sa obrazovanja na tržište rada	4	4	3	2	4
	Garantovati priznavanje i validaciju kompetencija stečenih kroz stažiranje, pripravništvo i druge oblike učenja zasnovanog na radu, kao i volontiranje i neformalno obrazovanje	4	3	3	2	3
	Osigurati uključivanje mladih i omladinskih organizacija kao ravnopravnih partnera u razvoj, implementaciju, praćenje i evaluaciju politika zapošljavanja na svim nivoima	2	3	3	2	4
	Osigurati jednak pristup kvalitetnim informacijama i adekvatnim mehanizmima podrške za pripremu mladih za promjenjivo tržište rada i budućnost rada	3	4	3	2	3

1 – ovaj cilj uopšte nije uključen u strateški dokument; 2 – ovaj cilj je donekle uključen; 3 – ovaj cilj je u velikoj meri uključen; 4 – ovaj cilj je u potpunosti uključen u strateški dokument

Tabela 14. pokazuje da je nezaposlenost mladih u svih pet zemalja i dalje značajno viša od nivoa nezaposlenosti u ukupnoj populaciji.

Tabela 14. Podaci o nezaposlenosti (2022)

Podaci o nezaposlenosti (2022 ²)	Austrija	Italija	Letonija	Poljska	Srbija
15–29 godina	7,5%	18%	11,1%	6,8%	17,1%
Totalna populacija	4,8%	8,1%	6,9%	2,9%	9,4%

Jedan od pokazatelja kvalitetnih mogućnosti zapošljavanja je i procenat mladih koji žive sa roditeljima (iako na ovu pojavu utiču i drugi faktori). Dok u Austriji i Letoniji većina od 18 do 34 godine ne živi sa roditeljima, u Italiji, Poljskoj i Srbiji je situacija obrnuta.

Tabela 15. Procenat mladih koji žive sa roditeljima

Procenat mladih koji žive sa roditeljima (2021 ³)	Austrija	Italija	Letonija	Poljska	Srbija
18–34 godine	37,7%	70,5%	49,9%	64,2%	71,3%

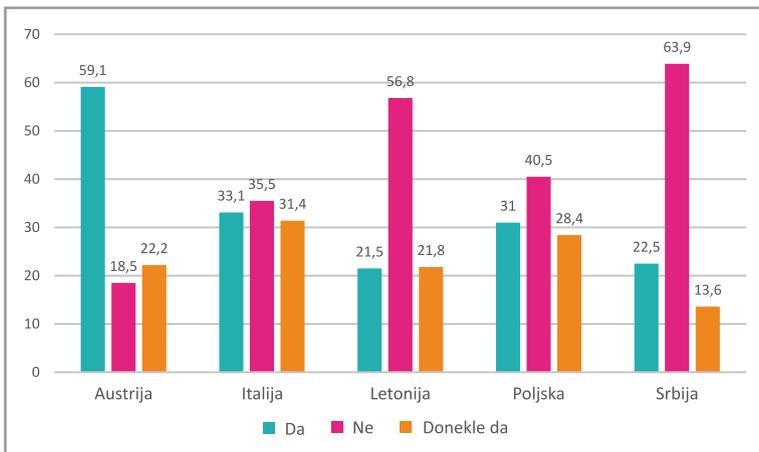
2 Eurostat: Statistics | Eurostat (europa.eu)

3 Pew Research Center. 2023. „Young adults in the U.S. are less likely than those in most of Europe to live in their parents’ home“, [https://www.pewresearch.org/short-reads/2023/05/03/in-the-u-s-and-abroad-more-young-adults-are-living-with-their-parents/#:~:text=In%2024%20of%20the%2029,%25\)%20and%20Italy%20\(71%25\)](https://www.pewresearch.org/short-reads/2023/05/03/in-the-u-s-and-abroad-more-young-adults-are-living-with-their-parents/#:~:text=In%2024%20of%20the%2029,%25)%20and%20Italy%20(71%25))

Rezultati ankete

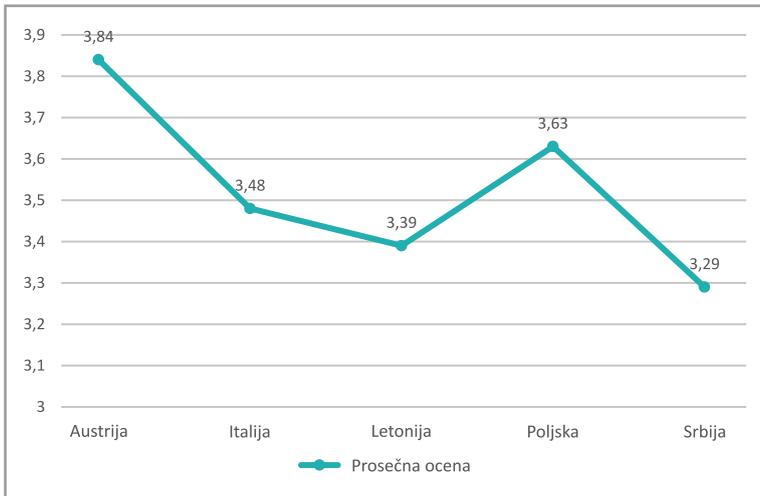
U okviru ovog cilja mladih, mladi su upitani da li su radi-li na poziciji za koju su stekli formalne kvalifikacije. Grafikon 20. pokazuje da to nije slučaj za većinu mladih ljudi u Letoniji i Srbiji.

Grafikon 20. Ako ste zaposleni, da li je to na poziciji za koju ste stekli svoje formalne kvalifikacije (iz srednje škole/univerziteta)?

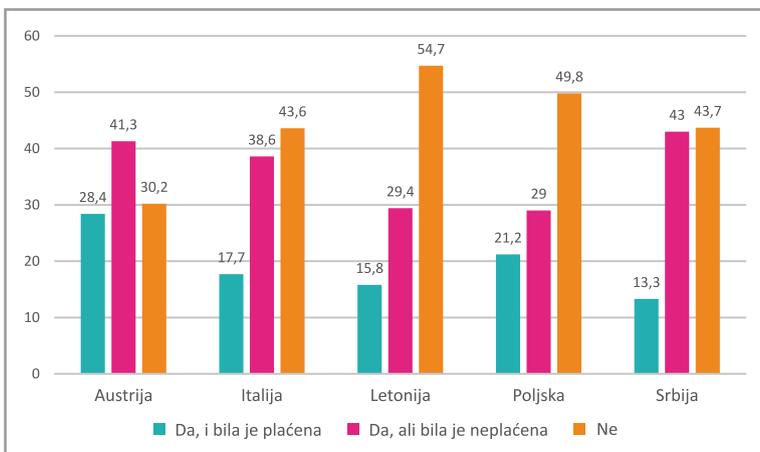
Zadovoljstvo poslom, na skali od 1 do 5, najveće je u Austriji, ali u svih pet zemalja mladi ljudi teže da budu zadovoljni, kao što se vidi na grafikonu 21.

Grafikon 21. Ako ste zaposleni – koliko ste zadovoljni svojim trenutnim poslom?

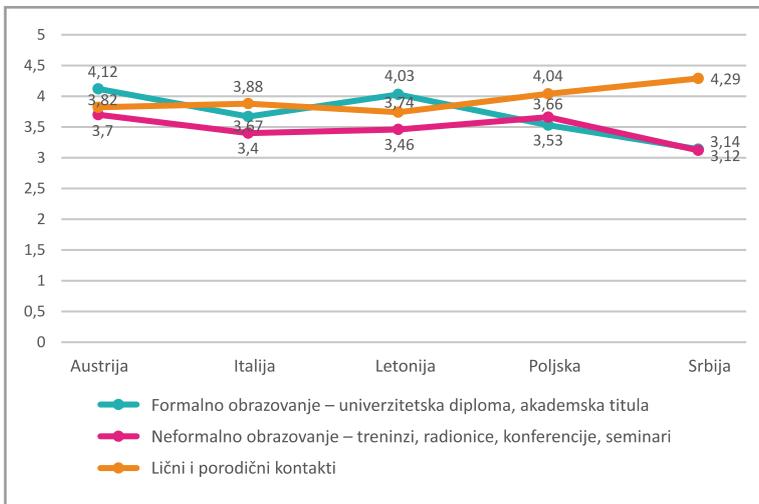
Mladi ljudi su takođe upitani da li su obavljali plaćenu ili neplaćenu praksu, a rezultati su prikazani na slici 22.

Grafikon 22. Da li ste ikada bili na praksi?

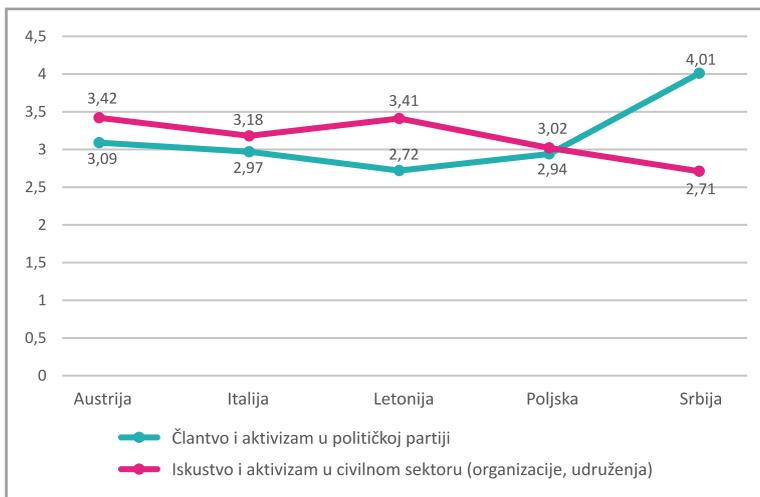

Grafikon 23. i 24. pokazuju da mladi smatraju da su formalno i neformalno obrazovanje, kao i porodične veze, važne za pronalaženje posla. U Srbiji postoji visok stepen slaganja sa konstatacijom da je članstvo u političkoj stranci važno za pronalaženje posla, dok u drugim zemljama to nije slučaj.

Grafikon 23. Koliko su važne sledeće stvari da bi dobio posao u svojoj zemlji? (1) (1 – uopšte nije važno; 5 – veoma važno)

Grafikon 24. Koliko su važne sledeće stvari da bi dobio posao u svojoj zemlji? (2) (1 – uopšte nije važno; 5 – veoma važno)

Izveštaji sa fokus grupa

Fokus grupe o Cilju mladih #7 (Kvalitetno zapošljavanje za sve) zaključile su da su mladim ljudima potrebne dodatne mogućnosti za sticanje veština kako bi bili konkurentni na tržištu rada. Uloga stažiranja, obuke i volontiranja je istaknuta kao važna u ovom pogledu, iako su postojali različiti stavovi o vrednosti neplaćenog stažiranja. Glavni elementi kvaliteta posla su pristojne plate i socijalna zaštita, koje mladima često nisu ispunjeni. Fokus grupa u Srbiji pokazuje da mnogi mladi ljudi razmišljaju o emigriranju da bi pronašli posao u inostranstvu, dok fokus grupa u Austriji pokazuje da se imigranti često suočavaju sa nedostatkom prilikom pronalaženja posla.

Obe grupe u **Austriji** slažu se da bi stažiranje moglo biti dragocen način za napredak. Akcenat je na kvalitetu prakse. Učesnici su istakli priliku da nauče, upoznaju ljude, razumeju pravi posao i probaju nešto. Čak i da je praksa neplaćena, neki učesnici bi je prihvatili ako bi uključivala gore navedene kriterijume i šansu za puno zaposlenje. Svi su smatrali da svi imaju jednake mogućnosti za stažiranje bez obzira na lična svojstva.

Nasuprot tome, nejednakost selekcije je jedan od najčešćih problema studenata, jer smatraju da će Austrijanci uvek imati prednost. Studenti ističu nejednakost na dva nivoa: jedan je tokom procesa selekcije u kompaniji, a drugi se odnosi na državnu administraciju, kao što su radne dozvole, izdavanje viza i slično. Oni veruju da je to popravljivo, ali da je ova tema prepuštena industriji da reši, jer vlada samo „ide sa tokom“. Učesnici su se jednoglasno složili da cela oblast stažiranja treba da bude uređenija i pokazali interesovanje da prate i ostale aktivnosti EIG-a na ovu temu.

Zaposlenje u Gracu u obliku studentskog ili honorarnog posla se smatra pristupačnim, ali posao sa punim radnim vremenom, posao iz snova često zahteva snažnu motivaciju, odlučnost, ali i podršku koja nije dostupna ili nije dobro promovisana i ponuđena mladim ljudima. Takođe, lokalni ljudi se vide kao u naprednoj poziciji jer razumeju sistem i njegove funkcionalnosti. Mladi ljudi koriste sajtove u potrazi za poslom i mogućnostima i ne veruju da je sajam zapošljavanja ili događaj otvorenih vrata nešto što će mladi ljudi koristiti u maksimalnom smislu. Da li bi se onda kompanije prilagodile mladima, ili bi se mladi trebali prilagoditi kompanijama, odgovori su bili različiti.

U **Italiji**, socijalna zaštita i kvalitet rada dosta zavise od vrste ugovora. Kako mladi imaju ugovore na određeno ili netipične ugovore, njihova situacija nije uvek adekvatna. Nedostaje tema zaštite poslovnog rizika za mlade preduzetnike.

Pojavljuje se važna uloga neformalnog obrazovanja i transverzalnih veština, uprkos nedostatku sertifikacije veština u zemlji i u regionu. Potreban je nacionalni plan veština (ili barem smernice). Takođe, postoji potreba da se kursevi obuke osmisle u skladu sa ovom strategijom. Uvođenje, na regulatornom nivou, pitanje veština koje će se steći u okviru ugovora o obuci.

I danas u zemlji posredovanje u poslovima i dalje uglavnom čine lični kontakti i, osim što je statistika, ono je i uverenje naroda. Mala preduzeća često nisu u stanju da postave adekvatne zahteve za radnom snagom. Mladima je potrebna obuka kako bi spojili ponudu i potražnju za poslom (obuka za preduzetnike i radnike).

Letonski mladi izražavaju zabrinutost zbog postojećeg stanja u pogledu mogućnosti za kvalitetno zapošljavanje za sve. Neki mladi ljudi se osećaju nesigurno u odabiru polja rada jer dostupne opcije nisu u skladu sa njihovim interesovanjima ili možda ne ispunjavaju njihova očekivanja. Sektori u potražnji često nude mnogo mogućnosti za stažiranje, ali pronalaženje plaćenog posla može biti izazovno. Mnogi pribegavaju neformalnim poslovima kao što je sezonski rad u staklenicima ili druge nezvanične uloge, što može pružiti dragoceno iskustvo, ali se ne može uključiti u njihove biografije.

Štaviše, teško je obezbediti plaćeni posao i u velikoj meri zavisi od industrije. Većina oglasa za posao zahteva prethodno iskustvo, pa je mladim kandidatima bez radnog iskustva teško da se takmiče sa iskusnijim kandidatima. Neki mladi radnici, takođe, smatraju da im nije data dovoljno odgovornosti ili su opterećeni zadacima van opisa posla samo zato što su mlađi i manjeiskusni. Nasuprot tome, ovi mladi ljudi cene svoje volontersko radno iskustvo, ali poslodavci to često zanemaruju. Da bi se situacija poboljšala, mladi predlažu

podizanje prestiža volonterskog rada i pružanje više mogućnosti za stažiranje u državnim institucijama uz naknadu.

U **Poljskoj**, mladi se često suočavaju sa poteškoćama u vezi sa nedostatkom stabilnih i adekvatno plaćenih poslova. Rastuća stopa nezaposlenosti mladih, kao i neadekvatni uslovi zapošljavanja, negativno utiču na njihove izgleda za karijeru i ekonomsku situaciju.

Za rešavanje ovih problema ključno je stvoriti povoljan ambijent za razvoj mladih talenata. Vlada i institucije treba da podrže preduzetništvo i inovacije među mladima, podstiču razvoj startapova i novih poduhvata, koji mogu da generišu nova radna mesta i da tržište rada učine privlačnijim za mlade studente.

Takođe, važno je težiti stvaranju pravičnih i stabilnih uslova za zapošljavanje svih mladih radnika. Nuđenje pristojnih plata, adekvatnih socijalnih beneficija i mogućnosti za razvoj karijere i napredovanje privući će mlade ljude da aktivno učestvuju u profesionalnom životu. Pored toga, razvoj sistema podrške i obuke za mlade radnike može povećati njihove šanse na tržištu rada i prilagoditi se promenljivim zahtevima privrede.

Saradnja između javnog, privatnog i obrazovnog sektora može stvoriti sinergijska rešenja, pomažući mladim ljudima da se snađu u svetu rada. Dugoročna ulaganja u razvoj kompetencija, unapređenje veština i promociju preduzetništva među mlađom generacijom će biti od koristi i njima i društvu u celini, izgrađujući stabilniju i dinamičniju ekonomiju.

Učesnici fokus grupa u **Srbiji** smatraju da je teško naći posao gde bi radnici bili zadovoljni uslovima. Glavni problemi koje primećuju su niske plate, neadekvatan tretman zaposlenih i pronalaženje posla u oblasti koju studiraju. Smatraju da im je obrazovni sistem u Srbiji obezbedio radne navike i neke

veštine, ali ih nije pripremio za tržište rada i buduću prilagodljivost. Smatraju da je formalno obrazovanje zastarelo i da neformalno obrazovanje ima prednost pri zapošljavanju, jer je važnije sticanje veština, sposobnosti i povezivanje sa različitim ljudima. Kao značajnu vide praksu koju obavljaju tokom srednje škole, ali jasno prepoznaju i nedostatke u vidu izostanka novčane naknade, kao i činjenicu da kasnije poslodavci od njih traže radno iskustvo, što ova vrsta praktičnog rada i obavlja.

Učesnici fokus grupe smatraju da korišćenje porodičnih/ličnih veza za dobijanje posla igra značajnu ulogu u zapošljavanju u Srbiji, navodeći da su i sami na taj način pronašli svoj trenutni posao. Smatraju da je posledica ovakve prakse zapošljavanja iseljavanje mladih, nedostatak kvalifikovanog kadra i demotivacija onih koji se lako zaposle i zbog toga ne teže školovanju, kao i onih koji vredno rade da bi stekli kvalifikacije, ali su svesni da njihove pozicije zauzimaju nekvalifikovani pojedinci.

Na pitanje šta se osećaju u vezi sa situacijom zapošljavanja u Srbiji, mladi učesnici su izrazili strah, paniku i nemir, čak i oni koji su još u srednjoj školi. Kao rezultat toga, oni su voljni da napuste Srbiju radi boljeg zapošljavanja u inostranstvu, a neki od njih, iako su veoma mladi, već razmišljaju o ovoj opciji.

Zaključak

Cilj mladih #7 (Kvalitetno zapošljavanje za sve) je cilj sa najvišim stepenom uključenosti u dokumente nacionalne politike. Nezaposlenost mladih i dalje je znatno viša od ukupne nezaposlenosti u svakoj od pet zemalja. Rezultati istraživanja pokazuju da ne u svim zemljama mladi ljudi pretežno rade u oblastima za koje su stekli formalne kva-

lifikacije, ali je zadovoljstvo poslom relativno visoko. Mladi vide formalno, neformalno obrazovanje i lične veze kao najvažnije faktore za pronalaženje posla. Fokus grupe su zaključile da su mladim ljudima potrebne dodatne mogućnosti za sticanje veština kako bi bili konkurentni na tržištu rada. Glavni elementi kvaliteta posla su pristojne plate i socijalna zaštita, koji često nisu ispunjeni.

#8 Kvalitetno učenje

Tabela 16. predstavlja stepen uključenosti svakog specifičnog cilja Cilja mladih #8 u dokumente nacionalne politike (videti Poglavlje o metodologiji). Tri od sedam specifičnih ciljeva su u velikoj meri uključeni (ocene 3 i 4) u većini zemalja u istraživanju: „Garantovati univerzalan i jednak pristup kvalitetnom obrazovanju i doživotnom učenju“; „Uključiti metode u okvire formalnog i neformalnog obrazovanja koje omogućavaju učeniku da razviju lične veštine uključujući kritičko i analitičko razmišljanje, kreativnost i učenje“ i „Osigurati da mladi ljudi imaju pristup građanskom obrazovanju kako bi im pružili solidno znanje o političkim sistemima, demokratiji i ljudskim pravima. To se postiže i kroz iskustva u zajednici u cilju promovisanja aktivnog građanskog učešća“. Austrija ima najveći stepen uključenosti cilja među pet zemalja.

Tabela 16. *Uključivanje cilja mladih #8 u dokumente nacionalne politike*

Cilj Mladih	Specifični ciljevi	Austrija	Italija	Letonija	Poljska	Srbija
#8 Kvalitetno učenje	Osigurati univerzalni i jednak pristup kvalitetnom obrazovanju i celoživotnom učenju	4	3	4	2	2
	Osigurati da svi mladi imaju pristup adekvatno finansiranom neformalnom obrazovanju na svim nivoima, koje je prepoznato i validirano	3	2	2	1	3
	Podsticati izgradnju otvorenog uma i podržavati razvoj međuljudskih i međukulturalnih vještina	2	3	4	1	2
	Kreirati i implementirati personalizovane, participativne i kooperativne metode koje su usmerene na učenika u svakom koraku obrazovnog procesa	2	3	4	1	1
#8 Kvalitetno učenje	Garantovati da obrazovanje opremi sve mlade ljude vještinama za život kao što su upravljanje novcem i edukacija o zdravlju, uključujući seksualno i reproduktivno zdravlje	4	2	2	1	4
	Uključiti metode unutar formalnih i neformalnih obrazovnih okvira koje omogućavaju učeniku da razvije lične vještine, uključujući kritičko i analitičko razmišljanje, kreativnost i učenje	3	2	3	1	3
#8 Kvalitetno učenje	Osigurati da mladi imaju pristup obrazovanju o građanstvu kako bi im se pružilo čvrsto znanje o političkim sistemima, demokratiji i ljudskim pravima, što se takođe postiže kroz iskustva u zajednici kako bi se podstaklo aktivno građansko učešće	3	4	2	2	3

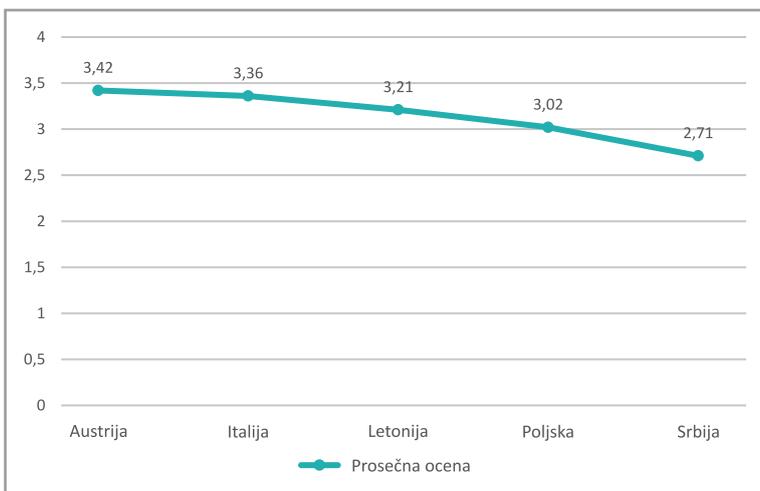
1 – ovaj cilj uopšte nije uključen u strateški dokument; 2 – ovaj cilj je donekle uključen; 3 – ovaj cilj je u velikoj mjeri uključen;

4 – ovaj cilj je u potpunosti uključen u strateški dokument

Rezultati ankete

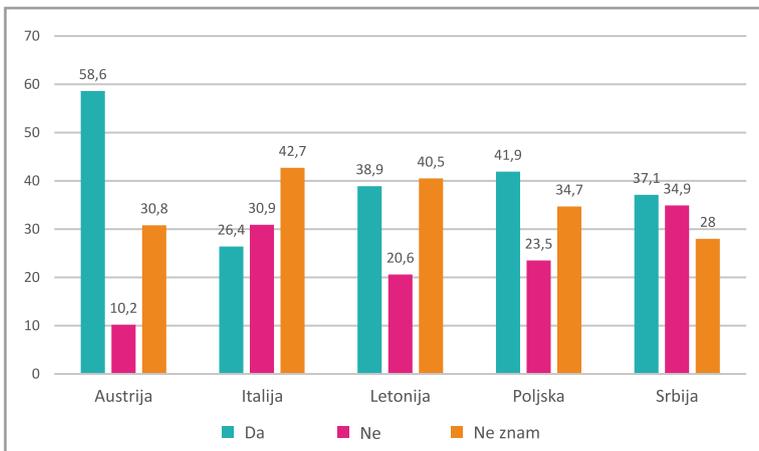
Mladi su pitani koliko su zadovoljni svojim obrazovnim programom na skali od 1 do 5. Kao što se vidi na Grafikonu 25., ispitanici iz EU naginju da su zadovoljni, dok je nivo zadovoljstva niži u Srbiji.

*Grafikon 25. Da li ste zadovoljni obrazovnim programom koji ste upisani/završili?
(1 – potpuno sam nezadovoljan;
5 – potpuno sam zadovoljan)*

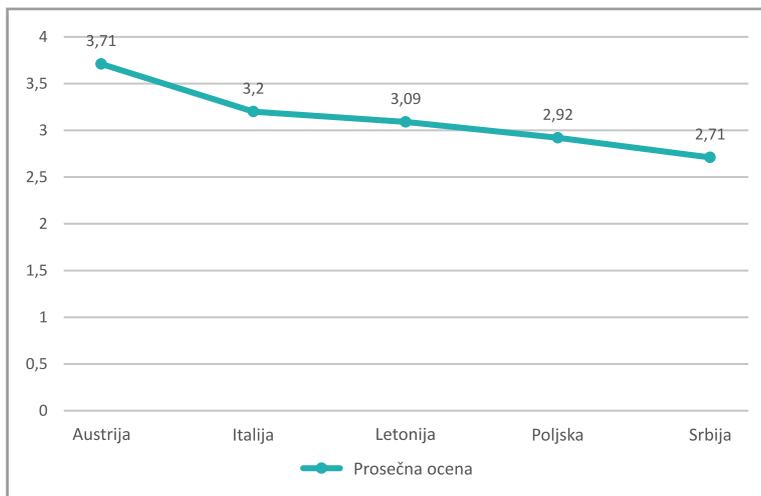
Mladi u Austriji su optimistični da će nakon završetka školovanja brzo dobiti posao na tržištu, dok su u drugim zemljama stavovi pomešani, kao što je prikazano na slici 26.

Grafikon 26. Ukoliko ste u procesu školovanja – da li mislite da ćete brzo dobiti posao na tržištu nakon završetka škole/studija?

Mladi u Austriji, takođe, daju najveću ocenu svom obrazovnom programu u smislu njegove korisnosti za pronalaznje posla na skali od 1 do 5. Ocena je viša od 3 iu Italiji i Letoniji, a nešto niža u Poljskoj i Srbiji.

Grafikon 27. „Na skali od 1 do 5, kako biste ocenili korisnost onoga što ste naučili u školi/fakultetu za pronalaženje posla?“

Izveštaji sa fokus grupa

Fokus grupe o Cilju mladih #8 (Kvalitetno učenje) uglavnom su fokusirane na preduniverzitetsko obrazovanje. Mladi vide pozitivne aspekte – kao što su temeljitost i mogućnost da istraže svoja interesovanja – kao i one negativne – kao što je nedostatak praktičnog obrazovanja i pokrivenost više oblasti relevantnih za današnji život (građansko obrazovanje, reproduktivno i mentalno zdravlje itd.). Predložili su širok spektar akcija za unapređenje njihovih nacionalnih obrazovnih sistema, koje uključuju povećanje fleksibilnosti za učenike da prilagode sopstvene nastavne planove i programe, uvođenje više praktičnog iskustva i prepoznavanje znanja i veština stečenih kroz neformalno obrazovanje.

Na pitanje da dizanjem ruke oceni školu od 1–10 (gde je 1 najniža ocena), prosečan odgovor među učesnicima u **Austriji** bio je između 4 i 8. Ovo je svakom učesniku dalo reč da dublje razmisli o pozitivnim i negativnim stranama. Pozitivne su: šansa za upoznavanje novih ljudi; učenje kako komunicirati i rešavati (komunikacijske) probleme; učenje novih stvari (školski predmeti). Negativne su: zahtevan tempo; činjenica da su „školi potrebni učenici, ali škola nije potrebna svim učenicima“; nije korisno za život, nije bezbedno.

Učesnici su zamoljeni da podele jednu stvar koju su naučili u školi. Pošto je nekoliko počelo da imenuje predmete, bili su dobri i uživali; jedan od učesnika je rekao da je naučio kako da uči i planira svoje vreme, što je izazvalo interesovanje prethodnih učesnika da daju još jedan odgovor iz šireg ugla. Osim predmeta (matematika, tehničko crtanje, čas jezika...), fokus je bio na rešavanju problema, komunikaciji sa različitim ljudima i javnom govoru. Na pitanje o digitalnim kompetencijama, učesnici su rekli da je njihovo znanje mnogo naprednije od školskih programa (osim onih koji su fokusirani na programiranje). Zanimljivo je da se učesnici slažu da sistem ocenjivanja treba da ostane takav kakav jeste, ali bi ocene učinile manje javnim, jer se neki učenici obeshrabruju.

Na osnovu prethodnih pitanja, učesnici su ponudili svoje odgovore šta bi trebalo da bude škola budućnosti. Pre svega, učesnici su naveli fleksibilniji i individualniji pristup sa više izbornih predmeta. Takođe, prilika da provedete vreme u kompaniji, organizaciji ili drugim institucijama kako biste pratili školski program ili nastavni plan i program (učenje kroz rad). Dalje, predloženi su novi predmeti: mir i građansko vaspitanje, životne veštine, predmet koji se fokusira na emocionalno i mentalno zdravlje.

Održana je i onlajn fokus grupa koja je posebno ciljala na studente i diplomce. Napravljeno je poređenje između

početnih snova i težnji učesnika pre početka studija, i utvrđeno je da su svi osim jednog imali potpuno različite ciljeve, koji su se kasnije promenili kada su počeli da studiraju. Što se tiče trenutnog zadovoljstva poslom, svi učesnici su izrazili visok nivo zadovoljstva, navodeći da nisu imali poteškoća da se zaposle u neposrednoj blizini svojih domova i da su svi bili uspešni u obezbeđivanju poslova relevantnih za njihove univerzitetske programe. Oblasti zapošljavanja ljudi su bili aktivni, na primer, lični razvoj, IT, nauka o podacima.

U okviru radne grupe u **Italiji**, fokus je bio na pravu na studiranje i kako se to prevodi u potražnji/ponudi posla. Činjenica koja se nameće jeste da mnogi mladi ljudi misle da ono što uče, posebno u srednjoj školi, nije relevantno za ono čime će se baviti u životu. Iz tog razloga, grupa je predložila nekoliko akcija za poboljšanje obuke i usmeravanja u Italiji.

Jedan od predloga je bio i promocija priznavanja veština stečenih kroz učešće u programima mobilnosti, kao i priznavanje kvalifikacija i stručnih ličnosti u sektoru omladinskog rada, na primer kroz osnivanje Evropskog socijalnog fonda u službi figura omladinskog radnika. Treba podržati mobilnost mladih za studiranje, stažiranje i radna iskustva u Evropi i na drugim kontinentima kroz priznavanje veština i kvalifikacija stečenih u Italiji i inostranstvu.

Treba priznati ekonomsku vrednost stipendija za studiranje, stažiranje i radno iskustvo u Evropi i na drugim kontinentima, efektivno uzimajući u obzir prosečne troškove života u svakoj zemlji domaćinu. Svi studenti i studentkinje treba da imaju priliku da studiraju u inostranstvu najmanje godinu dana počevši od više srednje škole, kako u smislu birokratije i priznavanja izvršenih aktivnosti, tako i sa stanovišta ekonomskih resursa.

Staž treba definisati iz evropske perspektive. Alati kao što su kurikularne i vannastavne prakse treba podsticati tako

što će im dati i evropsku dimenziju i obezbediti, pored podsticaja za teritorijalnu mobilnost, i zajedničke propise kako bi se regulisale sledeće oblasti: minimalna plata; obavezna obuka; procenat plasmana, odnosno obaveza potvrđivanja pripravnika u preduzeću; maksimalno trajanje perioda.

Mladi u **Letoniji** imaju različita mišljenja o trenutnom stanju obrazovanja u zemlji, posebno u pogledu kvaliteta učenja. Neki izražavaju zabrinutost zbog nedostatka različitih kurseva i neadekvatnosti profesionalne stručnosti nastavnika. Pored toga, smatraju da su određeni predmeti besmisleni i univerzitetsko obrazovanje doživljavaju kao relativno lakše, sa malim naglaskom na dubokom učenju. Štaviše, neki dovide u pitanje ponavljanje predmeta koji se uče u srednjoj školi, smatrajući da to nudi malu vrednost.

Sa pozitivne strane, neki mladi cene priliku da istraže različite oblasti i steknu uvid u svoja interesovanja tokom univerzitetskih studija. Međutim, oni priznaju da sticanje diplome više ne garantuje prilike za posao, pri čemu poslodavci daju prednost radnom iskustvu u odnosu na formalne kvalifikacije. Da bi poboljšali obrazovnu situaciju, omladina Letonije predlaže nekoliko rešenja. Oni predlažu uključivanje više neobaveznih predmeta, omogućavajući studentima da imaju veću fleksibilnost u izboru studija. Dalje, ističu značaj praktičnih elemenata u obrazovanju, zagovaranje hakatona sa veštim mentorima i pružanje pouzdanih informacija kroz poboljšanu pomoć i mentorstvo. Pored toga, integrisanje neformalnog obrazovanja u školske programe smatra se korisnim načinom da se učenici efikasnije angažuju. Prisustvo odličnih mentora je takođe istaknuto kao ključno za usmeravanje učenika ka njihovim željenim karijerama i podsticanje njihovog ličnog i profesionalnog rasta.

Fokus grupa u **Poljskoj** pokazala da je obrazovnom sistemu zemlje potrebna odlučna transformacija, fokusirajući se

na individualne potrebe učenika. Adekvatna podrška, pristup kvalitetnoj nastavi i raznovrsnost vannastavnih aktivnosti ključni su za mlade ljude da razviju svoje potencijale i postignu uspeh. Takođe je važno pružiti podršku učenicima sa različitim sposobnostima.

Pristup raznim vannastavnim aktivnostima, kao što su sport, umetnost, učenje jezika i tehnologija, proširuje vidike učenika i omogućava im da otkriju svoje strasti. To, pak, oblikuje razvijenu ličnost i priprema mlade za funkcionisanje u različitim sferama života.

Za univerzitete u Poljskoj je važno da se fokusiraju na pružanje studentima pristupa naprednim nastavnim planovima i programima, savremenim metodama nastave i bogatim obrazovnim resursima. Podsticanje razvoja istraživačkih veština i veština kritičkog mišljenja omogućava studentima da steknu dublje znanje i oblikuje njihovu sposobnost da analiziraju probleme i donose zdrave odluke.

Pored pružanja naprednog sadržaja, takođe je važno obezbediti odgovarajuće mogućnosti za karijeru. Univerziteti bi trebalo da rade sa poslodavcima kako bi studentima pružili praktično iskustvo i stažiranje kako bi stekli praktične veštine i znanja koja su potrebna na tržištu rada.

Omladina u **Srbiji** imaju negativnu percepciju obrazovnog sistema u Srbiji, posebno kritikujući sistem učenja koji nema razumevanje, zastareo i preobiman nastavni plan i program, nastavni kadar, kao i činjenicu da im srednja škola nije dala veštine važne za budućnost, koje su samo stekli. Na univerzitetskom nivou su istakli prisustvo nejednakosti u pristupu obrazovnim programima, pri čemu pojedinci u slabijem materijalnom stanju nisu u mogućnosti da upišu željeni fakultet ili srednju školu, posebno ako dolaze iz manjih gradova i žele da nastave školovanje u većim gradovima.

Učesnici su istakli da im preduniverzitetski obrazovni program nije pružio osnovna znanja iz građanskog vaspitanja, međuljudskih odnosa, reproduktivnog zdravlja i seksualnog obrazovanja. Smatraju da sve ove oblasti treba da dobiju veći naglasak u školama. Smatraju da su u srednjoj školi donekle mogli da nauče digitalne veštine i kreativnost, kao i da razviju određeni nivo kritičkog mišljenja. Mladi su se složili da je neformalno obrazovanje podjednako važno kao i formalno obrazovanje i da ga treba više isticati u sistemu obrazovanja.

Kao najveću prednost sistema formalnog obrazovanja u Srbiji navode temeljnost, a kao najveći nedostatak, s druge strane, ističu nedostatak prakse. Imajući u vidu da je praksa jedan od najvažnijih faktora pri zapošljavanju, ovaj nedostatak im predstavlja veliki problem jer osećaju pritisak da pored fakulteta moraju da se usavršavaju, odnosno da diploma po završetku studija ne obezbeđuje njih sa sigurnošću da će sigurno dobiti posao. Taj nedostatak uspevaju da nadoknade neformalnim obrazovanjem, ali smatraju da bi saradnja između formalnog i neformalnog sektora trebalo da bude mnogo bolja. Na kraju krajeva, standardizacija je nešto što je potrebno obrazovnom sistemu u Srbiji jer pozitivnih primera ima, ali su više izuzeci nego praksa.

Zaključak

Cilj mladih #8 (Kvalitetno učenje) je samo umereno uključeno u dokumente nacionalne politike, pošto su samo tri od sedam specifičnih ciljeva uključena u velikoj meri u većini zemalja. Rezultati istraživanja pokazuju da je i zadovoljstvo obrazovnim programom i njegova korisnost za pronalaženje posla iznad 3 (na skali od 1 do 5) u svim zemljama osim u Srbiji. U fokus grupama, mladi su predložili širok

spektar akcija za unapređenje svojih nacionalnih obrazovnih sistema, koje uključuju povećanje fleksibilnosti za učenike da prilagode sopstvene nastavne planove i programe, uvođenje više praktičnog iskustva i prepoznavanje znanja i veština stečenih kroz neformalno obrazovanje.

#9 Prostor i učešće za sve

Tabela 17. predstavlja stepen uključenosti svakog specifičnog cilja u okviru Cilja mladih #9 u dokumente nacionalne politike (videti Poglavlje o metodologiji). Pet od sedam specifičnih ciljeva je u velikoj meri uključeno (ocene 3 i 4) u većini zemalja u istraživanju. Srbija ima najveći stepen uključenosti cilja među pet zemalja.

Table 17. *Uključivanje Cilja mladih #9 u dokumente nacionalne politike*

Cilj Mladih	Specifični ciljevi	Austrija	Italija	Letonija	Poljska	Srbija
#9 Prostor i učešće za sve	Osigurati da mladi ljudi mogu adekvatno uticati na sve oblasti društva i sve delove procesa donošenja odluka, od postavljanja dnevnog reda do implementacije, praćenja i evaluacije kroz mehanizme i strukture koje su prijateljske prema mladima i dostupne, osiguravajući da politike odgovaraju potrebama mladih	3	2	3	2	4
	Osigurati jednak pristup svakodnevnim procesima donošenja odluka za sve mlade ljude različitog porekla	3	3	3	2	4
	Povećati učešće mladih i time jednakost zastupljenosti u izbornim procesima, kao i u izabranim telima i drugim organima donošenja odluka na svim nivoima društva	4	3	2	2	2
	Obezbediti mladima fizičke objekte i infrastrukturu nazvane prostorima za mlade, definisanim kao autonomni, otvoreni i sigurni, dostupni svima, pružajući profesionalnu podršku razvoju i osiguravajući prilike za učešće mladih	2	2	2	1	4
	Osigurati da su bezbedni virtualni prostori za mlade dostupni svakom mladom licu i da pružaju pristup informacijama i uslugama, kao i mogućnosti za učešće mladih	3	3	2	1	4
	Osigurati održivo finansiranje, zajedničko prepoznavanje i razvoj kvalitetnog rada sa mladima kako bi se ojačale organizacije mladih i njihova uloga u inkluziji, učešću i neformalnom obrazovanju	3	4	4	3	4
	Obezbediti mladima prijateljske, relevantne i sveobuhvatne informacije, takođe razvijene od strane mladih i u saradnji s njima, kako bi se omogućilo učešće mladih	3	4	4	2	4

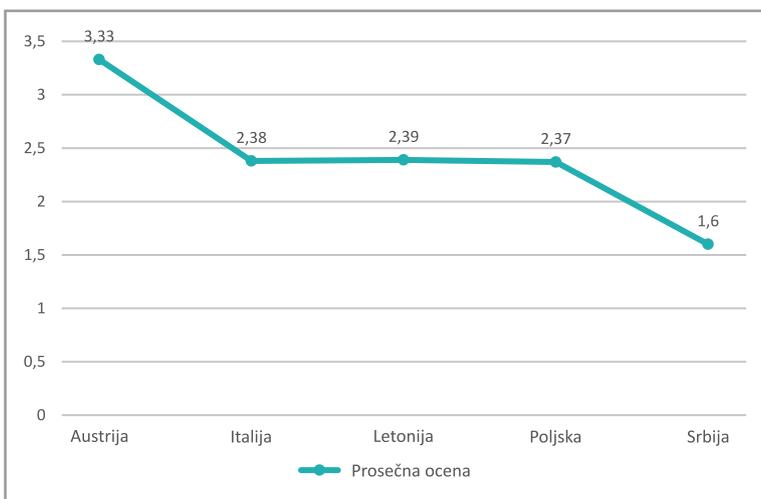
1 – ovaj cilj uopšte nije uključen u strateški dokument; 2 – ovaj cilj je donekle uključen; 3 – ovaj cilj je uglavnom uključen;

4 – ovaj cilj je potpuno uključen u strateški dokument

Rezultati ankete

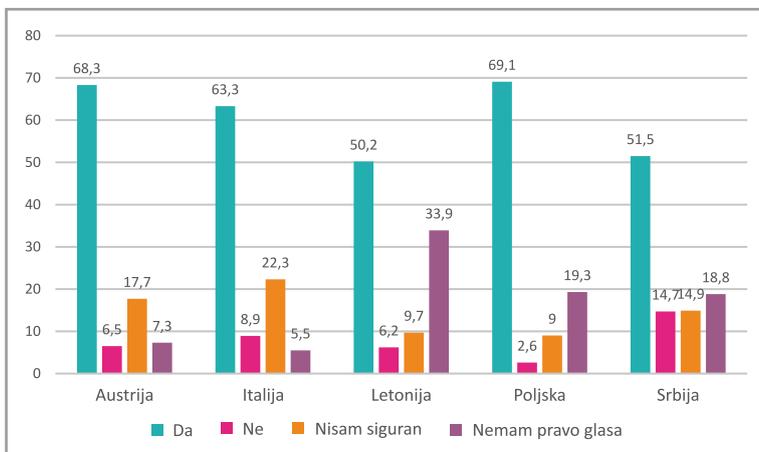
Rezultati istraživanja su pokazali da, sa izuzetkom Austrije, mladi ljudi generalno veruju da politički sistem njihove zemlje dozvoljava mali uticaj na mlade (Grafikon 28.).

*Grafikon 28. „Šta mislite koliko politički sistem u vašoj zemlji dozvoljava mladim ljudima da utiču na političke procese?“
(1 – nimalo; 5 – značajno)*

Većina mladih kaže da bi glasala na republičkim izborima da se održe sledeće nedelje. Kao što pokazuje tabela 18., u Austriji i Letoniji izlaznost mladih na nacionalnim izborima bila je veća od izlaznosti ukupnog stanovništva. U Italiji, Poljskoj i Srbiji je niža.

Grafikon 29. Da su nacionalni izbori sledeće nedelje, da li biste glasali?

Tabela 18. Izlaznost mladih na nacionalnim izborima

Austrija (2017 ⁴)	Italija (2022 ⁵)	Letonija (2021 ⁶)	Poljska (2019)	Srbija (2022 ⁷)
16–17 godina: 90.3%	18–24 godina: 60.2%	18–24 godina: 61%	18–29 godina: 46%	18–29 godina: 57.8%
18–19 godina: 74.6%,	25–34 godina: 59.5%			
20–29 godina: 81.8%				
Totalna populacija: 80%	Totalna populacija: 63.9%	Totalna populacija: 59.43%	Totalna populacija: 61.7%	Totalna populacija: 58.53%

4 Youth Wiki: Austria; <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/austria/52-youth-participation-in-representative-democracy>

5 https://www.istitutoixe.it/newsletter/2022/20220926_Flussi.pdf#page=11

6 <https://www.cvk.lv/lv/media/110/download?attachment>

7 <https://koms.rs/wp-content/uploads/2022/08/Alternativni-izves%CC%8Ctaj-o-poloz%CC%8Caju-i-potrebama-mladih-za-2022.-godinu.pdf>

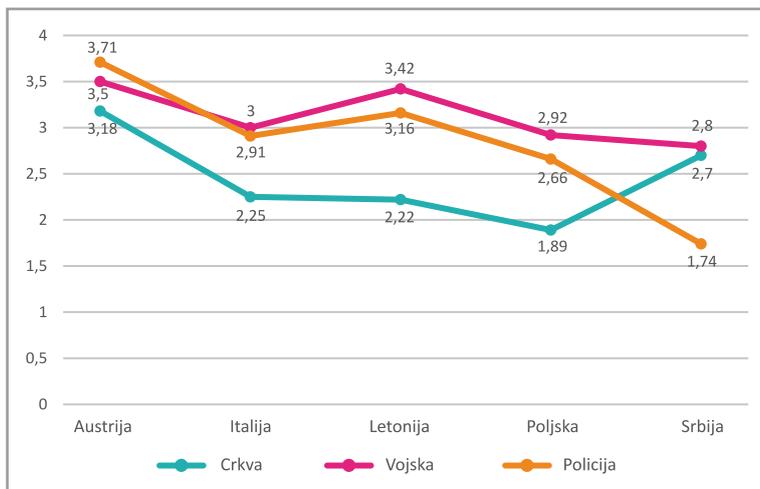
Broj mladih u parlamentu (određen prema definiciji mladih u zemlji) je nizak u svim zemljama.

Tabela 19. Broj i procenat mladih u parlamentu

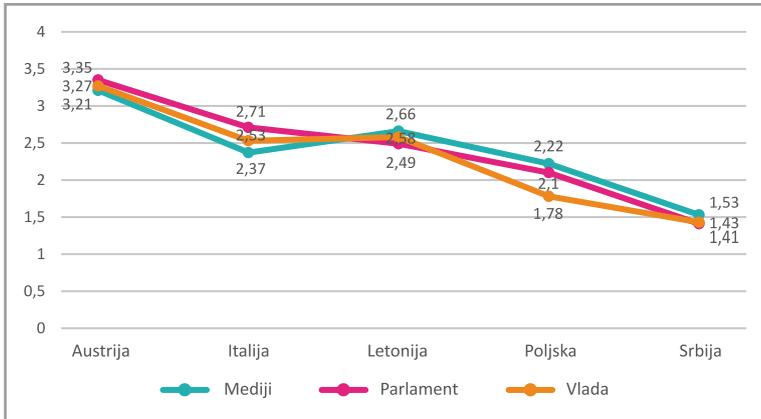
	Austrija	Italija	Letonija	Poljska	Srbija
Boj mladih poslanika/broj svih poslanika	4/183	3/400	2/100	14/460	9/250
Procenat	2.2%	0.75%	2%	3.04%	3.6%

Istraživanje je, takođe, testiralo poverenje mladih u različite nacionalne i političke institucije, a rezultati su prikazani na grafikonima 30. do 34. Uopšteno govoreći, mladi u Austriji imaju visok nivo poverenja, dok poverenje mladih u Srbiji niska. Ostale zemlje su negde između.

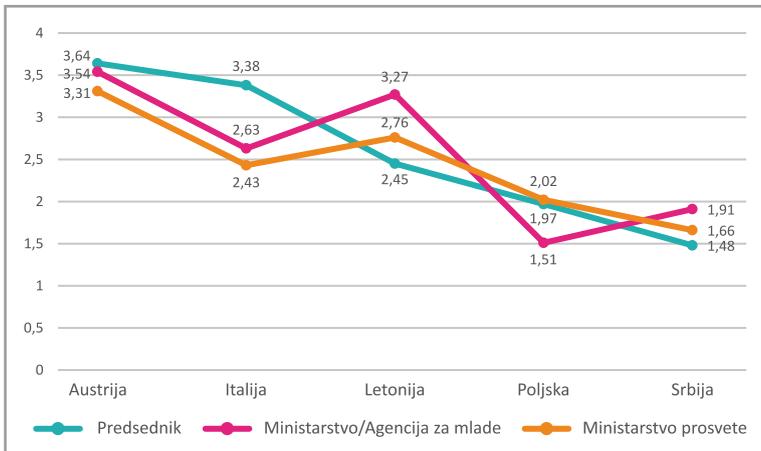
Grafikon 30. „Koliko poverenja imate u sledeće institucije na skali od 1 do 5?“ (deo 1)

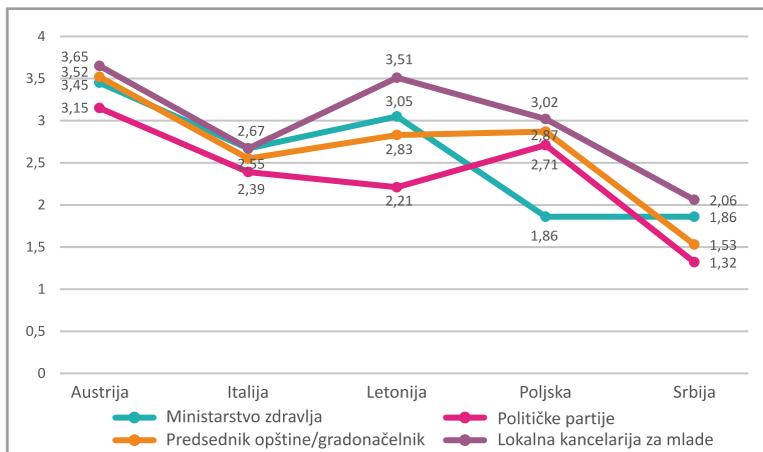
Grafikon 31. „Koliko poverenja imate u sledeće institucije na skali od 1 do 5?“ (deo 2)

Grafikon 32. „Koliko poverenja imate u sledeće institucije na skali od 1 do 5?“ (deo 3)

Grafikon 33. „Koliko poverenja imate u sledeće institucije na skali od 1 do 5?“ (deo 4)

Izveštaji sa fokus grupa

Fokus grupe za Cilj mladih #9 (Prostor i učešće za sve) zaključile su da mladim ljudima često nedostaju mogućnosti, interesovanje i, ponekad, samopouzdanje da učestvuju u procesima donošenja odluka. Čini se da je svest o specijalizovanim prostorima za mlade još uvek niska. Neki predlozi za poboljšanje situacije uključuju eliminisanje svih socio-ekonomskih prepreka za učešće, komuniciranje pitanja na način koji je pogodniji za mlade i podizanje svesti o političkim pitanjima i mogućnostima za učešće u okviru obrazovnog sistema.

Učesnici u **Austriji** bili su pozvani da navedu temu ili mesto gde bi mlade trebalo zamoliti da učestvuju, kao što su javna infrastruktura i usluge, sve što se tiče univerziteta, prostori za mlade i aktivnosti u slobodno vreme, pitanja za pošljavanje. Na ovo pitanje, svi učesnici su se složili da, čak

i ako je moguće, ne bi bilo dobro da o ovoj temi odlučuju samo mladi, već zajedno sa starijima. Na pitanje da li mogu da biraju ko će birati, samo omladinu ili samo starije na ta pitanja, 9 od 11 učesnika je reklo „stariji“, pokazujući nedostatak poverenja u mlade (jedna osoba je bila neodlučna).

Svi učesnici su se složili da su prostori za mlade na visokom nivou. Na pitanje da ih objasne, prve asocijacije su bili sportski objekti, parkovi i trgovi. Gledajući iz šireg ugla, neki učesnici su pominjali pabove, bioskope, bazene, čak i škole kao bezbedne prostore za ljude. Učesnici nisu pominjali omladinske klubove, omladinske centre, narodne kuhinje ili slično, ali su se složili da je i to od vitalnog značaja.

Učesnicima je postavljeno pitanje šta bi prvo uradili ako bi bili izabrani da imaju vlast. Više i besplatnih škola, više žurki, više posla i bolje plate bili su neki od odgovora. Na pitanje da li biste razmislili o tome da zamolite mlade da pomognu, ponovo se pojavljuje argument „zavisi od toga koji ljudi i njihove kompetencije“. Učesnici su zatim zamoljeni da navedu jednu stvar koju bi želeli da budu pitani, jer imaju motivaciju i kompetencije. Svi učesnici su imali bar jednu temu ili oblast za koju su smatrali da mogu da doprinesu. Takođe, svi ljudi veruju da su imali priliku da daju svoj doprinos (javni forumi, pisanje e-pošte), ali im nedostaje poverenja i vera da to može doneti promenu. Učesnici nisu mogli da navedu nijednu instituciju za koju su verovali da će sigurno proceniti i razmotriti njihove ideje. Upitani kako aktivno podržavaju te vrste učešća, ljudi su naveli potpisane peticije prihvatanjem promo materijala ili odgovaranjem na ovakvu vrstu istraživanja.

Mišljenja su podeljena o pitanju da li mladi glasaju, da li mladi mogu da se kandiduju (opet, „u zavisnosti na kojoj funkciji“). Ali većina ljudi misli da „Glasanje 16“ nije dobra

ideja jer mladi ljudi ne znaju da razmišljaju samostalno. Mladima nedostaje znanja u tehničkim, ali i političkim programskim delovima. Obe grupe su nezavisno došle do zaključka da političari nemaju interesovanje za mlade ljude i njihova pitanja jer mladi ne glasaju. Čak i ako je političarima stalo, to je samo za glasove.

Aktivno i demokratsko učešće mladih u **Italiji**, učesnici za radnim stolom i dalje vide kao udaljenu i otežanu. Italijanska politika godinama pati od veoma visokog nivoa nezadovoljstva i razočaranja. Ovome se mora dodati da je Italija zemlja u kojoj su mladi još uvek potcenjeni i u kojoj 64,5% stanovništva smatra da je previše starijih na pozicijama vlasti: ovo je mišljenje koje podržava čak osam mladih od deset, iako je to zapravo potvrđeno u različitim starosnim grupama.

S tim u vezi, grupa predlaže da se eliminiše svaka vrsta prepreka u vezi sa učešćem mladih u nepovoljnom položaju, digitalizuju inicijative koje su deo dijaloga EU sa mladima i stvori više prilika za sastanke za širenje više i boljih informacija o evropskim temama, u cilju razvoja strategija i zajedničkih metoda u ovoj oblasti. Uočena je i potreba za prevazilaženjem socio-ekonomskih i geografskih prepreka, zbog čega neki mladi ljudi imaju manje mogućnosti u tom pogledu. Postoji jasna potreba da se komunikacija u vezi sa svetom mladih ljudi učini privlačnijom kroz na primer proizvodnju i distribuciju podcasta, virtuelnih aplikacija, audiovizuelnog materijala, radnih grupa i konsultacija sa donosiocima odluka.

U **Letoniji**, postoji opšta saglasnost među mladima da je učešće mladih prilično minimalno zbog nedovoljne informisanosti i nedostatka diskusije u školama, kao i zbog istorijske perspektive i „sećanja na sovjetski horor“ koji dominiraju političkim diskusijama umesto da se fokusiraju na aktuelne događaje. Neki mladi su pokušali da se uključe u političke

razgovore, na primer, dopirući do političara preko Tviter ili Fejsbuk platformi, ali njihovi napori su često naišli na ograničenu efikasnost.

U mnogim gradovima i regionima omladinski gradski saveti kojima upravlja opština ili saveti učenika u školama i na univerzitetima deluju kao most između mladih ljudi i političara, ali ponekad političari ne shvataju dovoljno ozbiljno njihov doprinos. Mnogi mladi pojedinci deluju nezainteresovano, delom zbog mehanizama koji ometaju i obeshrabruju njihovo učešće, ostavljajući utisak da su političke inicijative samo simbolične. Uočava se i nezainteresovanost za politiku pre 18. godine, na koju utiču uticaji roditelja i porodice, istorijsko nepoverenje u društvu i uverenje da glasanje možda neće doneti značajne promene. Ipak, postoji određena podrška inicijativi (Glasanje – Vote16).

Kako bi poboljšali situaciju, mladi predlažu nekoliko mehanizama i resursa. Oni predlažu da se počne sa malim koracima, da se teme o učešću integrišu u školske programe od najranijeg uzrasta i da se stvore prilike za učenike da se uključe u političke diskusije sa samim vlastima, kao što je kafa sa političarima. Mali korak u obrazovanju u školama koji se može odmah primeniti su diskusije o aktuelnim stvarima, na primer, razgovor o političkim vestima na početku nekih časova. Povećanje komunikacije među vršnjacima o ovim temama i podizanje svesti o događajima političkog učešća takođe mogu biti efikasni u podsticanju uključivanja mladih.

Mladi ljudi u **Poljskoj** imaju pravo da izraze svoje mišljenje i težnje koje mogu oblikovati budućnost zemlje. Učešće mladih nije samo izraz društvene pravde, već i način da se obogati javna debata i da se unesu nove, inovativne perspektive na različite izazove. Podsticanje aktivnog građanstva među mladima je ključni element u izgradnji poverenja i

veza između društva i njegovih budućih lidera. Mladima daje osećaj odgovornosti za svoje okruženje i uverenje da njihov glas ima stvarni uticaj na stvarnost.

Istovremeno, ovakvo učešće je prilika da se oblikuju mladi lideri koji će nastojati da rešavaju probleme i brinu za opšte dobro. To je i ulaganje u budućnost zemlje, jer angažovani mladi ljudi, svesni svog uticaja, mogu doprineti razvoju i napretku Poljske. Promovisanje ravnopravnog učešća mladih u skladu je sa principima demokratije, pravde i građanskog učešća. Ovo je put ka izgradnji društva u kome je svaki glas bitan, a mladi ljudi osećaju odgovornost za opšte dobro. Ovo je ključni aspekt razvoja Poljske kao demokratskog i naprednog društva, spremnog da se suoči sa budućim izazovima.

Mladi ljudi u **Srbiji** ne veruju da imaju uticaja u procesima donošenja odluka u Srbiji, iako smatraju da ih treba više slušati kada su u pitanju javne politike u oblasti obrazovanja, mentalnog zdravlja i kulturne politike. Smatraju da treba povećati učešće mladih u državnim institucijama, ali izražavaju zabrinutost da bi se to svelo na formalnost i da bi se zapošljavali samo politički favorizovani, čime bi se interesi mladih ponovo stavili u drugi plan.

Učesnici fokus grupe smatraju da mladi nisu zainteresovani za učešće i često nisu upoznati sa njegovim različitim oblicima, te ne vide njegovu svrhu i ciljeve, posebno ako im to ne donosi direktnu korist. Kao omladinski aktivisti, često dobijaju pitanja od svojih vršnjaka o tome šta dobijaju od aktivizma i da li zarađuju.

Učesnici pozitivno gledaju na mnoge oblike učešća, kao što su izbori, protesti, uključivanje u omladinske organizacije, aktivizam i volontiranje. Međutim, primećuju da omladinske organizacije, kao važan podsticaj mladima da dalje učestvuju, nisu dovoljno vidljive među njima. Omladinske prostore

vide kao nešto veoma korisno za mlade jer im daju slobodu da otvoreno razgovaraju o raznim temama, ali primećuju i da lokalne vlasti u Srbiji ne čine dovoljno da obezbede infrastrukturu za takve objekte.

Zaključak

Cilj mladih #9 (Prostor i učešće za sve) je među ciljevima mladih koji imaju veći stepen uključenosti u dokumente nacionalne politike. Rezultati istraživanja pokazuju da se ispitanici ne slažu da im političke institucije u njihovim zemljama dozvoljavaju da utiču na donošenje odluka. Mladi u Austriji imaju visok nivo poverenja u nacionalne političke institucije, dok je poverenje među mladima u Srbiji nisko. Ostale zemlje su negde između. Fokus grupe su zaključile da mladima često nedostaju mogućnosti, interesovanje, a ponekad i samopouzdanje da učestvuju u procesima donošenja odluka.

#10 Održiva Zelena Evropa

Tabela 20. predstavlja stepen uključenosti svakog specifičnog cilja u okviru Cilja mladih #10 u dokumente nacionalne politike (videti Poglavlje o metodologiji). Četiri od sedam ciljeva uključena su u velikoj meri (ocene 3 i 4) u većini zemalja u istraživanju. Austrija ima najveći stepen uključenosti cilja među pet zemalja.

Table 20. *Uključivanje Cilja mladih #10 u dokumente nacionalne politike*

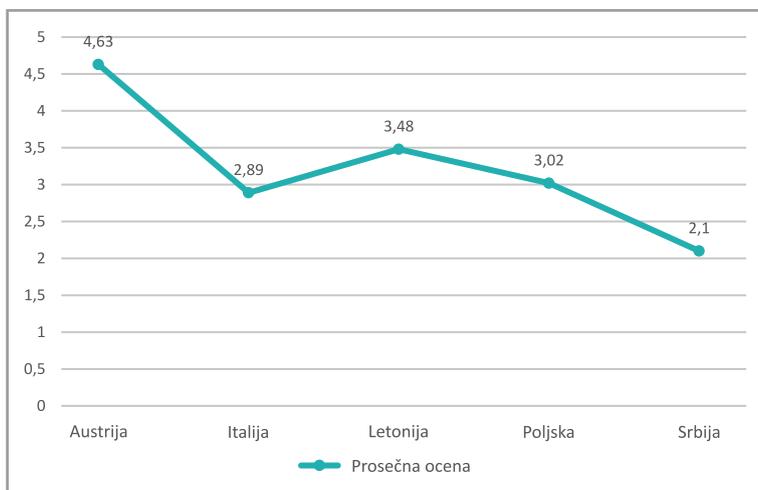
Cilj mladih	Specifični ciljevi	Austrija	Italija	Letonija	Poljska	Srbija
#10 Održiva Zelena Evropa	Održiva Zelena Evropa Osigurati da svi, uključujući mlade ljude, znaju efekte svojih postupaka na okolinu	4	3	3	2	2
	Osvestiti celo društvo, posebno mlade ljude, da deluju kao agenti promena za zaštitu okoline i održivi razvoj	4	3	3	2	4
	Uzeti u obzir ekološki uticaj svake politike i životne odluke, osiguravajući uključenost mladih u kreiranje politika o održivom razvoju na svim nivoima	3	3	2	2	4
	Povećati međunarodnu saradnju radi eliminacije proizvodnje i potrošnje štetnih za okolinu	2	3	2	2	4
	Podržavati i jačati mogućnosti za volontiranje mladih u sektoru zaštite okoline	3	4	3	2	3
	Osigurati da svi, posebno mladi ljudi, imaju pristup ekološki prijateljnjoj infrastrukturi kako bi živeli održiviji način života	3	2	2	2	1
	Proširiti istraživanje i inovacije u oblasti ekološki prijateljih rešenja i tehnologija	4	3	2	2	1

1 – ovaj cilj uopšte nije uključen u strateški dokument; 2 – ovaj cilj je donekle uključen; 3 – ovaj cilj je uglavnom uključen; 4 – ovaj cilj je potpuno uključen u strateški dokument

Rezultati ankete

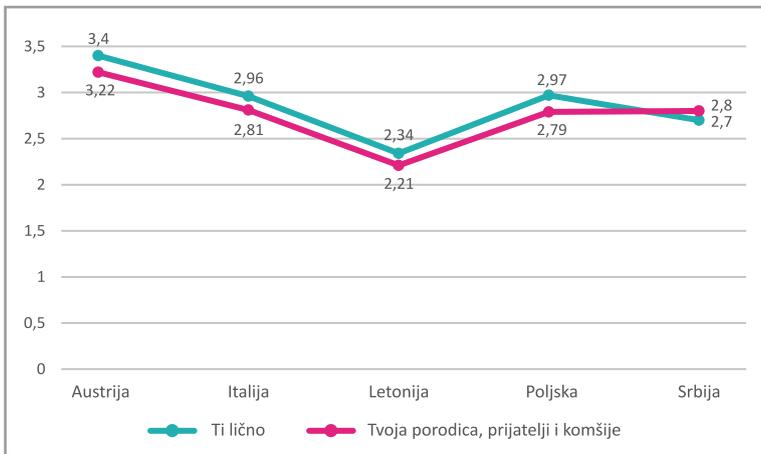
Rezultati istraživanja pokazuju da su mladi ljudi u Austriji i Letoniji generalno zadovoljni kvalitetom životne sredine; mladi u Poljskoj kvalitet životne sredine ocenjuju ni kao dobar ni loš; a mladi u Italiji i Srbiji uglavnom smatraju da je kvalitet loš.

Grafikon 34. Kako ocenjujete kvalitet životne sredine u vašoj zemlji od 1 do 5?

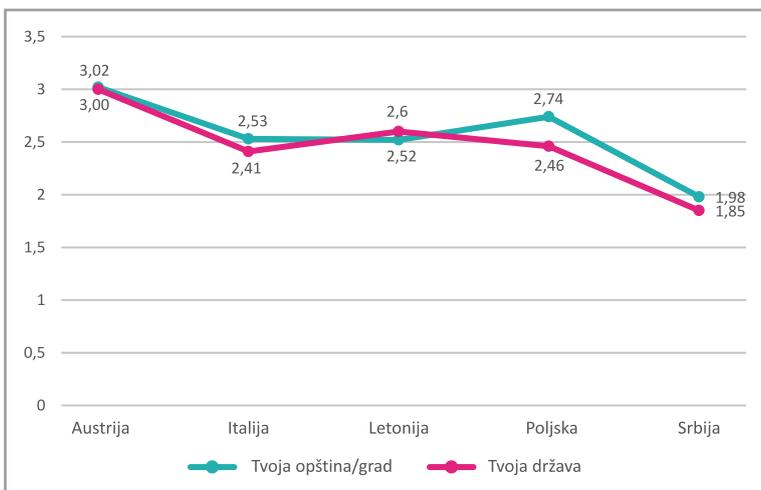

Mladi su takođe pitani, ovoga puta na skali od 1 do 4, koliko oni lično, njihova porodica i lokalna zajednica, njihov grad/opština i njihova država čine za životnu sredinu. Većina odgovora je iznad 2, što ukazuje da ispitanici prepoznaju postojeće napore svih delova društva, uključujući i sebe.

Grafikon 35. Koliko vi i vaše društvo doprinosite zaštiti životne sredine? (t. 1)
(1 – Uopšte; 4 – Ja/Daju značajan doprinos)

Grafikon 36. Koliko vi i vaše društvo doprinosite zaštiti životne sredine? (t. 2)
(1 – Uopšte; 4 – Ja/Daju značajan doprinos)

Izveštaji sa fokus grupa

Fokus grupe o Cilju mladih #10: Održiva Zelena Evropa, zaključile su da su mladi ljudi dobro upoznati sa pitanjima životne sredine, dok zadovoljstvo životnom sredinom varira u zavisnosti od zemlje. Predlozi za promovisanje ekološki prihvatljivih praksi uključuju deljenje ličnih iskustava na društvenim mrežama, uključujući ih u obrazovni sistem i stvaranje profesionalaca sa veštinama održivosti i inovacija.

Učesnici u **Austriji** okupili su se u malim grupama na otvorenom i učestvovali u sveobuhvatnom kvizu koji pokriva različite aspekte ekološki prihvatljivog načina života, zelenih praksi i ukupne ekološke situacije u Evropi. Nakon kviza, sumirani su tačni odgovori, što je dovelo do diskusije među učesnicima o njihovim ličnim iskustvima sa zaštitom životne sredine i njihovim utiscima o pristupu Austrije ovom pitanju, uključujući inicijative pokrenute za borbu protiv klimatskih promena. Većina učesnika je izrazila zadovoljstvo sistemom zaštite životne sredine u zemlji. Na pitanje o njihovom individualnom doprinosu i naporima da sačuvaju životnu sredinu, svaki učesnik je podelio prakse koje koriste da bi bili ekološki prihvatljiviji, faktore koji su ih doveli da promene svoj prethodni način života i motive koji ih podstiču da održe ovaj način života. Grupa je iskoristila ovu priliku da razmenjuje dobre prakse i savete jedni sa drugima.

Fokus grupa u **Italiji**, nakon intenzivne aktivnosti brainstorminga, gde su podaci iz zemlje analizirani u smislu održivosti i pažnje prema životnoj sredini, predložila je pratnju mlađih generacija u zelenoj i digitalnoj tranziciji stvaranjem profesionalaca sa veštinama održivosti i inovacija.

Drugi predlog je bio da se u jedinstvenom katalogu standardizuju zeleni i digitalni profesionalci, sektori u kojima posluju i koje tehničke i transverzalne veštine su potrebne,

počevši od promena koje će sledeća generacija EU doneti ulaganjima u ekološku i digitalnu transformaciju. Ovaj katalog će takođe biti neophodan za fazu orijentacije škola-univerzitet i škola-rad da bi se sprečio nedostatak veština potrebnih na tržištu rada u tranziciji.

Grupa je takođe preporučila promovisanje globalnih politika usmerenih na održivi razvoj, ekologiju i borbu protiv klimatskih promena za postizanje ciljeva održivog razvoja, kroz akcije koje imaju za cilj razvoj aktivnosti za izgradnju kapaciteta, podršku Zelenom dogovoru EU ka Zelenom i digitalnom dogovoru+ i promociju evropskog održivog transportnog sistema.

Mladi u **Letoniji** prepoznaju hitnu potrebu za održivom zelenom Evropom. Međutim, često se osećaju odvojeno od uticaja svojih akcija na životnu sredinu zbog nedostatka informacija i rasprostranjenosti praksi. Uprkos naporima da se usvoji ekološki prihvatljivo ponašanje, obim njihovog uticaja izgleda ograničen, što dovodi do skepticizma u pogledu efikasnosti pojedinačnih akcija u rešavanju većih ekoloških problema poput klimatskih promena.

Oni pozivaju na veće sistematske promene, kao pozitivan primer koji daje poboljšanja u sistemu reciklaže otpada koji je primenjen u Letoniji proteklih godina. Da bi se poboljšala situacija među samim mladima, mladi ljudi izražavaju potrebu za ekološkim obrazovanjem u školama, promovišući ekološke prakse u porodicama i podstičući male, ali značajne promene u svakodnevnim rutinama. Oni takođe predlažu kreiranje iskrenih, ali lako razumljivih informativnih materijala koji ne obeshrabruju mlade time što su previše fatalistički, kao i time što ne zagaze u zamku zelenog pranja. Mladi traže mogućnost da učestvuju u procesu kreiranja podsticaja za ekološke projekte i većeg donošenja odluka.

Pored toga, mladi naglašavaju važnost društvenih medija za razmenu ličnih iskustava i inspirativnih primera koji mogu pomoći da motivišu druge da prihvate održive prakse. U širem smislu, mladi pojedinci su istakli važnost obezbeđivanja adekvatnog finansiranja za očuvanje šuma kako bi se zaštitili vitalni biotopi. Primeri iz drugih zemalja, kao što je uvođenje štandova bez pakovanja u velikim prodavnicama, takođe su razmatrani kao potencijalne prakse koje bi se mogle prilagoditi u Letoniji kako bi se podstakle održivije navike potrošnje.

Mladi ljudi u **Poljskoj**, igraju ključnu ulogu u izgradnji budućnosti zasnovane na održivom razvoju. Njihovi stavovi, informisani izbori i uključenost u ekološka, socijalna i ekonomska pitanja imaju ogroman uticaj na sudbinu zemlje i planete.

Podsticanje mladih ljudi da preduzmu akcije za zaštitu životne sredine ključno je za zaštitu životne sredine. Promovisanje uštede energije, segregacije otpada ili korišćenje javnog prevoza doprinosi smanjenju negativnih uticaja na klimu i prirodu. Mladi ljudi koji su u prvim redovima ekoloških pokreta doprinose promeni javne svesti i donošenju pro-ekoloških odluka na širem planu.

Takođe je važno da mladi budu aktivni u borbi protiv siromaštva i socijalne nejednakosti. Uključivanje u dobrotvorne svrhe, volontiranje ili pokretanje društvenih projekata koji podržavaju one kojima je najpotrebnije može pomoći u smanjenju društvenih razlika i stvaranju pravednijeg društva.

Mladi ljudi koji su zainteresovani za ekonomska pitanja mogu doprineti održivom ekonomskom razvoju. Pokretanje inovativnih rešenja, podrška malim preduzetnicima ili promovisanje etičkog poslovanja može dovesti do jake i održive ekonomije.

Učesnici u **Srbiji** su u velikoj meri svesni i nezadovoljni ekološkom situacijom u Srbiji. Međutim, malo njih zna šta mogu učiniti da doprinesu boljoj situaciji ili aktiviraju lokalnu zajednicu. Smatraju da lokalna samouprava u gradu Leskovcu ne čini ništa na poboljšanju životne sredine i ističu da nemaju osnovne uslove za upražnjavanje ekoloških navika, kao i da je problem zagađenja vazduha i reka u njihovom okruženju veliki.

O ekologiji najviše se informišu osnovci, koji se mogu uzeti kao primer dobre prakse kako to izgleda kada se ova tema implementira u obrazovni sistem. Ističu niz akcija koje je realizovala njihova osnovna škola, u koje je bio uključen veliki broj učenika. Upravo to je zaključak svih učesnika – obrazovanje od malih nogu je ključ pozitivne promene, jer će prosveteni mladi ljudi moći da izvrše pritisak na institucije.

Zaključak

Cilj mladih #10 (Održiva Zelena Evropa) je umereno uključena u dokumente nacionalne politike. Rezultati istraživanja pokazuju da su mladi ljudi u Austriji i Letoniji generalno zadovoljni kvalitetom životne sredine; mladi ljudi u Poljskoj ocenjuju kvalitet životne sredine ni kao dobar ni loš, a mladi u Italiji i Srbiji uglavnom smatraju da je kvalitet loš. Fokus grupe su dale nekoliko predloga za promovisanje ekoloških praksi: uključujući deljenje ličnih iskustava na društvenim mrežama, uključujući ih u obrazovni sistem i stvaranje profesionalaca sa veštinama održivosti i inovacija.

#11 Organizacije za mlade i evropski programi

Tabela 21. predstavlja stepen uključenosti svakog specifičnog cilja, u okviru Cilja mladih #11, u dokumente nacionalne politike (videti Poglavlje o metodologiji). Nekoliko ciljeva u okviru Cilja br. 1 nije primenljivo na Srbiju jer ona nije država članica EU. Tri od sedam ciljeva su u velikoj meri uključeni (3 i 4 ocene) u većini zemalja u istraživanju: „Osigurati vidljivost i obezbediti kvalitetne informacije o omladinskim organizacijama i evropskim programima za mlade za sve mlade ljude“; „Osigurati dovoljne resurse iz programa EU za omladinske organizacije za razvoj projekata i pristup strukturnoj podršci za obavljanje svojih misija i podršku njihovom radu“ i „Povećati resurse i proširiti raznolikost grantova i raznolikost inicijativa dostupnih za omladinske organizacije i grupe mladih“. Letonija ima najveći stepen uključenosti cilja među pet zemalja.

Table 21. Uključenost Cilja mladih #11 u dokumente nacionalne politike

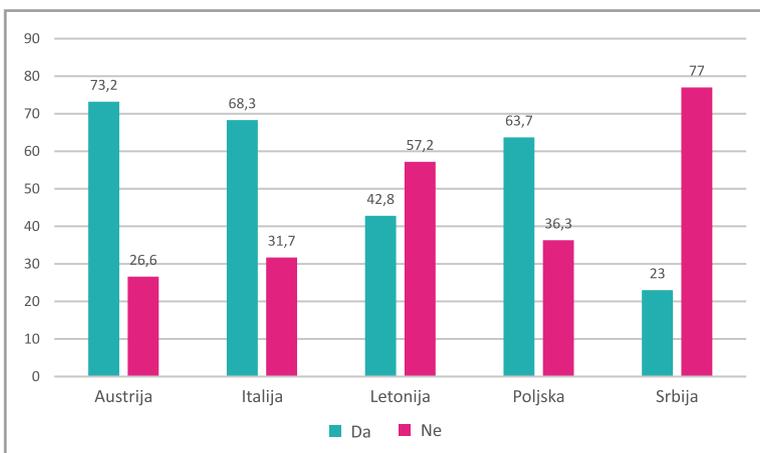
Cilj mladih	Specifični ciljevi	Austrija	Italija	Letonija	Poljska	Srbija
#11 Organizacije za mlade i evropski programi	Osigurati vidljivost i pružiti kvalitetne informacije o mladim organizacijama i evropskim programima za mlade svim mladim ljudima	2	3	4	3	3
	Osigurati dovoljne resurse iz EU programa za mlade organizacije kako bi razvijale projekte i pristupile strukturalnoj podršci za ostvarivanje svojih misija i podršku svom radu	2	3	4	3	N/A
	Osigurati da su mlade organizacije i evropski programi za mlade bolje povezani s obrazovnim sistemima i da ih se prepoznaje kao aktere koji razvijaju životne vještine i aktivno građanstvo	1	3	4	2	1
	Povećati dostupnost evropskih programa za mlade, osigurati administrativni proces koji je prijateljski prema mladima i pružiti podršku i kvalitetne informacije za sve učesnike i aplikante	2	3	4	2	2
Dosegnuti i podržati marginalizovane mlade ljude da budu aktivni u mladim organizacijama, mladim grupama i EU programima za mlade		1	4	3	2	2
	Povećati resurse i proširiti raznolikost grantova i raznolikost inicijativa dostupnih mladim organizacijama i mladim grupama	2	3	4	3	N/A
	Osigurati učešće mladih ljudi u upravljačkim procesima evropskih programa za mlade	2	2	4	3	N/A

1 – ovaj cilj uopšte nije uključen u strateški dokument; 2 – ovaj cilj je donekle uključen; 3 – ovaj cilj je uglavnom uključen; 4 – ovaj cilj je potpuno uključen u strateški dokument

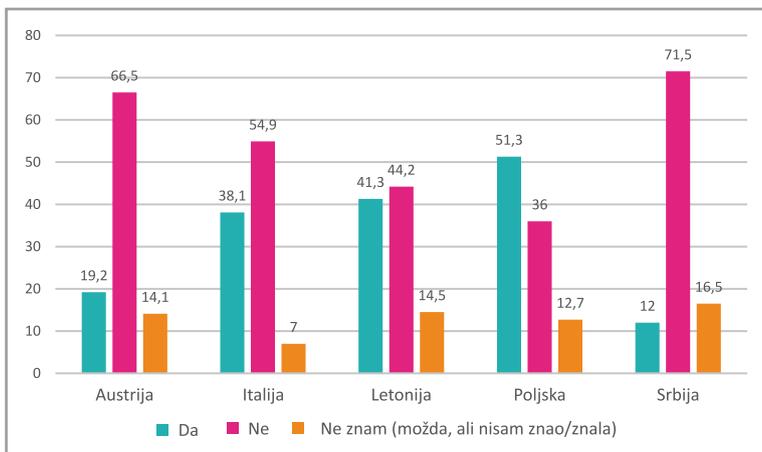
Rezultati ankete

Grafikon 38. pokazuje da je većina mladih u Austriji, Italiji i Poljskoj članovi udruženja građana, dok to nije slučaj u Letoniji i Srbiji. Većina mladih, sa izuzetkom Poljske, ili nije učestvovala u programu EU ili ne zna da li jeste (Grafikon 38.).

Grafikon 37. Da li ste član nekog udruženja građana?

Grafikon 38. Da li ste učestvovali u nekom programu EU (kao što je Erasmus+)?

Izveštaji sa fokus grupa

Fokus grupe o Cilju mladih #11 (Omladinske organizacije i evropski programi) su zaključile da mladi smatraju da su evropski programi korisni i da su uglavnom zainteresovani za učešće u njima. Međutim, nedostatak svesti i informacija ostaje problem. Takođe, potrebno je osigurati da svi mladi ljudi imaju pristup njima.

Na pitanje o poznavanju evropskih programa, posebno Erasmus+, svi učesnici fokus grupa u **Austriji** izrazili su nedostatak znanja o programu i greškom ga povezoao sa redovnim Erasmus programom, pretpostavljajući da je isključivo za studente. Niko od njih ranije nije učestvovao ni u jednoj Erasmus+ aktivnostima. Međutim, pokazali su veliko interesovanje da se pridruže budućim događajima i aktivnostima vezanim za Erasmus+ i izrazili su snažnu želju da saznaju više o ovoj prilici. Nakon kratke prezentacije o Erasmus+, pojavila

su se brojna pitanja, a diskusija je obuhvatila različite aspekte programa. Što se tiče ostalih programa EU, niko od učesnika nije bio svestan njihovog postojanja niti je imao ikakvo iskustvo učestvovanja u njima. Iznenadili su se kada su saznali da su takve mogućnosti dostupne mladim ljudima i smatrali su da ta informacija nije široko poznata, jer se nikada nije pominjala u školi ili u bilo kom trenutku njihovog života. Ovaj nalaz sugerira da u Austriji evropski programi nisu popularni među mladima, ne zbog nezainteresovanosti, već zbog toga što su im ovi programi uglavnom nepoznati.

U **Italiji**, cilj je pročitala i analizirala grupa koja je zatim pogledala rezultate prikupljene iz anketa sprovedenih tokom projekta. Brainstorming se odvijao pomoću digitalne table na kojoj su članovi komisije zapisivali svoja razmišljanja u vezi sa dva cilja. Grupa je razvila svoja sopstvena razmatranja, o kojima je izneto u nastavku odgovarajući na dva pitanja/predlog.

Jedan od predloga je bio da se svim mladima obezbedi jednak pristup evropskim omladinskim organizacijama i programima, izgrađujući društvo zasnovano na evropskim vrednostima i identitetu. Omladinske organizacije i evropski programi za mlade trebalo bi da uključe milione mladih ljudi kako bi podržali aktivno građanstvo i razvili svoje životne veštine. Međutim, omladinske organizacije i evropski programi za mlade ostaju nedovoljno finansirani i nedostaju im priznanje i pristupačnost.

U **Poljskoj** je pristup pouzdanim informacijama o NVO i evropskim programima ključni element u njihovom podsticanju da aktivno učestvuju u društvenim inicijativama i steknu međunarodno iskustvo.

Nevladine organizacije igraju ključnu ulogu u stvaranju pozitivnih promena u društvu. Pristup pouzdanim informacija-

ma o njihovim aktivnostima, ciljevima i mogućnostima saradnje omogućava mladima da izaberu aktivnosti koje najbolje odgovaraju njihovim strastima i interesovanjima. Aktivnost u nevladinim organizacijama razvija društvene i liderske veštine, što je izuzetno vredno u profesionalnom i ličnom životu.

Evropski programi nude jedinstvene mogućnosti mladim ljudima da steknu međunarodno iskustvo, obrazovanje i praksu. Međutim, da bi se iskoristile ove mogućnosti, neophodne su pouzdane informacije o dostupnim programima, rokovima za prijavu i zahtevima.

Dobar pristup pouzdanim informacijama ključan je za razvijanje svesti i aktivnosti među mladima u društvu. Podstičući pouzdano znanje o nevladinim organizacijama i evropskim programima, Poljska može izgraditi društvo koje ceni društvenu uključenost, interkulturalnu razmenu iskustava i lični i profesionalni razvoj mlađe generacije.

Opšti zaključak u **Srbiji** jeste da mladi nisu preterano informisani niti uključeni u rad organizacija za mlade. Oni njih vide kao sredstvo za rešavanje problema zajednice, ali među mnogima postoji konfuzija o tome šta čini organizacija za mlade. Nedovoljna informisanost i nezainteresovanost glavni su razlozi neaktivnosti mladih u organizacijama, kao i nedostatak slobodnog vremena. S druge strane, mladi nisu dobro upoznati sa evropskim programima za mlade, ali pretpostavljaju da EU pomaže Srbiji u ovoj oblasti. Smatraju da ne postoje značajne barijere za učešće mladih iz Srbije u evropskim projektima. Slično aktivizmu u udruženjima, nezainteresovanost je glavni razlog neučešća mladih u ovim programima. Ipak, smatraju da ovi programi mogu biti od koristi za zapošljavanje, osnaživanje i razvoj kritičkog mišljenja mladih.

Zaključak

Cilj mladih #11 (Organizacije za mlade i evropski programi) je umereno uključen u dokumente nacionalne politike. Većina mladih, sa izuzetkom Poljske, ili nije učestvovala u programu EU ili ne zna da li jeste. Fokus grupe su zaključile da mladi smatraju da su evropski programi korisni i da su uglavnom zainteresovani za učešće u njima. Međutim, nedostatak svesti i informacija ostaje problem.

5. PREPORUKE

Ovo poglavlje daje preporuke donosiocima odluka u lokalnim, nacionalnim i institucijama EU. Oni su zasnovani na istraživanjima prikazanim u prethodnim delovima dokumenta. Glavni cilj preporuka je poboljšanje implementacije evropskih ciljeva mladih, kako uopšteno tako i posebno.

Opšte preporuke

- Vladine aktivnosti planirane nacionalnim dokumentima o omladinskoj politici treba da sadrže reference na evropske ciljeve za mlade i njihove ciljeve, tako da se stvori direktna veza između implementacije nacionalnih politika i evropskih ciljeva za mlade (po uzoru na Austriju; vidi Poglavlje 3);
- Zemlje treba da povećaju ukupan nivo uključivanja evropskih ciljeva za mlade u svoje dokumente nacionalne politike što je više moguće, ispunjavajući na taj način političku posvećenost Strategiji EU za mlade 2019–2027;
- Zemlje koje su u procesu uspostavljanja instrumenata omladinske politike na nacionalnom nivou treba da to efikasno finalizuju i osiguraju uključivanje evropskih ciljeva mladih i njihovih ciljeva;

- Ciljevi koji treba da dobiju prioritet kada je u pitanju povećanje njihovog ukupnog nivoa uključenosti u dokumente nacionalne politike, zbog njihovog trenutno niskog nivoa uključenosti, su Cilj #1: Povezivanje EU sa mladima, Cilj #2: Jednakost svih polova, Cilj #8: Kvalitetno učenje i Cilj #11: Omladinske organizacije i evropski programi;
- Same evropske ciljeve mladih treba dalje promovirati među mladima, tako da povećana svest proizvodi veći politički pritisak za njihovu implementaciju;
- Jaz između zemalja u pogledu finansijskih sredstava obezbeđenih za sprovođenje omladinskih politika, kao što je ona između Letonije i Srbije, trebalo bi da se smanji povećanjem učešća nacionalnih budžeta za omladinsku politiku, kao i međunarodne pomoći.

Preporuke za specifične ciljeve

- Povećanje pristupačnosti evropskih programa može i treba da se iskoristi kao prilika da se, takođe, promoviše Evropska unija uopšte među mladim ljudima, stvarajući sinergijski efekat između Cilja #1 i Cilja #11;
- Prioritetne oblasti u borbi protiv diskriminacije zasnovane na polu treba da budu položaj mladih žena na tržištu rada i podjela odgovornosti unutar porodice (Cilj #2);

- Kako je procenat mladih koji prijavljuju nasilje i diskriminaciju i dalje visok, potrebno je sprovesti dalja istraživanja o poreklu, učestalosti i oblicima ovih pojava, što bi trebalo da posluži kao osnova za strategije borbe protiv njih (Cilj #3);
- Formalno obrazovanje treba da opremi mlade ljude veštinama da prepoznaju i prijave dezinformacije i dezinformacije na Internetu, posebno na društvenim mrežama; obrazovne sisteme kojima nedostaje ovaj aspekt nastavnog plana i programa treba reformisati u skladu s tim (Cilj #4);
- Nacionalne i lokalne samouprave treba da rade sa mladim ljudima koji planiraju da ostanu u ruralnim područjima, rešavajući njihove probleme i poboljšavajući uslove života koje smatraju najrelevantnijim (Cilj #6);
- Dalja istraživanja treba sprovesti o razlozima koji stoje iza relativno visokog nivoa mladih koji žive sa roditeljima i koji faktori ih sprečavaju da počnu samostalan život; ovo bi trebalo da posluži kao osnova za strategije za njihovo rešavanje (Cilj #7);
- Vlade treba da podrže uspostavljanje višeplaćene prilike za stažiranje mladih (Cilj #7);
- Vlade treba da preispitaju vezu između formalnog obrazovanja i tržišta rada i da je ojačaju tamo gde je potrebno (Cilj #7 i Cilj #8);

- Formalno obrazovanje treba dalje reformisati kako bi uključilo oblasti kao što su mentalno i reproduktivno zdravlje, građansko obrazovanje, kao i praktične veštine kao što je upravljanje novcem; veća fleksibilnost u kreiranju sopstvenog nastavnog plana i programa je od velikog značaja za mlade (Cilj #5 i Cilj #8);
- Sve nacionalne institucije, uključujući vladina ministarstva, kao i policiju, lokalnu vlast i političke stranke, treba da posvete deo svoje javne komunikacije doseganju do mladih i rešavanju njihovih pitanja (Cilj #9);
- Ekološke prakse treba dalje promovisati kroz mehanizme kao što je deljenje ličnih iskustava na društvenim mrežama, uključujući i njihovo obrazovanju sistem i stvaranje profesionalaca sa veštinama u održivosti i inovacijama. (Cilj #10).

Klub za osnaživanje mladih 018 (KOM 018) – Srbija u saradnji sa organizacijama: Beyond Borders ETS – Italija, Association for Active Life and Education (ACTIVE) – Austrija, Idea4Life – Poljska i Piedzivojuma gars (PG) – Letonija i krovnim savezima za mlade: Krovna organizacija mladih Srbije (KOMS), Consiglio Nazionale dei Giovani (CNG) – Italija Polska Rada Organizacji Młodzieżowych (PROM) – Poljska i Krovni savez mladih Letonije (LJP) – Letonija sprovodi projekat „European Youth Voices“ (Glas mladih Evrope) sa ciljem da se bavi glavnim problemima mladih I ključnim prioritetima za mlade definisanih u okviru EU Strategije za mlade u 5 država: Srbija, Italija, Austrija, Poljska i Letonija. Projekat se fokusira na omladinske politike na nacionalnom i evropskom nivou kroz razvoj komparativne analize i seta preporuka za primenu EU Strategije za mlade 2019–2027 na nacionalnom nivou, a u isto vreme i kreiranje Evropske mreže mladih, omladinskih radnika, aktivista i drugih relevantnih aktera sa ciljem stvaranje više mogućnosti i inicijativa za ostvarivanje 11 evropskih omladinskih ciljeva, definisanih u okviru EU Strategije za mlade. Projekat „European Youth Voices“ se implementira u periodu od 1. 12. 2022. do 30. 11. 2024, a ko-finansiran je od strane Evropske Unije, kroz Erasmus + European Youth Together.

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izraženi su, međutim, samo od strane autora i ne moraju nužno odražavati stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu Evropske unije (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

ISBN 978-86-82758-00-6

9 788682 758006